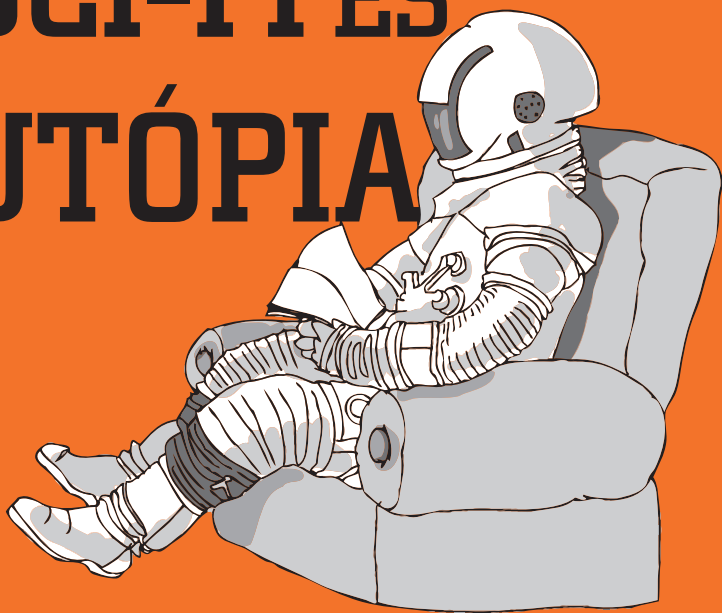

Szépirodalmi Figyelő

Irodalmi, kritikai, szemlélő folyóirat

SCI-FI ÉS UTÓPIA

2013
1

Szakonyi Károly prózája | Payer Imre, Szöllőssy Balázs,
Vasadi Péter versei | Beszélgetés a science fiction
szubkultúráról | Kritikák Murányi Sándor Olivér,
Vass Virág, Gerlóczy Márton, Szabó Tibor Benjámín,
Benedek Szabolcs, Kondor Vilmos könyveiről

Szépirodalmi Figyelő

Irodalmi, kritikai, szemlélő folyóirat

Szerkesztők:

Pápay György (*főszerkesztő*), Vincze Ferenc (*Kritika*),
Zsávolya Zoltán (*Szemle*), Zsolnai György (*Közügy*)

Főmunkatársak:

Buda Attila, Csillag István, Micskei-Kőrös Kata

Olvasószerkesztő:

Szilágyi Emőke Rita

Szerkesztőségi titkár:

Katz Szabina

A szerkesztőség címe:

Postacím: 1462 Budapest, Pf.: 629.

Tel./fax: (1) 321-4757 • E-mail: szif@racio.hu

www.szepirodalmifigyelo.hu

Fedélterv: P. Szathmáry István

Nyomdai előkészítés: Layout Factory Grafikai Stúdió

Megjelenik minden második hónap 15-én

Előfizetési díj: 3000 Ft

A Szépirodalmi Figyelő által feldolgozott folyóiratok:

2000, Alföld, Ambroozia, Apokrif, Bárka, Beszélő, Confessio, Credo,
Duna-part, Dunatükör, Élet és Irodalom, Életünk, Eső, Ex Symposion,
Ezredvég, Forrás, Helikon (Kolozsvár), Hévíz, Híd, Hitel, Holmi, Irodalmi Jelen,
Irodalmi Szemle, Jelenkor, Kalligram, Kortárs, Korunk, Látó, Liget,
Lyukasóra, Magyar Lettre Internationale, Magyar Műhely, Magyar Napló,
Mozgó Világ, Múlt és Jövő, Műhely, Műút, Napút, Opus, Ozon, Palócföld,
Pannonhalmi Szemle, Pannon Tükör, Parnasszus, Partium, PoLiSz,
Prae, Sikoly, Somogy, Spanyolnátha, Székelyföld, Tekintet, Tempevölgy,
Tiszatáj, Új Dunatáj, Új Forrás, Üzenet, Vár, Várad, Vár Ucca Műhely,
Vigilia, A Vörös Postakocsi, Zempléni Múzsza

Lapunk előfizethető a szerkesztőségben,
terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág.

Előfizethető továbbá közvetlenül a postai kézbesítőknél,
az ország bármely postáján, a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban
és a Központi Hírlap Centrumnál

(Budapest, VIII. ker. Orczy tér 1., tel.: 06-1/477-6300; postacím: Bp., 1900).

További információ: 06-80/444-444; e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu

Nyomdai munkák: *mondAt Kft.*, www.mondat.hu, Lázy Kft. • Budapest

Kiadja a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány

Felelős kiadó: a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány elnöke

ISSN 1585-3829

TARTALOM

■ SZEMLE

Pál Sándor Attila: <i>A felhők</i> (Híd, 2012/11.)	3
Szakonyi Károly: <i>A csúnya nő</i> (Tekintet, 2012/6.)	4
Szóllóssy Balázs: <i>Két Bugge Wesseltoft-koncert között</i> (Hitel, 2012/12.)	14
Payer Imre: <i>Magyar táj Alkaiosz-photoshoppal</i> (Holmi 2012/12.)	15
Láng Zsolt: <i>Teflon</i> (Látó, 2012/12.)	16
Nyerges Gábor Ádám: <i>Túl régi tárgyak</i> (Bárka, 2012/6.)	24
Vasadi Péter: <i>Remény</i> (Vigilia, 2012/11.)	25
Bereczky Eszter: <i>Testem szakfander</i> (Magyar Műhely, 2012/4.)	26

■ SCI-FI ÉS UTÓPIA

S. Sárdi Margit: <i>Műfaj-e a sci-fi?</i>	28
Vancsó Éva: <i>A jövő útjai</i>	37
Nagy Ágoston: <i>Az Új Atlantisz és a politikaelmélet</i>	47

■ KÖZÜGY

<i>Egy rétegműfaj reputációja</i> Beszélgetés a science fiction szubkultúráról	56
---	----

■ KRITIKA

Csuka Botond: <i>Giccspikareszk</i> (Murányi Sándor Olivér: <i>Zordok, a székelly szamuráj</i>)	62
Szóllóssy Balázs: <i>Szirupban azó Discovery Channel</i> (Vass Virág: <i>Ringass, Amadeus</i>)	66
Falvai Mátyás: <i>Borsodszag</i> (Gerlóczy Márton: <i>Check-In</i>)	72
Debreceni Boglárka: <i>A hűtlen apák is rájönnek egyszer...</i> (Szabó Tibor Benjámin: <i>Kamufelhő. Hűtlen apák könyve</i>)	76
Pethő Anita: <i>Egy nem véresen komoly regény</i> (Benedek Szabolcs: <i>A vérgróf</i>)	81
Vincze Ferenc: <i>Gordon újratöltve</i> (Kondor Vilmos: <i>Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenese</i>)	85

■ **BIBLIOGRÁFIA**

2012. november–december (Micskei-Kőrös Kata) **90**

Számunk szerzői **111**

Lapszámunk borítóján P. Szathmáry István grafikája látható.

Lapunk megjelenését támogatták:

Nemzeti Kulturális Alap

dunafin

Dunafin Kft.

aLap Kft.

SZEMLE

Pál Sándor Attila

A FELHŐK

Itt akkor a legszebb a táj, ha felhős az ég. Az erdők és a puszták sűrű egymásutánja, a homokos földek és a borókások, a százéves nyárfa a határban. Azon gondolkodom, hogy hogy fogsz emlékezni rám. Mi marad meg benned az itthoni sétákból, a biciklizésekből a határban, kötödsz-e majd ide legalább egy kicsit. Ez síkvidék. Alföld. Az is eszembe jut, mostanában egyre sűrűbben, hogy ki ültette a környékbeli erdőket. Mi lenne, ha az egész környék egy végeláthatatlan fatenger lenne. Nem tudom, maradt-e fenn bármiféle dokumentáció az erdőtelepítőkről. Vagy mi az erdők neve. Talán nem is lényeges, hogy mi marad meg belőlem benned. A pusztaszag, a tücsökzene és a tehénlepények korongjai, vagy egy mezítlás öregember a vetésben. Nyomot hagyni felesleges.

Híd, 2012/11.

■ Pál Sándor Attila 1989-ben született Szankon. Verset ír.

Szakonyi Károly

A CSÚNYA NŐ

A szomszédjukban lakott, ki tudja mióta, csak sejteni lehetett, hogy talán fél éve, mert a ház, a szőlőlugasos, fenyőfás és szomorúfüzes kertjével nagyjából hat-nyolc hónapja cserélt gazdát. Petőék a régi tulajdonossal sem voltak közelebbi kapcsolatban, de köszöntek egymásnak, ha a domb aljáig emelkedő, télen kátyús, nyáron poros utcán összeakadtak. Nem hiányzott az eltűnésük, ezért aztán azt sem figyelték meg, mikor lett új tulajdonosa a tornácos, régimódi háznak.

A csúnya nő. Csak így nevezték, amikor mégis észrevették, hogy ott él a szomszédjukban.

Pető mondta rá, a felesége eleinte megfeddte érte, nem kell így beszélni valakiről csak azért, mert nem tartozik az ideális nő képébe. Habár megnyugtatta, hogy a szomszédjuk nem kelti fel a férje érdeklődését, mindig zavarta az a nyílt, leplezetlen kíváncsiság, amivel megfordult a nők után, vagy ahogy kikezdett a jelenlétében is akár a pincérnőkkel a vendéglőkben. Végtére jobb is, ha Pető nem tartja szépnek, és már ő is így mondta, ha látta elmenni a kerítésük előtt, *na, itt megy a csúnya.*

Nyár elején költözhetett a telepre, esős idő járta, valamiféle ósdi szabású kabátot viselt, meg furcsa kalapot, amelyet ma már senki sem tenne a fejére, a cipői sem voltak nőiesek, talán sajnálta a jobbakat a hétköznapiakra, de lehet, hogy nem törődött sem a divattal, sem azzal, hogy kivívja az emberek tetszését. Ezeket Pető valójában nem figyelte meg, közömbösen ment el a nő mellett, csak amikor beszéltek róla, akkor döbrent rá, hogyan is néz ki valójában. Annyit megállapított, hogy amolyan jó harmincas, és az is bizonyos volt, hogy naponta beutazik a városba, ott lehet valahol a munkahelye.

Pető vállalkozó volt, még akkoriban váltotta ki az ipart, amikor a nyolcvanas évek végén már könnyen lehetett önállósodni, időben jutott eszébe, így aztán a víz- és fűtésszerelés terén egyeduralomra tett szert a környéken, később meg, az új érában némi kárpótlási jegyek birtokában és csereberélésben még jobb anyagi helyzetbe került, korábban az akkori helyi tanács, most meg az önkormányzat juttatta előnyökhöz a községi munkák megszerzésében. De azért korántsem lett gazdag, és a beköszöntött pénztelenség neki sem kedvezett.

Kinn laktak a Pest közeli zöldövezetben, a műhely a telep központjában volt, Pető reggelente kihajtott a garázsból a szilvakék Peugeot-val, és ment felvenni a megrendeléseket, vagy ellenőrző körútra indult a kinti munkák megtekintésére. Már hosszú ideje csak az üzleti ügyeket intézte, csupán akkor vett szerszámot a kezébe, ha látta, hogy valamelyik munkása ügyetlenkedik. Becsülték is a szaktudását.

Délben hazaugrott ebédelni, a felesége főztjét nem cserélte volna fel holmi vendéglői koszttal, meg aztán kijárt neki egy kis szunyókálás is, mert este elég későn vetődött haza. Nyáridőben kinn vacsoráztak a teraszon, a házat fenyők vették körül, a valamikori veteményes helyét befűvezték, sziklakertet telepített az asszony az itt-ott meghagyott virágágyások közé. Szép volt a kert, kényelmes a ház is, különösen amióta a gyerekeik a maguk útját járták az országban. Néha elhozták az unokákat, tőlük újra élettel telt meg a porta, de aztán elmentek, és magukra maradtak ketten.

Pető esténként kibontott egy üveg cabernet-t, a második pohár után már felengedett egész napi feszültsége, derűsen nézte kissé molett, szép szemű feleségét, megdicsérte a frissen festett, göndör haját, átnyúlt az asztal fölött, megsimogatta párnás kézfejét, bölintott, és azt mondta, hát, igen, igen... vannak gondok, de azért most még megy az üzlet. Pedig kevesebben építkeznek. De ami elromlik, azt meg kell javítani... így van ez.

Jobb kedvében a negyedik pohár után felállt, átfogta az asszony vállát, a füléhez hajolt, és a selymes hajtincseken át puha csókkal azt kérdezte: bemegyünk egy kicsit? Amiről a felesége tudta, hogy ölelkezni támadt kedve, és ilyenkor mindig remélte, hogy a széles franciaágyon három évtized után is felsejlik valami abból a szenvedélyből, ami egymáshoz kötötte őket.

Pető még alig múlt ötven, ám úgy érezte, számára régen véget ért a szenvedélyek kora, noha jó kiállású férfi volt, de megelégedett a családi nyugalommal. Fiatalon, amikor még házakhoz járt dolgozni, tudta, hogy dús, barna hajával, kissé kreolos arcával és kék szemével hatással van a nőkre, nemegyszer ki is használta az alkalmat, és néhány szeszélyes pillanatot meg is élt a munkát megrendelő asszonyokkal. Később már csak az üzlet, a család egzisztenciája kötötte le. Lia, a felesége jó természetű, csinos nő volt, a két gyerek után is meg tudta tartani csinoságát, gömbölyded alkat lévén bőre sima maradt, arról pedig gondoskodott, hogy soha ne ütközzenek ki melírozott, göndör haja tövén az ősz szálak.

Előfordult, hogy Pető akkor hajtott ki a kertkapun, amikor az utca végéből éppen a házuk elé ért a csúnya nő. Látta a kocsiból, tudhatta, hogy a buszmegállóhoz igyekszik, s bár megfordult a fejében, hogy felajánlja a szolgálatát, és beviszi a központba, ahol felszállhatna a HÉV-re, ám a nő olyan büszkén, kifeszített derékkal, feltartott orral, semerre se nézve lépdelt otromba cipőjében, hogy semmi kedve sem volt megszólítani.

– Azt hiszem, építkezni fog – mondta egyik este Lia a férjének, amint csendben üldögéltek vacsora után a teraszon.

– Ki fog építkezni?

– A csúnya nő.

– Építkezni?

– Vagy csak bővíteni akar a házon, nem tudom, de hoztak egy teherautóval téglát meg cementet meg ilyesmit...

– Láttad?

– Hozzánk csöngettek be. Eltévesztették a házszámot.

– Mi a fene! – dűnnyögött Pető. Töltött a vörösborból, kortyolta.

A felesége soha nem ivott, gyümölcssteát főzött magának, azt iszogatta mézzel.

– Mit gondolsz, egyedül él? – kérdezte Pető.

– Ez?! Hát ki élne vele?

Pető nevetett.

– Minden zsák megleli a faltját...

Emiatt az építkezés vagy bővítés miatt Lia érdeklődni kezdett iránta. Leste az ablakból, hogy miféle mozgás van nála, jönnek-e iparosok, hoznak-e valamit, a csúnya nő otthon marad-e, vagy megy dolgozni rendes időben... Elmondta Petőnek, hogy miket látott, de a férje nemigen figyelt rá, vagy az iparán járt az esze, vagy ejtőzött a cabernet jótékony, lazító hatására. De az asszonyt most már megfogta a dolog. Amúgy is nagyon ráért, mert vagy a kerttel bíbelődött, gyomlált, ültetett, nyírta a fűvet, vagy a háztartással foglalkozott, ami ugyan nem sok munkát adott. Megengedhették maguknak, hogy Lia otthon éljen. Nagy ritkán elutazott a fiához, lányához az unokákat dédelgetni, ezek a kirándulások mindig rengeteg élményt adtak, hónapokig lehetett mesélni ugyanazokat a vidám történeteket.

– Nagy a kopácsolás, fúrás meg ilyesmi – mesélt a csúnya nő körüli fejleményekről.

– Ezek szerint van pénze – bólintott Pető.

– De miből? – kérdezte Lia.

– Hát azt nem tudom. Mert nem látom jómódúnak. Még kocsija sincs.

– Meg ahogy öltözik!

– De úgy jár, mint egy dáma.

– Dáma?! – Lia felkacagott. – Nem csodálnám, ha kéregetőnek néznék!

Azért most már Pető is jobban odafigyelt rá. Néha beérte útközben, a nő ott gyalogolt a járdán, Pető lassított, néhány méterrel mögötte gurult kettes sebességgel, figyelte a járását, a mozgását, és megint csak azt kellett látnia, hogy kevés ember tud ekkora göggel közlekedni, senkit sem figyelemre méltatni még egy fél pillantással sem, mintha egyedül lenne nemcsak az utcán, de a világban is. Pető elképzelte, hogyan bánhat a nála dolgozó kőművesekkel, asztalosokkal, nem szeretett volna a bőrükben lenni. Tapasztalatból tudta, milyen kedvlohasztó, ha a megrendelő amolyan mizantróp típusú, packázó fajta. Ilyen lehet ez a nő is, gondolta. Szokásává lett ez a követés egészen a meglehetősen távol lévő autóbusz-megállóig, bár maga sem tudta, miért szentel ekkora figyelmet ennek a teremtésnek. Látta felszállni a buszra is, furcsán tolakodott, ugyanis nem vállal, könyökkel, mint a többiek, csupán a tartásával, és ezzel mindenkit maga mögé parancsolt anélkül, hogy erőszakoskodott volna.

Az esti vacsorák idején időnként azon volt, hogy elmondja élményét a feleségének, de mégsem tette meg, pedig szívesen elemezte volna a csúnya nő magatartását. Ám mindig időben féket tett a nyelvére. Maga sem értette, miért. De valahogy óvakodott attól, hogy beszéljen róla. Inkább csak magában rakosgatta össze a képet azokból a mozaikokból, amelyekre emlékezett.

A csúnya nő Pest belvárosában dolgozott egy alapítvány irodájában, munkatársai között alig akadt férfi, a számítógépeknél nők dolgoztak, az üvegfalú főnöki kuckóban is nő ült, így aztán az két-három férfi – harmincasok meg egy nyugdíj előtt álló, de az öregséggel dacoló nagyapa – válogathattak abban, hogy aznap vagy másnap kinek csapják a szelet, a hölgyek minden udvarlást, noha tudták, hogy felületes játék az egész, szívesen fogadtak. Csipkelődések, ugratások: *milyen beesett a szemed, kicsikém, egész éjjel hancúroztatok?... Eljössz velem moziba? Gondoltam, hogy nem, te mintaféleség!... Ez a miniszoknya! Feljelentelek munkahelyi zaklatásért!*, meg egyebek a csörgő telefonok és a vibráló képernyők világát megédesítették. Csak a csúnya nőt nem vonták be a játszado-

zásba. A mindig bő, csípő alá érő fakó pulóver vagy trikó, a slampos szoknya vagy lötyögő fenekű nadrág és a lapos sarkú cipő cseppet sem vonzott senkit, de mindez nem számított volna, ha az arcában fellelhető némi nőies, lágy vonás. De a csúnya nő arca kemény bazaltból lett kifaragva. Vékony, hegyes orr és vékony, összezárt száj, kiugró áll, szürke szemöldök alatt szürke szempár, s mindehhez némi pihe az ajka körül, a simán hátrafésült és gyér kontyba tekert haját nem is említve, ami felderíthetetlen színű volt, talán szőkésbarna vagy őszesfekete... nehéz lehetett megállapítani. A hangja azonban, ellentétben minden más külső jegyével, kellemesnek tűnt, bár halkságában rejtőzött valami a gőgből, füleljetek csak, ha meg akarok érteni, én nem fárasztom magam. De tagadhatatlan, hogy némi bársonyos színezete volt.

Pető ezt akkor fedezte fel, amikor egy alkonyba hajló órán a csúnya nő becsöngetett hozzájuk a kertkapun.

– Itt van! – mondta szinte elfúló hangon a meglepetéstől Petőné.

– Kicsoda? – kérdezte a nádszékéből felegyenesedve Pető.

– Hát ő!

A csengetés megisméltődött, de mindketten annyira megdöbbenek a tényről, hogy percekbe tellett, amíg Pető felocsúdva a kapuhoz sietett.

Ott találta magát, immár szemtől szemben a titokzatos szomszéddal.

– Hölgyem? – biccentett Pető, de még nem nyitotta ki a rácsos kaput, csak a kulcsot tette a zárba.

– Önhöz jöttem – szólta a nő (és akkor tűnt fel Petőnek ama bársonyos színezetű hang) –, szükségem lenne a munkájára.

– Parancsoljon! Tessék, fáradjon be!

– Nem, nem – mondta bársonyosan, de büszke kimértségéből mit sem engedve –, inkább csak így, itt. Rövid leszek. Szükségem van a munkájára. Átalakításokat végeztettem, és néhány módosításra van szükség a vízességéknél. Vállalja?

– Hölgyem, megnézem, mi a feladat, és természetesen...

És mondta Pető, gépiesen mondta a szokásos szöveget, mert figyelmét lekötötte a nő külleme, hangja, viselkedése, hiszen ennyire közelről még soha nem látta. Most sem volt külön, mint máskor, mégis volt benne valami titokzatos sugárzás, amitől egyszerűen lényegtelené vált csúnysága, rendetlen öltözéke, gőgnek tekinthető merevsége. Meggyeztek, hogy átmegegy hozzá felmérni a munkát.

– Várom, és bízom benne, hogy jó szakemberhez fordultam. Mindenki csaló. A kőművesek is becsaptak, de már másokat hoztam.

Köszönt, és azzal a büszke tartással odébb állt.

Pető bámult utána, de a felesége hangja magához térítette.

– Itt volt?! Beszéltél vele?! Ő maga volt itt?! Nahát!

– Igen – mondta Pető –, munkát ajánlott.

– Ó, akkor majd mindent megtudunk!

– Mit? – nézett az asszonyra Pető.

– Hát hogy milyen a lakása, meg milyen otthon... hiszen tudod! Bepillantunk.

– Bepillantunk – bólintott Pető. De már nem azzal a kíváncsisággal akart *bepillantani* a nő magánéletébe, mint a felesége. Attól, hogy szemtől szemben látta, hogy beszélt vele, maga sem tudta miért, de elszállt az iránta érzett ellenszenvé.

Másnap megnézte a teendőket. Csak néhány házzal volt odébb az otthonuktól, de Pető még sohasem járt ebben a szomszédságban. Délután volt, a kert fáit, bokrait meg virágágyásait a ferdén tűző októberi nap puha fénybe vonta, a nyugati fekvésű nappaliba is betűzött, és ahogy ott álltak, és megbeszélték a munkát, minthogy a nő háttal állt az ablaknak, Pető a sziluettjét láthatta csak. De az ő arcát megvilágította a nap, tudta is ezt, vigyázott, ne lehessen észrevenni semmit a tekintetében. Mert lett volna mit észrevenni. És a nő észre is vette. Most, az otthonában egyáltalán nem a szokott öltözékében mutatkozott. Amikor némi megvárakoztatás után előjött a lakás valamelyik helyiségéből, bokáig érő, vékony indiai selyemből készült mintás ruhában volt, cipő vagy papucs nélkül, mezítelen lábfejének karcsúsága azonnal zavarba ejtette a férfit. Mintha pőrén állt volna eléje, és mintha valóban póre lett volna, ahogy a kertből besütő fény átvilágította teste vonalait körül a selymet. Pető egy meztelen nőt láthatott, mégpedig egy tökéletes karcsúságú, finom vonalú, íves csípőjű, feszes combú, szűziesen formás, kemény mellbimbójú nőt.

A szédítő látvány izgalomba hozta.

Hiszen amaz úgy állt, mozgott az ellenfényben, hogy nem volt kétséges a megmutatkozás szándékossága. Árnyékolt arcát nem láthatta Pető, de az amúgy is bársonyos hangja, ahogy szokása szerint most is halkán ejtette a szavakat, az erotikus látvánnyal együtt elbűvölő volt. Pető figyelt, hogy mindent értsen, akárha idegen nyelvű szöveget kellett volna befogadnia, ám a tekintetét annyira lenyűgözte a gyönyörű

test sejtelmes látványa, hogy alig tudta felfogni, milyen javításokra is lenne szükség a házban.

A nő hosszan magyarázott, tartani akarta a helyzetet, rövidebbre is foghatta volna, de élvezte a férfi zavarát. Láta, mint növekszik abban a vágy, és ő, arca árnyékoltságának védelmében, biztonsággal nézhette kiszolgáltatottságát.

Amikor megelégette a kínzást, végigvezette a házban Petőt. Megmutatta az átalakított részt, a fürdőszobában meg a konyhában a reá váró munkálatokat. Mindig úgy forgolódott a férfi körül, hogy az jól láthassa áttetsző ruhájában a testét. Olykor közel is került hozzá, súrolva csipőjével, de viselkedésében azért ott maradt a gög, a barátságtalannak tekinthető tartózkodás.

Pető szédülten követte. Régen nem érzett ilyen erotikus izgalmat. *Igen, igen*, bólogatott a teendőkre, és közben nézegette a nő arcát. Az orr vonalát és a száj pengevékonyságát már nem is tartotta olyan visszataszítónak. Haját a homlokára feszülő aranypánt fogta össze, s ez sokat javított az összhatáson. A szeme... a szeme azonban hidegen csillant, a tekintete metsző volt, rideg. Ez zavarta Petőt. De ahogy a fény ismét és ismét áttörte a kelmét, és megint láthatta a nő idomait, visszatért a káprázat.

Megegyeztek, aztán elbúcsúzott, egyedül ment a kertkapuhoz.

Visszanézett.

A nő ott állt a ház ajtajában, lapos sarkú cipőben, magára kapott nyűtt, színehagyott köpenyben. Gyér haja szétbontva, szálaival kuszán az arca körül.

Csúnya volt.

Petőné nem győzte faggatni az urát, de az csak a vállát vonogatta. Az áttetsző ruháról nem akart szólni, azt sem mondhatta meg, milyen vágyakat támasztott benne a megsejtett gyönyörűség test, hát inkább a lakásról beszélt, az átalakítási munkákról, meg arról, hogy a kapuból visszanezve milyennek látta.

– Csúnya egy teremtés – jegyezte meg az asszony. – De munkát adott, az a fontos.

Pető reggelente újra látta. Ment a járdán a buszmegállóhoz, ő meg követte kettes sebességgel az úton.

Ugyanolyan volt, mint azelőtt. Slampos ruha, büszke járás a lapos sarkú cipőben, fennhordott orr.

Elkezdte nála a munkát. Nem adta ki az embereinek, maga akarta elvégezni. Amikor első nap kiszállt a helyszínre a szerszámokkal, várta, hogy a nő majd megint megmutatkozik abban az indiai öltözékben. De hiába várta, úgy járt-kelt otthon is, mint az utcán vagy a hivatalában. Viselkedésében nyoma sem volt annak, hogy emlékeztetni akarná Petőt arra a délutánra, amikor elkápráztatta. Mogorva volt, kötözködő, szigorú. Néhány nap múlva a férfi fel is adta a reményt, hogy újra részesüljön a látványban, segédeit küldte ki a munka befejezésére.

A nő reklamált.

– Sok a dolgom egy nagyszabású megbízással – védekezett Pető.

De nem tudta kiverni a fejéből.

Miért tette? Miért provokált?

– Üljön be! – fékezett le mellette egyik reggel.

Olyan meggyőző volt azzal a hirtelen, csikorgó fékezéssel, a kicsapott ajtóval, hogy a nő megtorpant, egy pillanatig úgy tűnt, hogy a csodálkozó pillantásából ocsúdvá továbbmegy, de a kocsiból küldött parancsoló tekintet megbénította.

Beszállt.

– Beviszem Pestre – mondta Pető.

A nő nem szólt semmit. Ült némán, összeszorított ajakkal.

Már hűvösek voltak a reggelek, ezért egy bő, alighanem férfi zakóban volt, vastag szoknyában, filckalapban.

Pető megpróbálta felidézni teste körvonalait a lehetetlen öltözék alatt. Vetkőztette.

– Az utat nézze! – szólt barátságtalanul a nő.

Visszakapta vetkőztető tekintetét, zavarba jött a leleplezéstől.

– Miért tűnt el? – kérdezte végre a nő. – Az embere jól dolgozik, de azt akartam, hogy maga végezze el a szerelést.

– Máshol van dolgom.

– Értem.

Csend lett, a reggeli forgalom sűrűsödött.

– Amikor magánál voltam... – kezdte a férfi, de hangja elveszett a zajban.

– Mit mond?

– Amikor felvettem a megrendelést... akkor délután...

– Igen?

– Akkor délután...

– Igen. Mi volt akkor délután?

Pető hallgatott, feszélyezte a nő fagyosságát, azért mégiscsak neki-bátorodott.

– Miért csúfítja el magát ennyire?

A nő feléje kapta a pillantását. Vad, haragos pillantás volt. Nem válaszolt.

– Nézze... én láttam...

– Mit látott?

– Ahogy átsütött a nap a ruháján... láttam, hogy maga... Hogy maga milyen gyönyörű.

Jó volt kimondani. Mint egy vallomást. Nem szerelmi vallomást, inkább mint valami perverziót. Izgalmat érzett. Várta, mit mond a nő.

– Tudom – mondta azon a bársonyos hangján, de határozottan.

– Tudja! – Pető felkiáltott. – Tudja! Azt mondja, tudja!

– Igen, tudom. Edzem magam. Vigyázok az alakomra. Jóga, diéta... Szép akarok lenni.

– Szép akar lenni?! És közben így öltözködik! Ilyen cipőben jár! Így fésülködik!

– *A csúnya nő!*

– Tessék?

– Így hívnak. A csúnya nő. De én tudom, hogy mi vagyok. Hogy milyen vagyok! Hiszen maga is mondta. Tökéletes az alakom.

– Na de!... Nem értem! Miért kell eltitkolni?!

A nő felnevetett. Különös nevetése volt, bántó, éles. Gunyoros.

– Itt tegyen ki, legyen szíves! – mondta válasz helyett.

– Ne, még ne! Mondja meg, miért csinálja ezt? Ezt a slamposágot? Azért lefékezett a járda mellett.

A nő kiszállt. Mielőtt becsukta az ajtót, benézett Petőre.

– Hogy szabad legyenek! De magának megmutattam. Maga az egyetlen tanú.

Kattant az ajtó, elment.

Ment a járdán az emberek között, kevélyen, mint mindig. És az emberek kikerülték.

Benn, a munkahelyén az a három férfi már kora reggel bolondozott a kolléganőkkel. A félig kigombolt blúzokból még a nyári naptól barnán kidomborodó mellek, a felcsúszott miniszoknyákból az izmos combok vagy a farmerban feszülő tomporok incselkedésre biztattak a kávék kortyolgatása közben. Amikor belépett, csendesült a jókedv. Némán biccentett, előkészítette a munkáját, aztán a törölközőjével meg

a neszesszerével kiment a mosdóba. Megállt a tükör előtt, látta magát a slampos öltözékben, kifestetlenül, szörnyű frizurával. Mosolygott.

Petőn járt az esze. Emlékezett a férfi ruhán áthatoló tekintetére, a szemében felvillanó kéjes izgalomra, amikor *megmutatta neki* abba az indiai selyembe burkolt és mégis ruhátlannak tetsző testét. Most hát ő is tudja az igazságot, gondolta elégedetten.

Mert minden más csak látszat.

Tekintet, 2012/6.

Szöllőssy Balázs

KÉT BUGGE WESSELTOFT-KONCERT KÖZÖTT

Két Bugge Wesseltoft-koncert között
 a város öntudatra ébredt: utcái virágos mintájú
 kapucnis pulcsis lányok mindig más alakban,
 édesvíz mossa arcuk hajnalonta –
 a Hegyalja út hátracsapja sötét fűrtjeit, ereszkedik,
 lent hordalékszag, úsztatott fák,
 rekedt sirályok dobpergő-kórusa –
 a fekete hajú lány a Rákóczi útra ér,
 körömlakkján a lámpafény aranyhíd:
 a dombokon szemét lehunyva fészkelődő nappal összeér
 a vackáról kisandító éjszaka; a környezet,
 mint regiszterekre loopolt, átkevert futam
 egy iPaddel összekapcsolt zongorán.

Négy év alatt a város otthonommá érett –
 és otthon az, ahol, ha nincs is rend, tájékozódsz:
 Endresen hangja hasít át a múltból,
 és Kornstad szaxofonja innen válaszol,
 később a törtütemben úszva arra gondolok,
 hogy ennyi idő alatt csak az nem voltam épp soha,
 akinek éppen kellett volna lennem,
 alig emlékszem, honnan érkezik a nyárfák suttogása,
 az olajos ereztetre csurranó eső,
 mint vodkaszóda torkomon, selymesen lecsúszik,
 alig hallható, fülemben őrzöm reggelig, kicsit
 fáradt vagyok már, és kicsit kiábrándult, mosolygunk,
 tartjuk a frontot, épp aki ráér, szemem lehunyva,
 hogy legyen hely: a fekete hajú lány éppen elteker,
 vagy pultban áll, ha mégsem, akkor is,
 mint langyos átmenet a hegedűszó halk foszlányain –
 ha van is, tán ő se tudja már, mi mindent éltem túl
 két Bugge Wesseltoft-koncert között.

Hitel, 2012/12.

■ Szöllőssy Balázs 1981-ben született Budapesten. Verset ír.

Payer Imre

MAGYAR TÁJ ALKAIOSZ-PHOTOSHOPPAL

Legyek cikáznak hajdani parkolón.
 Az elhagyott háztömb doha néma, mint
 hullára száradó verejték.
 Körben a gáz tele van szeméttel.

Nem tudni: gyár volt, napragyogó hotel.
 Ma csak rideg rom. Nincs neve. Légvonat
 fut át poros zöld, ócska barna
 csarnokokon, szoba drapp magányán.

Lakatlan emlék. Rozsdaremény. Üres.
 Pállott pirossá erjed az alkonyat.
 Távolba néz kietlen ablak,
 s hozza a távol a vak zsvivajgást.

Az utca végén torz bodegában a
 rekedt vicsorgás, bős rohögés kiforr
 s kiér a tájra, mint csalódott
 este – ez ő! –, ama régi piktor.

És összegyűjti, fölkeni tomboló
 égboltra talmi színeit – édenít.
 A földi ázott-sárga, szürke:
 bíbor, ezüst ragyogás a felhőn.

*

Szétszedve másképp programoz, átvétít,
 Alkaiosz-program lét-photoshopja, s így
 juhászgyulásan visszacsillan,
 mondja a színeit át szavakba.

Holmi 2012/12.

■ Payer Imre 1961-ben született Budapesten. Verset ír. József Attila-díjas.

Láng Zsolt

TEFLON

Amerikai elnökkel nem szeretek álmodni. Rossz előjel.

Talán az a könyv zökkentett ki, amit lefekvés előtt olvastam. Hónapokkal ezelőtt kézirat formájában már találkoztam a szöveggel, most meglepett, sőt felbosszantott, mennyire visszagyávult. Mint azok a színészek, akik a próbák végén megijednek, és a bemutatón banális közhelyeket visszahangoznak a színpadon. A könyv borítóját a *symbolic tattoo* inspirálta, divatos japán anime-figurákkal díszített korondi mézeskalácsszívre emlékeztetett.

Nagyanyám halála előtti éjjel Nixonnal horgásztam a Szamosban, amikor pedig Jimmy Carter osztogatott csomagot a kolozsvári főtéren, bevíttek másnap a Traian utcai szekura, és két napig faggatóztak. Az elmúlt éjjel az ifjabbik Bush elnökkel beszéltem telefonon. Én egy tengeri fúrótornyon sikeres próbafúrást vezettem. Sikeres volt, mert a kezemben tartott vastag gumicsőből ömleni kezdett az olaj. Ekkor megszólalt a mobiltelefonom, Bush hívott. Mondtam, nem kell aggódnia, találunk olajat. Ő megkönnyebbülten felsóhajtott. *Napok óta pirosat mutatott a nagy amerikai üzemanyagtartály.* Néztem a feketén ömlő olajat, és megállapítottam magamban, hogy *az amerikai olajtartalékok kilencven százalékát a kezemben tartom.* Ezen a mondaton nevettem, amikor felébredtem. Nevettem, de úgy, mint aki nevetése hangjaitól minduntalan összerezzen.

Rossz előérzetem reggeli közben csak fokozódott, ugyanis felhívtak a feleségem, és közölte, hogy a köd miatt nem száll fel a gépe Budapestre. Vonattal jön, és csak éjfél körül érkezik, ezért nekem kell fogorvoshoz vinnem a fiunkat. Délután háromra.

A fiunk tizenkét éves. Osztálytársaihoz mérten még egészen gyerek. Ennek legfőbb oka én vagyok. Megkímélem, amitől csak lehet. Reggel én szállítom iskolába, tanítás után érte megyek. Nem küldöm bevásárolni, nem terhelem házimunkával, segíték neki a leckében. Engem elsős koromtól kezdve felnőttként kezeltek a szüleim, bedobtak a mély vízbe, és amikor látták, hogy sikeresen kievickélek, magamra hagytak. Bár felnőttem, az élet nagyon megviselt. Tele vagyok traumával. Fogorvos? Negyedikes voltam, amikor egy bedagadt zápfog miatt Árpád doki keze közé kerültem. Szőrös ábrázatú fiatalember volt Árpád

doki, csomókban állt a szőr a fülében meg az orrlyukában. Egy idő után parányi verejtékcseppek jelentek meg a szőrszálak hegyén. Sehogy sem sikerült megnyitnia a gennycsatornát, pedig már az idegeket is kiszedte. Valószínűleg eljutott az állkapcsomig, abban turkálhatott, s bár fegyelmezett gyerek voltam, fájdalmas vonaglásokkal rángatóztam. Emlékszem, Árpád doki a váróteremből hívott be egy ismeretlen aszszonyt, hogy lefogja a fejemet. Legvégül a zápfogamat is kihúzta, de persze az sem sikerült neki egyből...

A pusztá gondolat, hogy délután fogorvoshoz megyek, ráadásul a szokásos szerdai úszásomról is le kell mondanom, elrontotta a délelőttömet. Diákjaimat nem tudtam igazán közel vinni az napi témánkhoz, a kritikaírás strukturalista korszakaihoz. Jóllehet ez az egyik kedvenc területem, főképp a New Criticismnek nevezett amerikai irányzat, illetve az abból kinövő, David Bordwell és Kristin Thomson munkásságával fémjelzett neoformalizmus, a reader-response elmélete, amelynek alaptézise, hogy az olvasó fejében íródik meg a történet. Kiből lesz jó kritikus?, kérdezte váratlanul az egyik lány, aki minden alkalommal másféle frizurát visel: ezúttal két rövid varkocsba fonta a haját. Daniel Banlieu-vel feleltem. Ő a kritikusokat a papi kasztoz tagjaihoz hasonlította. A papoknak ki kellett zárniuk maguk közül a nyomorultakat, csonkabonkákat, még náthásan sem léphettek a szentélybe. A kritikusnak is el kell vonatkoztatnia saját személyétől. Banlieu Habermasra utal, akinek írásai teljesen megváltoztatták a háború utáni német gondolkodást. Habermas fogyatékos gyerek volt, torz kiejtéssel, alig érthetően beszélt, társai gúnyolódtak vele. Ilyenkor sokan embergyűlölökké válnak, neki ellenben sikerült megszabadulnia az „élettörténet állandóságá”-tól, sőt a betegség, illetve a sok kórházi műtét rávezette arra, hogy az ember embertársai függőségében él. Láttam a varkocsos lányon, hogy a hallottakat emészti. A folytatásban felidéztem egy ellenpéldát az Élet és Irodalomból: a kritikus képtelen volt megszabadulni privát életétől, és objektívnek álcázott kritikájában a kéjesen felujjongó bosszúvágyát elégítette ki... Hirtelen megtorpantam. Időközben rájöttem, diákjaimat szintén tanítja az illető... Eltereltem másfelé a mondatot, amitől az egész semmitmondóvá vált. A varkocsos lány tekintete könnyörtelenül lepontozott. Fennkölt vagy toladó volna-e a jelenet, ha egyszer ő bukkanna fel álmomban?

Délben ismét meleg lett, olyannyira, hogy a pára besűrűsödött, különös aurát vonva a város fölé. Pár percig az égboltot átívelő, úgynevezett teljes szivárvány tündökölt fölöttünk: baljós jelenségnek rémlett.

Nyugtalanító volt a november eleji szokatlan meleg is. A nyár nem akart véget érni.

Fogorvosunk a városközponttól igen messze, a Maros-hídon túli Detreházban bérelt rendelőt. Amikor kiértünk, megértettem, miért épp itt. A város egyik legszebb panorámája tárult elénk. A Maros felső folyásáig kinyílt a látóhatár, tisztán kivehető volt az ezer méter fölötti Isten-széke. Ellenkező irányban a Mezőség dombjai sorakoztak, elől a legalacsonyabb, hátul a legmagasabb. Hogy a legmagasabb mögött nincs-e megint egy alacsonyabb, nem lehetett látni.

A rendelő előszobájában máskor sokan várakoznak, most senkit nem találtunk. Tárva volt a belső ajtó, s ahogy beléptünk, a kis asztal mellől felpattant egy fehér köpenyes, világosszőke nő. Közölte, kolléganője, azaz a mi fogorvosunk beteg, ő helyettesíti, és amennyiben akarjuk, a rendelkezésünkre áll. Mondtam, hogy a fiunk mára volt programálva, de nincs panasz, csak a szokásos ellenőrzésről volna szó, a feleségem nem tudott eljönni, azért hoztam én... Ezt a szót használtam: *programálva*, ami annyira felbosszantott, hogy a továbbiakban alig tudtam másra figyelni, ez a rossz, idegen, rám kapaszkodott kifejezés visszhangzott bennem. A doktornő közölte, néhány percet még várunk kell, mert a fűrógép akkuja nincs rendesen feltöltődve. Vagy visszajövünk, vagy várunk. Közben bekapcsolta a televíziót a váróteremben. A fiunk rögtön leült a tévé elé, épp focimeccset közvetítettek. A doktornő elárulta, ő is szereti a focit, kicsi korában a Dinamo Kijevnek drukkolt, ugyanis Ukrajnából települt át.

Amikor láttam, milyen jól elvan a fiunk a tévé előtt, önző módon nyomban arra gondoltam, hogy amennyiben fél óra a várakozás, és fél óra a fogápolásra szánt idő, akkor végül is van egy órám, ami kitolható még pár perccel, tehát ha elugranék az uszodába, negyven perc úszás, húsz perc szauna egészen jól helyrebillentene.

Természetes, menjek csak, bólintott a doktornő, és furán mosolygott. De lehet, nem mosolygott, hanem a szemében villant meg valami, ami az uszodába érve nyugtalanítani kezdett.

Gyerekkoromban sokszor nyaraltunk a Visó környéki máramarosi falvakban. Azon a vidéken javarészt ukrán parasztok élnek. Csak az asszonyokat találtuk otthon, a férfiak felvonultak a havasi legelőkre. Ezek a nagydarab, hallgatag nők félelemmel töltöttek el. Darabos mozdulatokkal tették elénk az ennivalót, amiből nekem egyedül a zsuruba nevű tejfölös számóca ízlett. Átsötétlett vastagon hullámzó mellük fe-

hér gyolcsingükön. Amikor tizedikes koromban az indiánkönyvekből ismert Kis Bivalypróbát akartam letenni, ami egyhetes szabadég alatti magányos vándorlásból áll, azt a vidéket választottam. Három nap után belázasodtam, a hasam is ment, mint a vízfolyás. Szerencsére felbukkant egy ház Sintu falu közelében. A házban lakó asszony pálinkával kínált, mondván, hogy orvosság. Mivel nem voltam hozzászokva, igencsak elkábultam, s a kiéhezett asszonyság prédájává váltam, aminek utóíze sokáig gyötört. Ahogy Camus írja, a test durva primitívséggel beszél a nemi vágy nyelvéen. *A bukás* írója nem a baszás, piccsa, fasz és hasonló szavakra céloz, hanem a mértéktelen és mérhetetlen önzésre és hiúságra. Egy légykukacban több a nagyvonalúság, mint a testre éhes testekben.

Az engem megerősiző asszonyság ugyanolyan koszorúba fonta a haját, mint a börtönbe csukott miniszterelnök, Julija Timosenko. Mellesleg a szőke fogorvosnő is hasonlított a volt ukrán kormányfőre. Nem a hajfonata, hanem keskeny orrnyerge és lefelé futó ajkai miatt. De az arcvonásait is egy az egyben lekopírozta. Alkalmazhatták volna *a kormányfő dublőrén*ek. Ebben az esetben most ő ülne a harkovi börtönben, az igazi meg biztonságos rejték helyen készülhetne a visszatérésre.

Irigylem azokat, akik ki tudják írni magukból nyomasztó titkaikat. Jó nekik. A betokosodott titok már nem is titok, hanem lelki betegség.

A máskor ellazító úszásban nem tudtam ellazulni, hiába igyekeztem semmire nem gondolva lebegni a vízben. A befizetett szaunázást már nem ültem végig. Kapkodva öltözködtem.

A varkocsos lány azt is megkérdezte: írtam-e bosszúból kritikát? Nem hiszem, feleltem, inkább az ellenkezője történt. Az is előfordult már, hogy valakit évek óta gyűlöltem, mégis, amikor könyvét olvastam, sírtam a meghatódottságtól, olyan jót írt. Miért mentem kritikusknak?, kérdezett tovább. A kritika mint módszer, mint eszköz és állapot érdekel. Az a morális lehetőség, hogy kívül és külön állhatok, hogy ironizálhatok, lehetek akár rosszmájú is *a közösség rosszállása nélkül*. Illetve ha adódik is rosszállás, nincs kizárás. Szerencsés vagyok, hogy ebben a korban dolgozom. 1989 előtt itt nem létezett kritika. Meséltem Tamás Gáspár Miklósról, aki 1980-ban azért hagyta el Erdélyt, mert ráébredt arra, hogy a kritikai magatartás nem egyeztethető össze a kisebbségi léttel: aki kritikus, az a kisebbséget elárulja. Elment, de ezzel nem fordított semminek sem hátat, ellenkezőleg: *ha a kritika nem biztosítja a kívüllállás helyét, akkor a kívüllállás választása teremtheti meg a kritika*

helyét. A varkocsos lány megkérdezte: ismerem-e TGM-et személyesen, és vajon igaz-e, hogy a bal lába két számmal nagyobb, mint a jobb, és cipéssel csináltat cipőt magának, másképp két párat volna kénytelen vásárolni ugyanabból a modelltől? Minden kérdésre válaszolok, erre is. Egyetlen alkalommal volt szerencsém személyesen találkozni vele. Sajnos szemvizsgálatról érkeztem közös barátunkhoz, a pupillámat kitágították, ezért csak árnyakat láttam magam körül. Így nem tudom megmondani, valóban különböző méretűek-e a cipői. A filozófusok esetében különben sem érdekesek az életrajzok, alig tudjuk, milyen élete volt Kantnak vagy Derridának. A gondolatok árnyékában elhalványulnak a gyarlóságok. Kocsmáros Gézáról az égvilágon semmit nem tudunk, ellenben hiteles forrásunk tanúskodik egyik gondolatáról: „A közönséges értelem nem látja azt, amit a titok a pillantás elé állít.” Rejtélyes gondolat, nemde? Kocsmáros Géza feljegyezte, nevével hitelesítette, ott olvasható Kövi Pál *Erdélyi lakoma* című szakácskönyvének belső hátoldalán, abban a példányban, amit egyetemista koromban vásároltam a kolozsvári ószeren, húsvét vasárnapján, ami akkoriban nem számított ünnepnek.

A csúcsgorgalom miatt csak lépésben tudtam áthajtani a Maros-hídon. De onnan aztán néptelenné vált az út. A Szentiványi utca macskakövei és éles kanyarai miatt mégsem rohanhattam. Az útszéli villanydrótokon csókák és varjak ültek. A háztetőket is ellepték. Akárcsak Hitchcock filmjében, vészjósló volt mozdulatlanságuk. Az egyik könyvkiadó ismerősöm mesélte nemrég, hogy ő, amióta ennyire veszteséges a könyvpiac, nem madarakat lát a villanydrótokon, hanem könyveket. Készen arra, hogy szétnyitott lapokkal felröppenjenek, és lecsapjanak rá.

Kifejezetten nyugtalanított, hogy a Detre-ház hosszú udvarán senkit nem látok. Beléptem a váróterembe, ahol fagyos hideg fogadott. Amikor érkeztünk, fel sem tűnt, hogy ennyire hideg van. Kicsit toporogtam a rendelő becsukott ajtaja előtt. Hallgatóztam, végül türelmetlenül benyitottam. A fogorvosnő a fiunk testére hajolt, épp ahogy vámpírfilmekben a vámpírok, hogy kiszívják a vért az áldozat elalélt testéből. Talán rákiáltottam, nem emlékszem, mindenesetre odaugrottam, s megfogtam a karját. Felemelkedett, rettenetes nézéssel bámult rám. Elrántottam onnan. Nekicsapódott az üveges szekrénynek, majd attól visszapattant. Ököllet fültövön vágta. Az ütéstől megrendült, vagy csak el akart lépni, s belebotlott a fűrőállvány aljába: nagy csörmpöléssel bezuhant a szekrény elé, és nem mozdult.

A fiunkra pillantottam, de az ijedtségen kívül semmi egyebet nem fedeztem fel rajta. Menjünk innen, szoltam rekedten. Ő teljesen lebébult, falfehér lett. Kapkodva lerángattam nyakából a műanyag állkendőt, csuklóját szorítva kihúztam a székből, s a kocsiig vonszoltam.

Sem a kocsiban hazafelé, sem otthon sem magyarázkodtam neki. Nem tudtam, mit mondjak. Rászóltam, vegye elő a másnapi leckéit, mire bevonult a szobájába.

Talán be kellett volna mennem hozzá beszélgetni kicsit. Vagy elég lett volna, ha magamhoz ölelem. De én magammal voltam elfoglalva.

Tulajdonképpen mindent vállaltam volna, akár a börtönt is. De a kihallgatásokat, a faggatózást el akartam kerülni. Taszított a nyilvánosság. Taszított a zajos és primitív világ. Az efféle félelmek tartottak vissza attól is, hogy vállaljam, van egy másik fiam is.

Átfutottam, miféle nyomok vezethetnek hozzám. Be voltunk-e írva az előjegyzési naptárba? Láthatott-e valaki a Detre-házban vagy a környékén? Az uszodában két ismerős is rám köszönt, ők megfelelő alibivel szolgálhatnak. Persze az élet tele van előreláthatatlan fordulatokkal.

1998-ban New York-i utamon ellopták az útleveletem. Öt év múlva meggyanúsítottak azzal, hogy egy chicagói szállodában megerőszkoltam, majd megfojtottam a szobalányt. Nemrég derült ki, hogy egy Amerikában élő varsói drogdíler évekig az én útleveletem *használta*. Menekülés közben lötték le a rendőrök, akkor találták meg nála az útleveletem. Az útlevélben látható arcképem akár az övé is lehetett volna.

Ahogy felhangzott kint egy-egy autó morgása, összeugrott a gyomrom. Egyéb is nyomasztott. Mi van, ha ájultan fekszik, és hányni kezd? Megfullad. Vissza kell mennem! Nem, mégsem.

Elővettem az este letett könyvet, hátha eltereli figyelmemet. Már nem zavart annyira a *visszagývítás*. Magával ragadtak a mondatai. Még abban a felkavart, ideges állapotban is le tudott kötni. A titokzatos-sággal kérkedő borítón is átsütött a szavak *igazi titka*: rejtenek valakit. Megéreztem, hogy az a valaki ott van velem a szobában, szív dobog a mellkasában, lélegzik. A szavak létezővé tették, őt, aki a valóságban nem létezett. És ezzel nem pusztán azt a létező nemlétezőt tették látathatóvá, hanem magát a létezés egészét is bevilágították.

A könyvnek titka van. Sőt, mint megnyíló méh, az olvasó titkát is befogadja. Ott hever mellette egy telefonkészülék, ellenben annak nincs semmi titka. Jóllehet ez a telefon még arra is képes, hogy emberi hangon beszéljen. PHILIPS felirat fehérlik a gombjai fölött. Férfi nevet visel, de képes megszólalni női hangon is. Kerregni kezd, mint valami

nagy, fekete bogár, ilyenkor fel kell venni. A női hang köszönés nélkül fejtegetni kezdi: teflonszívű vagyok, akár a tőlem kölcsönkapott könyv főhőse. Aki azért képes álmaiban egyik helyszínről a másikra utazni, ölelő karok közül ölelő karok közé, és azért sikerül minden álomból visszatérnie, mert teflonból van a szíve, nem tapadnak hozzá érzelmek... Arra kér, találkozzam velük, csak két percet kér, vagy inkább szívből javasol, nem fogom megbánni, ő ennél szebb és értelmesebb gyereket még soha nem látott, még csak kéthónapos, *de már ki tudja mondani a papát*. A telefonbeli hang kicsit elbizonytalanít. Felfedezek e hangban valamit, amit évek óta nem hallottam senkinél, és amit a boldogsággal azonosítok. Sajnálni kezdem, hogy nem osztozom rajta én is, átfut bennem, mi lenne, ha mégis összefutnánk egyszer. De nem, ez csak egy telefon. Ledobom az ágyra, nem veszem fel, ha kerreg, nem hagyom, hogy elrabolja az életemet.

A varkocsos lány szerint ma már elég, ha kiszedem az akkut a telefonomból, attól kezdve kívülálló leszek. De az mire volna jó? A telefon biztonságot ad, a Facebook segít megoldani a problémákat. A különállás fárasztó és időigényes. A kritikairás felesleges, a lájkolás sokkal megbízhatóbb. Kétszáz lájk a legnagyobb kritikust is nevetségessé teszi. A varkocsos lány elmosolyodott, és ettől a mosolytól egészen kancsal lett. Mellesleg azt is be tudják azonosítani, ki az, aki kiveszi az akkut a telefonjából. Nemrég így kapták el a romagyilkosság elkövetőit: kikeresték, milyen készülékeket kapcsoltak ki a gyilkosság időpontjában a gyilkosság környékén. Csupán négy ilyen akadt.

A hídon ezúttal gyér volt a forgalom. Nem láttam a ház előtt mentőket, rendőröket. Ettől kicsit megnyugodtam. Néptelen volt az udvar is. Átvágtam a csikorgó kavicsokon. Az udvar félhomályában is felismerem az illatozó petúniákat. A rendelő mattüveg ablaka mögött hideg neonfény. A váróterem ajtaja csilingelve kinyílt. Becsuktam volna rohanás közben? Nesztelenül mentem a rendelő ajtajáig. Ez az ajtó is behúzva... Óvatosan betoltam, és nyomban a szekrény előtti padlóra esett pillantásom. Üres volt. Szinte beestem örömben: mégse a legszörnyűbbel kell szembesülöm. Bár még nem tisztázódott semmi.

Neszt hallottam, oldalra fordultam, és megpillantottam magam előtt teljes életrealitásában a fehér köpenyes szőke nőt... Julija Timosenko, konty nélkül, rövid hajjal, szabadon. Villogott a tekintete, szemem szikrát szórt. Igazi államférfi-tekintet volt. Eltökélt. Mint aki hét év múlva (arra nemigen számíthat, hogy a büntetés lejárta előtt szabadon

engedik) vissza fog menni Ukrajnába, és visszaül a kormányfői székbe. Vagy az államelnökibe. Neki feladatai vannak. Ukrajna jövője tőle függ. Két dolgot fog elnöki rendelettel azonnal bevezetni: 3 éves kortól minden nőnek kötelező lesz valamilyen harcművészetet tanulnia. Kettő: alanyi jogon 14 éves kortól minden nőnek jár majd egy vibrátor. Ingyenesen, akárcsak a levegő, az iskolatej vagy a viccek... Még nem álmodtam ukrán elnökkel. Aki előttem állt, az sem volt ukrán elnök. Villogott a szeme, de nem lehetett kiolvasni belőle, mire készül. Igazi profiként előbb csinált egy testcselt. Úgy tett, mintha leguggolna, aztán miközben hirtelen kiegyenesedett, arcomba öklözött egy irtózatoss jobbegyenessel. Duckingnak hívják az öklölvívás szaknyelvéen ezt az ütéstípust, megjegyeztem, amikor a müncheni olimpián Gedó aranyérmét közvetítette Vitray Tamás. Én a trükköt beszédre kicsit előredőltem, valahogy úgy, ahogy a csatornaaknába leereszkedőt figyeljük. Vagyis szépen behajoltam az öklébe. Nyomban megéreztem ajkamon a vért. Éreztem a testmelegét is, amit a mozdulata tolt felém. Másodiknak jött egy balegyenes az orromba. Egy csontocska megrepedhetett vagy elmozdulhatott, vagy mindkettő, szokatlanul nagy adagban, akadálytalanul vettem a levegőt, mintha kidugult volna az orrom. A teszemre mért sorozást szinte már jókedvvel fogadtam. Igen, jókedvűen.

Látó, 2012/12.

Nyerges Gábor Ádám

TÚL RÉGI TÁRGYAK

Mindenkit túlélni.
Útban lenni kacatnak.
Tükröződni túl régi

tárgyakon. Emlékül
maradni magadról,
így nem múlni el végül,

hogyan egyre csak rosszabb
lehet minden egyes nap.
Igyekezni, hogy beoszd

minél több időre
a hátralévő halált,
megsértve és elgyötörve,
mint aki ennél többre várt.

Bárka, 2012/6.

■ Nyerges Gábor Ádám 1989-ben született Budapesten. Verset ír.

Vasadi Péter

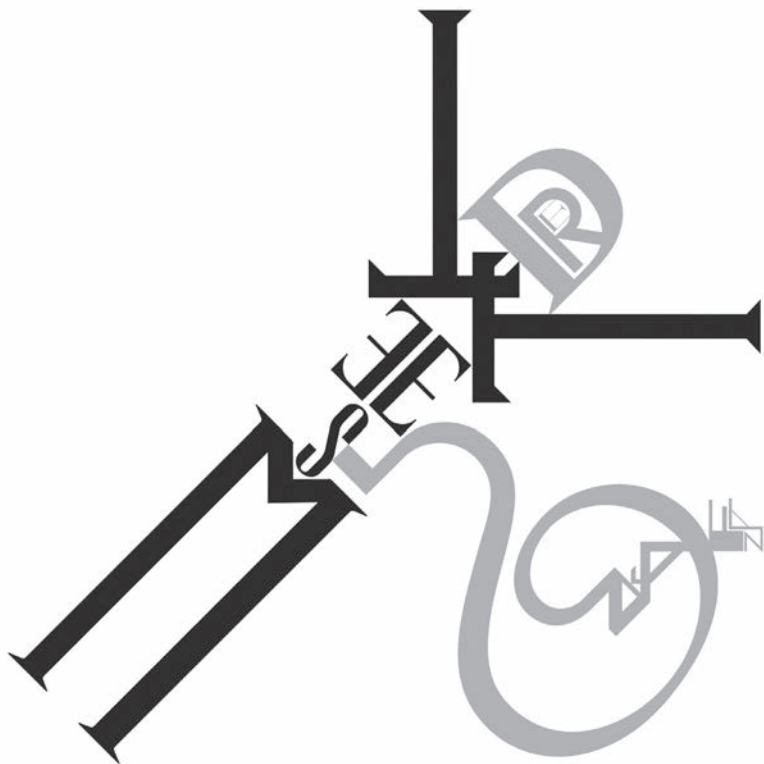
REMÉNY

Gyűlölöm most a verset,
te költészet, te úton-
álló, gyilkos szenvedély,
mi a gyümölcsöd?
Linzeren kicifrázott
tojáshab, édeskedő,
redves gyümölcstelenség,
ő kell nekem, a kedves,
ki inas, csontos bokával
tanul most újra integetni;
hová?, s kinek?;
csak tántorog velem
keresztalakban a remény,
hogyan mégis, mégse, talán
a belső fény előnti
sebeit, sorvadását, adj
vért neki, véredontó Uram,
adj életet, add oda magad,
akit nekem örökös
nászra adtál, élve-halva,
szerelmetes csöndben,
szakadatlanul.
Lomb leng az ablakomban;
vörös vérszilvafa válaszol,
bókol ide-oda, levélbeszéde
van: Ne félj. Hallgatlak
kezdet óta. Tudom,
hogyan te. Te is.

Vigilia, 2012/11.

■ Vasadi Péter 1926-ban született Újpesten. Verset és prózát ír.
József Attila- és Kossuth-díjas.

Berezky Eszter

TESTEM SZKAFANDER*Magyar Műhely, 2012/4.*

Berezky Eszter képzőművész Gyöngyösön született. Itt közölt munkája a *Typogrammák* című betűkompozíció-sorozat darabja.

SCI-FI ÉS UTÓPIA

A science fiction és az utópia „műfaja” – bár e megfogalmazás kissé pongyola, hiszen szigorú értelemben nem műfajokról van szó – közeli rokonságban áll egymással, még ha egyenesági leszármazásról nem is beszélhetünk. Tematikus rovatunk a lehetséges kapcsolódási pontokat vizsgálja több szemszögből: a műfajelmélet felől, a mai magyar sci-fi novellisztikában jelentkező utópikus vonások irányából, illetve a klasszikus utópiák oldaláról, melyek között már a tudományos világkép uralkodóvá válását – s így a valódi science fiction születését – megelőzően is találunk olyat, amely a tudományos-technológiai haladás eszméjét állítja középpontjába. Kis zöld emberkékről kevés szó esik, annál több a jövő fürkészéséről, amely végsősoron a jelen problémáinak tematizálását szolgálja. A rovat összeállításában nyújtott segítségéért VARGA BERTTIL illeti köszönet.

S. Sárdi Margit

MŰFAJ-E A SCI-FI?*Alapfogalmak a tudományos-fantasztikus irodalom köréből*

Amikor a következőkben a sci-fi szót leírom, magamban mindig *szí-fi*-nek mondom, ahogy az angolok. Lehet ejteni a magyar nyelv szabályai szerint (*sci-fi*), vagy a német (*szci-fi*), az olasz (*si-fi*), a román (*szcsi-fi*), az amerikai (*száj-fáj*) nyelvek szabályai szerint is. Manapság nálunk – sajnos – nagyon elterjedt a *k*-val való ejtés, de ez valójában „hiperurbanizmus”: mintha tudományosabbnak vagy műveltebbnek tűnne a szó *k*-val ejtve. Ez persze tévedés, nincs olyan élő nyelv, amely a *science* szóban előforduló *c* betűt *k*-nak ejtené.¹ Úgyhogy ne féljünk *sci-finek* mondani (műveltségünk képét ez nem ássa alá), vagy alkalmazzuk az angolszász eredetnek megfelelő *szí-fi* kiejtést. De ha valaki végképp nem tud megbarátkozni ezekkel az ejtémódokkal, rövidítse a szót tovább SF-nek, és mondja így: *es-ef*.

A kérdés, amelynek a megválaszolására vállalkozom, egy szintén elterjedt szófordulat igazságát firtatja: műfaj-e a sci-fi? Nos, nincs abból semmi probléma, ha egy köznapi beszélgetésben, amelyben némi pongyolaság megengedhető, műfajnak nevezik a sci-fit. Hasonlít a helyzet a stílus szó használatához. A hétköznapiokban sokféle értelemben alkalmazhatjuk ezt a kifejezést, de ha fontos a pontosság, a tudományos korrektség, akkor tudni kell: a stílusok nem egyneműek, megkülönböztetünk korstílusokat, stílusváltozatokat és stílusirányzatokat (stílusáramlatokat), s például egy meghatározásnál a megfelelő szót kell alkalmazni (teszem azt: a biedermeier valójában stílusváltozat). Ugyanígy: kommunikációs helyzetek sokaságában hangozhat el „a sci-fi műfaj” kifejezés úgy, hogy szükségtelen kárhozhatni, de ha fölteszik a kérdést, műfaj-e a sci-fi, akkor a válasz: nem, *a sci-fi nem műfaj*.

A műfaj azonos formával, művészi törekvéssel vagy technikával jellemezhető alkotások csoportja; más, csak irodalmi alkotásokra vonatkozó diskurzus szóhasználatával azonos (vagy nagyban hasonló) kommunikációs célú szövegfajták csoportja, amelyeket az olvasók azonos

1 Érdemes meghallgatni néhány autentikus angol és amerikai beszélőt itt: http://hu.forvo.com/word/science_fiction/.

(vagy nagyban hasonló) módon olvasnak. Egészében a műfaj alapvetően *egy műtartalom kifejezésének formája*, többé-kevésbé kodifikált szabályoknak megfelelően. (Zárójelben: olykor-olykor tartalmi előírás is csatlakozik a formaiakhoz, például az eposz egy nemzet életére nézve sorsdöntő eseményt ábrázol, az anekdota ismert történelmi személyiség életéből vett intimitás, ám a műfajiságot akkor is elsősorban a forma hordozza.) Igaz, magának a műfaj-fogalomnak a meghatározása elég általános, de az, hogy mi számít műfajnak, határozott és konkrét: aki kicsit is utánagondol, mit tanult az iskolában a műfajokról, rájöhethet, hogy műfaj például a regény, a novella, az eposz vagy az légia. De azt, hogy mi számít sci-finek, nem a forma, hanem a tartalom dönti el. Van sci-fi film, képzőművészeti alkotás, sőt zene; az irodalmon belül legszámosabb a regény és a novella, bár akad karcolat, lírai vers, színmű, sőt eposz is. Regény, novella, eposz: ezek a sci-fiben is lehetséges műfajok. De sci-fivé nem a műfajuk, hanem a témájuk révén válnak, vagyis *a sci-fi nem műfaj, hanem tematika*. Éppen ezért nehéz megállapítani, mit tekintünk sci-finek, és mit ne. Az irodalmat témák szerint nem lehet fölosztani, és egy témacsoport összetartó kereteit sokkal nehezebb meghatározni, mint egy (kodifikált) műfajét. Le kell mondanunk arról az elképzelésről, hogy valaha olyan szabatos meghatározást adhatunk a sci-finek, mint a matematikai fogalmaknak.

Néhány sci-fiben otthonos kollégám ravaszul a *zsáner* szót alkalmazza a sci-fire. Ez azért ravasz megoldás, mert ugyan a *genre* [zsáner] kifejezés számos európai nyelvben műfajt jelent, ám a magyar nyelvben ez a szó jóval tágabb értelmű hasonlóságot jelöl, mint a műfaj. Nem kíván szabályoknak megfelelő egyezést, inkább azt jelenti: olyannemű, olyanszerű, vagyis valójában elég jó szinonimája a tematika szónak.

Úgy érzem, a téma kedvelői azért nevezik kitartóan műfajnak a sci-fit, mert úgy vélik, ezzel növelik az értékét, a tekintélyét, az irodalomtudományba való befogadásának esélyét. Ez azonban nem így van. A műfajfogalmak rendező fogalmak, nincsenek értékszemponjtjaik. (Egy rossz regény nem értékesebb, mint egy jó aforizma!) Egy generációval ezelőtt a sci-fi kedvelők már próbálkoztak hasonló eszközzel: a nyolcvanas években azzal igyekeztek a sci-fi tekintélyét növelni, hogy megkísérelték kiterjeszteni a határait az időben horizontálisan és vertikálisan egyaránt: kikiáltották sci-finek *Az ember tragédiáját* a benne előforduló úrjelenet okán, a 17. századi utópiákat a Hold és a Nap színhelyként való alkalmazására hivatkozva, a homéroszi eposzokat

a Héphaisztosz műhelyében előforduló érc-szolgák miatt. Ez azonban nem jó mód arra, hogy a sci-fi ismertségét, elismertségét növeljük, ellenkezőleg: a támadható állításokkal, túlzásokkal alapot adunk az irodalomtudomány és -kritika fanyalgásának. Csak a helyesen fölismert igazsággal segíthetjük a tudományos fantasztikum elismerését.

Térjünk vissza az iménti gondolatmenetből következő időbeli korlátozásra. Akkor hát mikor született meg a sci-fi? Melyik kortól kezdve jogos használni a szót? A sci-fi – a kifejezés alábbi értelmezéséből is ez világlik ki – nem születhetett meg hamarabb, mint a tudományos-technikai világgép, az pedig, bár országonként, kultúránként különböző időben, de Európában nagyjából a 19. század közepső harmadában alakult ki. E világgép kialakulását megelőzően is jelen volt a világirodalomban számos olyan tematikus elem, amelyet a sci-fi is használ (néme-lyik az ókor óta föl-fölbukkant az irodalomban), de sci-firől, tudományos fantasztikumról e világgépet megelőzően nem beszélhetünk.

A sci-fi: *science* és *fiction*. *Fikciós*, azaz szépirodalmi mű, amely a neve szerint *tudományos* alapokon nyugszik (bár az utóbbi jelzőt a későbbiekben finomítanunk kell); a fantasztikus irodalom (művészet) egyik ága, amelyet a (hamarosan finomítandó, korlátozandó) tudományos jelleg különít el a csoport többi tagjától (fantasztikus és másvilági utazások, varázsló- és kísértettörténetek, mágikus realizmus, groteszk, abszurd stb.). Magyar elnevezése, a *tudományos fantasztikum* jó megfelelője volt a szó keletkezésének idején, amikor még nem született meg a fantasy, amelynek neve ma visszasugárzik a tudományos fantasztikum kifejezésre, és elhomályosítja az értelmét. A *fantasztikus* a téma elkülönülése, megnevezése idején mindössze azt jelentette: nem valóságos, azaz *fikciós*.

De valóban szükséges-e a sci-fi művekben a tudományos hitelesség? Amikor a témacsoport a 19. században elkezdett dagadni, elkülönülni a szépirodalmi témák tömegétől, és a *science* vagy a *tudományos* szót a megnevezésére alkalmazni kezdték, még elvárták a sci-fi mütől, hogy tudományos hitele legyen. Még az 1970-es években is úgy vélte például Botond-Bolics György, hogy létezik külön a fantasztikus regény (ezt Wells nevéhez kötötte), és külön a tudományos-fantasztikus regény (ezt Verne nevével fémjelzte). A kettőt szembeállította egymással: Wells – mint írta – „nem törődött azzal, hogy van-e tudományos alapja annak, ami köré történetet kerekített”; „Wells egyetlen álma sem valósult meg, és nem is valósulhat meg”, míg Vernét igazolta a technika fejlő-

dése.² Ő a maga Vénusz-trilógiájában olyan komolyan is vette a tudományosságot, hogy az már olykor az olvashatóság rovására megy. Túl azon, hogy Botond-Bolicsnak a maga kora tudományos felfogása szerint sem volt igaza (miért volna nagyobb tudományos hitele Verne üreges ágyúgolyójának, mint Wells szuperpempőjének vagy akár a láthatatlanságnak?), ma már látjuk, hogy a tudományosság fogalma egyáltalán nem egzakt. Számos, a maga korában fantasztikusnak látszó elképzelésről bizonyosodott be utóbb, hogy kivihető (közismert, hogy igen sokáig lehetetlennek vélték a levegőnél nehezebb szerkezetek repülését). Ez fordítva is igaz: számos, a maga korában tudományosnak látszó elképzelésről derült ki az idő múltával, hogy nem az (ma már tudjuk, hogy nem üreges a Föld, hogy üreges ágyúgolyóval nem lehet a Holdba jutni, és az utókor legalábbis nevetni fog a mi tachionos, térsűrítésetérhajlításos, hiperteres utazásainkon).

A tudomány nézetei egyáltalán nem voltak változatlanok az elmúlt másfélszáz évben. Mindenekelőtt pedig a sci-fi irodalom nem tudomány, hanem *szépirodalom*, s mint ilyennek nem feladata a tudományos eredmények tükrözése vagy akár a tudományos hitelesség, olyasformán, mint ahogy a történelmi regénynek sem dolga a tudomány állásának megfelelő ábrázolás (remélem, senki sem gondolja, hogy a középkor olyan volt, amilyenek Victor Hugo vagy Walter Scott megírta). Szükségtelen a tudományos-fantasztikus művektől tudományos hitelességet várnunk (egyébként a tudomány mai, viharos átalakulásával úgysem tudnak lépést tartani sem az írók, sem az olvasók). De ha egy eljárásról ki is derül, hogy tudományos értelemben hiteltelen, még mindig megmarad(hat) a mű *racionális* jellege. Ne ragaszkodjunk tehát a tudományos jelző eredeti értelméhez, hanem értsünk alatta *tudományos elvek szerint valót*, racionalitást. Mert bár a sci-fi irodalomnak nem feladata a tudományos hitelesség, nem mondhat nyíltan ellent az olvasók által ismert fizikai törvényszerűségeknek (legalábbis külön magyarázat nélkül). A sci-fi szerzők általában minden időben igyekeztek a kor tudományos fogalmai szerint ábrázolni tárgyukat, ez azonban nem jelenti azt, hogy művészi célból ne rugaszkodhatnának el tőlük (például Roger Zelazny a közelmúltban is marslakókkal népesítette be a Marsot, hogy egy nagymúltú, túlfinomult kultúrájú, de már terméketlen népeség fejlődésének végső szakaszát ábrázolhassa).³

2 BOTOND-BOLICS György, *Írások a science fictionról*, SF-Tájékoztató 1976/17., 28–36.

3 ROGER ZELAZNY, *A Mars rózsája*, Galaktika 1985/2., 3–21.

Ha ezt elfogadjuk, akármilyen régre hátrálunk vissza az időben, témaösöket találunk, de sci-fit nem, míg csak ki nem alakult a tudományos-technikai világkép valamikor a 19. század közepe táján. Csak ezután születhettek meg azok a művek, amelyek mélyén e világkép racionalitása rejlik. E művek talán rég ismert epikus motívumokból gazdálkodnak, de világszemléletük új: a kor szintjén tudományos, de legalábbis racionális. Magyarországon is ezekben az évtizedekben találjuk az első már sci-finek nevezhető műveket: Ney Ferenc *Utazás a Holdba* című kisregényét (1836), Koronka József szatirikus jövőképet (*Utazás a régi Európa romjai felett 2836. évben*, 1837), Munkácsy János jövőjósó írását (*Hogy áll a világ a jövő században?*, 1838), majd Jósika Miklós *Végnapok* című „apokalyptikai novelláját” (1847), amely a hazai fantasy irodalomnak is őse.

Annak ellenére, hogy sokat foglalkozik egy feltételezett jövővel, a tudományos fantasztikum *nem futurologia*. A futurologia a jövő tudománya; a sci-fi irodalom azonban művészet, s nincs több köze a futurologiához, mint a biológiához, biokémiához, planetológiához és csillagászathoz: fölhasználja, de nem annak tudományosságát tükrözi. A sci-fi irodalom nem a jövőről mond valamit, hanem arról, hogyan látjuk (hogyan látják az írók) a jövőt; ezzel pedig, akár a többi irodalmi ág, a jelenről közöl valamit. Nem tudja a jövőt megjósolni, semmivel sem jobban, mint egy regényíró a múltat hitelesen ábrázolni: ez is, az is az író tudományos képzettségétől, elképzelései korrektségétől függ. (Igaz azonban, hogy a sci-fi „kitalálmányaival” inspirálhatja a valóságos találmányokat.)

Tökéletesen szabatos meghatározást egy irodalmi témacsoportról nem lehet adni, de azért körülhatárolhatjuk, hogy mi az a tematika, amely egy művet sci-fivé tesz. Az ELTE Irodalom- és Kultúratudományi Intézetében már két évtizede működik egy szakszeminárium, amely a magyar sci-fivel foglalkozik, s amelyből a Magyar Scifitörténeti Társaság is kinőtt. Ez a csoport munkája során olyan meghatározást használ, amely csak a fikcionalitást és a racionalitást igényli a sci-fi művektől: *A tudományos-fantasztikus irodalom ma még nem létező vagy föl nem ismert problémákkal foglalkozik, s azokra racionális megoldást kínál, vagy fordítva, létező, fölismert problémákkal foglalkozik, s azokra nem létező, de racionális megoldást kínál.* Ez a meghatározás az elmúlt két évtizedben megbízhatóan működött, így azt mondhatjuk: a gyakorlatban is kiállta az igazság próbáját.

Ez a szeminárium s annak egykori hallgatói – ma írók, tanárok, kritikusok – arra törekednek, hogy ráirányítsák az irodalomtudomány figyelmét a tudományos-fantasztikus irodalomra mint tematikára, hogy az irodalomtörténészek és kritikusok ne csak egyes, nagy szerzőknél (például Jókai, Babits), s ne csak az adott életmű, hanem a tematikus csoport részeként tárgyalják a sci-fi műveket. E törekvés eszközeként megteremtettük azokat a segédleteket, amelyek a magyar tudományos-fantasztikus irodalmat az irodalomtörténet-írás számára kutathatóvá teszik: bibliográfiát, lexikográfiát és metodikát.⁴ Törekszünk arra, hogy elfogadtassuk: a sci-fi nem tekinthető egészében csak szórakoztató irodalomnak; elméletünkben és gyakorlatunkban azt a többdimenziós esztétikát alkalmazzuk, amelyet Szabó János körvonalazott a *Csillagok háborújáról* írt kritikájában, s amely nem téma, hanem érték szerint alkalmaz kategóriákat.⁵ A tudományos fantasztikum az irodalom része, s mint ilyenben van benne remekmű, képviselteti magát a kommersz, és születik selejt is.

Oszlassunk el még egy tévhitet. Ahogy a *Háború és béke* nem válik szerelmes regénnyé a benne ábrázolt szerelemtől, úgy az úr és a falanszter jelenetei nem teszik sci-fi művé *Az ember tragédiáját*: tematikus motívumok, szüzséelemek fölbukkanása nem határozza meg egy mű besorolását, ez csak az uralkodó téma szerint történhet. Maguk az epikus motívumok, szüzséelemek, amelyeket a sci-fi fölhasznál, nagyon régiek is lehetnek: egy témacsoport rokonsága rendkívül bonyolult és szerteágazó. A sci-finek *nincs egyenesági őse*. Számos korábbi tematikának örököse, utóda, egy összefolyási medence, amelyet fölleltározni kevés ez a hely.⁶ Emeljük ki azt az egyet, amellyel a sci-fi a legszorosabb rokonságban volt és maradt: az utópiát.

Az *utópia* legalább olyan bonyolult történetű fogalom, mint a sci-fi. Szűkebb és eredeti értelmében egy, az adott korban megvalósíthatatlannak látszó társadalom-, illetve államelméleti elképzelést jelent; később keletkezett tágabb értelmében bármely fantasztikus színezetű államelméleti, sőt ma már bármilyen légvárnak tetsző elképzelést. A szó maga az *u-* fosztóképzőből és a *toposz* szóból van összetéve, s nagyjából *Seholországot* jelent, vagyis egy hangsúlyozottan fikciós modellt. Aszerint, hogy az elképzelt fiktív világ az ember számára milyen életet

4 Lásd honlapunkat: <https://sites.google.com/site/scifitort>.

5 SZABÓ János, *Halálcillag – életmítosz*, Galaktika 1986/9., 56–59.

6 Az ókori, középkor- és korajkori tematikus rokonságról lásd S. SÁRDI Margit, *Amíg az SF megszületett = Metagalaktika 11*, Metropolis Media, Budapest, 2009, 8–13.

biztosít, beszélünk *eutópiákról* (eszményi társadalmi berendezkedés) és *disztópiákról* (rossz, embertelen társadalmi berendezkedés). Olykor *disztópiá* értelemben használják az *antiutópia* ('ellenutópia') szót is, de valójában az *anti+utópia* elromlott világot jelent, azaz egy már létező elképzelés (utópia) hamis, téves, rossz voltát.

Az utópia a sci-finél jóval hamarabb önállósodott mint tematikus csoport: hírneves névadója, Morus Tamás 1516-ban alkotta meg a tudósok vezette eszményi társadalom képét, *Utópiát*. A 17. század gondolkodói sokszor fejezték ki az utópia eszközével ragaszkodásukat a mítosszá vált reneszánsz eszményekhez.⁷ A 18. században szívesen használták az írók a felvilágosodás eszméit terjesztő államregényekben,⁸ de fölbukkan a társadalombírálat eszközeként is.⁹ A romantika aztán új területet fedezett föl benne: a civilizált világ ellenpontjaként szolgáló, romlatlan, természetes világot.¹⁰ A hazai utópiailrodalom a 19. században élte fénykorát, s a 19. század második, a 20. század első felében az utópia és a sci-fi igen termékenyen hatott egymásra, sok esetben egymást keresztező halmazokat alkotnak.

Az 1830-as, 1840-es években született SF-művek többnyire a reformkorra jellemző társadalombíráló és nemzetmentő céllal vannak összekötve. A 19. század második felében, a szabadságharc bukása után a tudományos fantasztikum egy ideig nem találta meg a maga hivatását. Jókai Mór jövőképe, *A jövő század regénye* (1872–1874) azonban gazdagon megtermékenyítette sci-fi- és utópiailrodalmunkat.¹¹ E regényeken láthatóan nyomot hagyott az utópista szocialisták több gondolata; az állam gazdasági és kulturális funkciói, a termelés és elosztás megtervezettsége, a munka szerinti elosztás vagy a pedagógiának tulajdonított jelentős szerep Saint Simon, illetve Robert Owen közvetett hatását mutatja.

Korai sci-fi irodalmunk érdekes sajátossága, hogy az általában elterjedtebb térbeli kalandozásokhoz képest köztük viszonylag sok a jövőábrázolás. Ez bizonyára éppen az utópia mély hatása miatt van így.

7 Tommaso di Campanella: *Napváros* (1602); Francis Bacon: *Új Atlantisz* (1626); Cyrano de Bergerac: *Holdbéli utazás* (1657), *A Nap államai* (1662).

8 François Fénelon: *Télemakhoz kalandjai* (1699).

9 Jonathan Swift: *Gulliver utazásai* (1726); Ludvig Holberg: *Klimius Miklós* (1741).

10 Jókai Mór: *Az arany ember* (1872), *Óceánia* (1876), *Ahol a pénz nem isten* (1904).

11 BEKSICS Gusztáv, *Barna Arthur*, I–II., Budapest, Nagel, 1880; PRIVIGYEV Pál, *Magyarország nem volt, hanem lesz*, Gyöngyös, 1887; TÖVÖLGYI Titusz, *Az új világ*, I–II., Aigner, Budapest, 1888; NASZÁDY József, *Avoplia (Anarkbia)*, Légrédy, Budapest, 1903. Ehhez lásd S. SÁRDI Margit, *Utópisztikus társadalomképek a sci-fi regényekben. 1870–1914*, Múltunk 2008/4., 61–72.

A reformkortól a II. világháborúig a társadalomjobbító szándék, sőt a bármely oldali politika szívesen használta az utópiát/antiutópiát mint eszközt a propaganda és ellenpropaganda céljaira.¹² Ugyanakkor az utópiáknak szükségük volt a sci-fi regénytechnikai megoldásaira: a szerzők jövőképként ábrázoltak eutopisztikus, technikailag is fejlettebb társadalmakat, mivel a tökéletes társadalom jelenkori megvalósulásában már nem bíztak – olyannyira, hogy az időben (is) távolra helyezett utópiák a 19. században mind sci-fik. Csak a 20. században talált az utópia olyan narratívumot, amelyben a jövőt a sci-fi eszköze nélkül is birtokba tudta venni.¹³ Megjegyzendő: bár a jövőbe vetített utópiákat hajlamosak lennénk automatikusan sci-fi művekként elfogadni, közülük csak azokat tekinthetjük a sci-fi keretei közé tartozónak, amelyeknek a jövőképe – akár technikai, akár társadalmi jellegű a jövő világ elképzelése – racionális, de nem létező elképzelésen nyugszik. Herzl Tivadarnak a maga idejében nagysikerű műve, az *Altneuland*¹⁴ sem az ábrázolt társadalmi képben, sem a megoldási módban nem tartalmaz semmi olyasmit, ami a maga korában nem létezett volna, Ligeti Sándor vagy Lengyel Menyhért regénye pedig fantasztikus, de nem tudományos-fantasztikus ötletre épül, ezek tehát utópiák, de nem sci-fik. Velük ellentétben Drozdy Győző vagy Káldor Márton regényeiben olyan találmányok biztosítják a társadalmi utópia győzelmét, amelyek racionálisak ugyan, de nem léteznek, aligha is létezhetnek, így e művek sci-fi jellege nyilvánvaló.¹⁵

Az I. világháború nagy és jellegzetes törést okozott a sci-fi irodalomban: elvette a korábbi bizalmat a tudományban és a technikában, bebizonyítva, hogy az nemcsak a társadalmi problémák megoldását, hanem a pusztulást is előidézhetheti. A világháború utáni utópiák és sci-fi jövőképek általában borongósak, disztopikusak.¹⁶

12 BESSÉNYEI MAGYAR Gyula, *Félszázad múlva*, Stephaneum nyomda, Budapest, 1907; BARTA Sándor, *Csodálatos történet*, Munkás, Kassa, 1925; LENGYEL Menyhért, *A boldog város*, Athenaeum, Budapest, 1930; LIGETI Sándor, *A bűvös erszény*, Pharos, Kolozsvár, 1934; DROZDY Győző, *Aurora Borealis*, Nova, Budapest, 1937; KÁLDOR Márton, *A kaolitváros*, Árkádia, Budapest, 1942.

13 KOVÁCS János, *A tudós tanár csodálatos álma*, Hungaria nyomda, Budapest, 1923.

14 Bécs, 1903. Magyarul először *Ósi föld – új hon*, ford. KOHN Ottó, Schlesinger, Budapest, 1916; utóbb még számos kiadás *Ósújorszag* címmel (Márkus Aladár fordításában). Valójában az *altneu* jiddisül azt jelenti: *átmeneti*.

15 S. SÁRDI Margit, *Sci-fi és utópia = Metagalaktika 11*, 46–55.

16 Például KÜRTHY György, *Mars*, Danubia, Pécs, 1925; BABITS Mihály, *Elza pilóta*, Nyugat, Budapest, 1933; Szathmári Sándor: *Kazobinia*, 1932–1935 (első, csonka szövegű megjelenése 1941; első teljes kiadása *Utazás Kazobiniában* címmel: Magyar Élet, Budapest, 1946); lásd még: http://eper.elte.hu/eper.phtml?cim=magyar_scifi_jovokepek.html.

A 20. század második felében a magyar sci-fiben az utópia gondolköre háttérbe szorult.¹⁷ A hetvenes-nyolcvanas évek gazdag tudományos-fantasztikus irodalmi termése inkább a társadalomkritika hangját használta, mintsem hogy társadalmi kísérleteket tett volna próbára. Az ezredforduló körüli évek pedig az egész hazai sci-fi irodalom és könyvkiadás számára megrendítőek voltak: a kiadók a fennmaradásért, az írók a megjelenésért, az új helyzethez való alkalmazkodásért küzdöttek. Az alaposan átalakult sci-fi irodalom és könyvkiadás helyzete csupán az elmúlt szűk évtizedben jutott (úgy-ahogy) nyugvópontra. Jelzésértékűnek tartom, hogy a sci-fi utópiák ez időben megszorodtak, ám a hangjuk meglehetősen pesszimista. Csak példaként: az Új Galaxis folyóirat 2009-ben pályázatot hirdetett utópia témájú novellák írására. A beküldött anyag olyan sok volt, hogy válogatás után is két számot töltött meg.¹⁸ Ám a több tucatnyi novella között egyetlen eutópia sem akadt, a fiatal írók valamennyien disztópikus jövőképeket alkottak.

Bármilyen futó volt az áttekintés, ennyiből is nyilvánvaló lehet: az érintett másfélszáz év irodalmában a sci-fi és az utópia együttesen képezték a korszak társadalom- és gazdaságtudományi eszmélkedésének egyik rétegét.

17 De lásd például FEKETE Gyula, *A két sziget*, Kozmosz, Budapest, 1959; Uő., *Szerelmesek bolygója*, Kozmosz, Budapest, 1964.

18 Lásd Új Galaxis 2009/2. (*Utópia 1*); Új Galaxis 2010/1. (*Utópia 2*).

Vancsó Éva

A JÖVŐ ÚTJAI

Az Új Galaxis tudományos-fantasztikus utópia antológiája

Kuczka Péter fogalmazta meg, hogy a science fiction a határvidékeket kutatja, nem torpan meg azon a ponton, ahol az emberiség az adott pillanatban tart; szabadjára eresztett képzelettel, ám ugyanakkor szigorú logikával vizsgálja meg ijesztő vagy csábító lehetőségeinket és perspektíváinkat. A sci-fi korszerű kísérője, tükrözője a társadalmi változásoknak: a jövőről szól, s mégis a jelenről, annak bajairól, leküzdendő akadályairól, és mint ilyen az utópia örököse. Az irodalomtörténet utópiának nevezi azokat a társadalomelméleti elképzeléseket, melyek az adott korban megvalósíthatatlannak tűnnek. A témakör sok formában megjelent története során: fantasztikus útleírásaként, államregényként vagy filozofikus értekezésként, valamint a 19. század második felétől tudományos-fantasztikus műként. A science fiction és az utópia a racionálisan elképzelhető jövőben ér össze, melynek része lehet a biológiai-genetikai változás, a technika fejlődése, a totális háborúk vagy a világvége és a társadalom átalakulása. Természetesen nem minden, a jövőt bemutató tudományos-fantasztikus mű tekinthető utópiának. A sci-fi alapú utópia olyan racionális jövőkép, amely felhasználja a tudományos-fantasztikus irodalom tudományos-technikai eszköztárát, de annak a társadalomra tett hatását állítja a középpontba. Jean Servier francia etnológus a tudományos-fantasztikus irodalmat a 20. század utópiájának nevezi, hiszen a cél azonos, csak az eszközök változtak meg. A jövőt vizionálják, de valójában a modern technika korában élő ember félelmeit és álmait fejezik ki, a jelen problémáit vetítik ki.

Hogy ma is van mitől félni, van miről álmodni, hogy az utópia a 21. században is létezik, igazolja az Új Galaxis tudományos-fantasztikus magazin által 2009-ben kiírt pályázat, melynek keretében utópiákat vártak. A nagy érdeklődésre való tekintettel a pályaművekből a tervezett egy helyett két antológia készült. A megjelent harminchat novella mindegyike utópia, és a szerkesztők mindegyiket tudományos-fantasztikus alkotásnak ismerték el azzal, hogy beválogatták az antológiába,

tartva magukat a tematika azon meghatározásához, hogy science fiction mű az, amit az írója és az olvasója annak tekint.

A tudományos-fantasztikus művek rendszerezésének és kontextusba helyezésének egyik lehetséges eszköze a tematikus csoportosítás. S. Sárdi Margit hat témakörben határozta meg a science fiction irodalmat: utazás térben; utazás időben; idegen lények és civilizációk; robotok, kiborgok, mesterséges intelligenciák; pszi képességek, valamint jövőképek. Egy-egy novella több témakörhöz is kapcsolódhat, illetve bizonyos kérdések nem központi problémaként, hanem a háttérben jelennek meg, azonban ezek is részét képezik az utópiák háttérében felhasznált science fiction eszköztárnak.

*

Az utazásnak alapvetően két fajtája jellemzi a tudományos-fantasztikus irodalmat. A térbeli utazás távoli világokba, az univerzum hatalmas távolságaiba repít. Az időbeli valamilyen technológiával a Föld jövőjébe vagy múltjába. A hagyományos utópiáknak fontos eleme az utazás, az antológia novelláiban mégis ritkán éltek a szerzők ezzel az eszközzel. Térbeli utazásra nincs példa, egy kivétellel mindegyik novella a Földön (vagy gyaníthatóan a Földön) játszódik. Egyedül B. Kósa Katalin *Tranzit* című novellája az, ahol a főhős egy baleset következtében meghal, és valahol a túlvilágon/egy másik világon egy Tranzit nevű szigorú, technikai alapokon nyugvó rendszer várja (bár a befejezés megkérdőjelezi a novella science fiction jellegét azzal, hogy tapasztaltak álomnak bizonyulnak). A térbeli utazáshoz hasonlóan az időbeli utazás sem gyakori elem. Az *Aranykor* című novellában klasszikus megoldásként időgéppel kerülnek vissza a szereplők a mamutok korába. *A dilibáz kapuja* című novella egyébként idegen főhőse az emberiség múltjában és jövőjében is jár. A *Zuhanás* című novellában az idő nem lineárisan jelenik meg, hanem összetett rendszerként: egyszerre lehet létezni különböző idősíkokon, ki lehet lépni úgynevezett mikroidókbe, amelyek bármilyen hosszú időtartamot jelenthetnek, de az ott töltött idő alatt a valóságban álltak az órák.

Hasonlóan az utazáshoz, az idegenekkel, idegen civilizációkkal való találkozás is régóta mozgatja az emberiség és különösen a science fiction írók fantáziáját. A találkozás megtörténhet a Földön vagy a világűr bármely szegletében, az idegen faj lehet békés vagy ellenséges, de a kapcsolatfelvétel vagy éppen az együttélés során tanúsított viselkedés mindig arról árulkodik, milyen az ember és világa. Az antológia novel-

lái között minden esetben az idegenek a látogatók, s van példa segítő szándékra és leigázásra is. Bukros Zsolt *Szégyen* című novellájában a nixek együtt élnek a földiekkel, minden technikai tudásukat átadták; ugyanezen szerző a *Ronin* című novellában az idegen jelenlét egy másik útját mutatja be, a zingara élősködők teljesen leigázzák az emberek egy részét, akik, a cserébe kapott gyönyöröknek hála, még boldogok is. F. Csóka Ferenc *A dilibáz kapuja* című novellájában egyetlen idegen jelenik meg a jövőből, aki a tudományos-fantasztikus irodalom egyik visszatérő kérdését veti fel: milyen eredménnyel végződhet egy fejlettebb faj beleavatkozása egy másik kultúrába? *A Levél a teendőkről* című novellában az idegen civilizációval való kapcsolatfelvétel érdekességét az adja, hogy az idegenek szemszögéből vizsgálja meg a Földet.

A robotok, mesterséges intelligenciák kérdése még a háttérben sem jelenik meg az utópiákban. Az előző témakörökhöz viszonyítva (időutazás, idegenek) ez áll a legközelebb a tudományos megvalósíthatóságához, mégis a számítógép vezérelte rendszerek és okostelefonok világában egyetlen szerző sem képzei el az emberre váró jövőt robotok között. Sőt említés szintjén is csak a *Hasznos találmány* és a *Tumor* című novellában jelenik meg, hogy mesterséges szervek, testrészek beépítésével az emberek részben mesterségesé válnak – ennek inkább hátrányaival, mint előnyeivel. Ehhez hasonlóan a pszi képességekkel való rendelkezés, a telekinézis, a tudat- vagy akaratátvitel is egyedül Sümegi Attila *Rendszerhiba* című novellájának hősen figyelhető meg, aki egyre nagyobb mentális erővel rendelkezik, mellyel végül nemcsak a virtuális, de az anyagi világ manipulálására is képes.

*

A jövőképek a tudományos-fantasztikus irodalom legösszetettebb témakörét alkotják, melyek eredendően közel állnak az utópiákhoz. A science fiction rendszerében az utópia a társadalmi jövőképek egy speciális fajtája, így a pályázat kiírásából adódóan ebbe a témakörbe az antológiában megjelent összes novella beleillik. Azonban a jövőképek között is lehetségesek hangsúlyeltolódások aszerint, hogy az emberiség jövőjének mely aspektusát helyezik a középpontba. A természeti környezet változása, az éghajlatváltozás, a globális felmelegedés, egy új jégkorszak lehetősége: ezek a ma emberének valóságosan megoldandó problémái, mégsem jelennek meg a novellákban. Szintén háttérbe szorultak a totális háborúk és a világvége víziói. Az antológiában több novella utal valamilyen kataklizmára, gazdasági, háborús vagy természeti ka-

tasztrófára, de ez sosem központi kérdés, nem érinti az egész emberiséget, nincs szó teljes kihalásról, pár ember küzdelméről a túlélésért. Ezek az utalások csak azt indokolják meg, miért fordulnak az emberek új eszközökhöz, világrendekhez.

Az emberiséget érintő biológiai-genetikai fejlődés sokféle formában jelenhet meg, az evolúció következő, sokszor mesterséges lépései egy biológiailag tökéletesebb lényt eredményezhetnek, vagy ennek ellentétéként elkorcsosulást. Az antológia darabjai a biológiai tökéletesedés irányát mutatják be. A *Kagylópénz* című novellában az embereket nemcsak mesterségesen hozzák létre, de génmanipulációval teszik őket ellenállóbbá a Földön felerősödött sugárzással szemben. A biológiai fejlődés egy másik lehetősége jelenik meg Bukros Zsolt *Nesztelen fegyver* című novellájában, ahol az Univox nevű szer gyógyír minden betegségre, megerősíti az immunrendszert, megduplázza az életkort.

Inkább a technikai fejlődést helyezi középpontba Gál Attila *Tumor* című novellája, ahol az emberiség ősi vágya, a halhatatlanság a nanotechnológia segítségével elérhetővé válik. Szintén az emberi test technikai fejlesztése jelenik meg a *Hasznos találmány* című novellában, ahol a nagyméretű agyat már nem tartja meg a test, ezért gépekkel erősítik meg, fém implantátumokkal és pótkarokkal, melyek mindenféle funkciót képesek ellátni. Az ember kényelmét nemcsak a testének, hanem a környezetének technikai fejlődése is fokozhatja. A *Családi kör* című novellában az emberek a test-aktív burok digitális világában élnek; a burok a védelem, a kiszolgálás, a gondoskodás eszköze, melyet rá lehet kapcsolni a házuk (a konyha vagy a fürdőszoba) rendszereire is.

Egy harmadik szemszög a lehetséges jövő bemutatására az ideológiai rendszer középpontba helyezése. A hit fontos szerepet játszik az antológia két novellájában is, de sosem teljesen újszerű, csak felerősödik valamelyik napjainkban is létező eszmerendszer, ami a novellák utópia mivoltából adódik. A hithez kapcsolódó novellákat összeköti, hogy a vallás a világi hatalommal kapcsolódik össze, a pártok vallássá alakulnak, vagy vallások pártokká. A *Pax aeterna* a katolikus vallás világi, új hittételekkel kiegészített uralmát vizionálja egy világtasztrófa után. Kontschán Jenő *Hogyan lettem hitetlen* című novellájában a hit, a babonák vették át a tudomány helyét Magyarországon, a megnyugtató ideológiai kapaszkodót jelentő vallási mozgalmak pártokká váltak, és saját rendőrséggel vették a kezükbe az ország világi irányítását is.

A pályázati kiírásból adódóan az antológiában a leggyakoribbak a társadalmi fejlődést bemutató jövőképek. A science fiction hagyó-

mányain belül a társadalom változása bemutatható valamilyen egymással szembenálló kettősség, például a mesterséges és a természetes életmód szembekerülése révén, mint amilyen a *Jen világa* című novellában a digitonok és az archikonok szembenállása. Bojtor István *Az elveszett kolostor* című novellájában az évszázadokra föld alá szorult szerzetesrend tagjai már nem is hasonlítanak a fenti emberekre, úgy várják, hogy elérkezzen az ő idejük.

A fejlődés útja sem biztos, hogy tökéletes világhoz vezet; a science fiction sokszor tükrözi azt a félelmet, hogy létezik túlzott fejlődés, át lehet lépni egy határt, amely után minden előrelépés veszélyes, katasztrófához vezethet. A *Történetek* című novellában egy kifejező nevű Utópia nevű várost hoztak létre, a jólét és a semmittevés elégedetlenséget okozott, a város összeomlott, és a maradék embereknek a túlélésért vívott harc maradt. A túlfejlődés egy másik útja a túlnépesedés, ami utalásszerűen több novellában is megjelenik problémaként, reflektálva arra, hogy ez a 21. század egyik égető kérdése. A társadalom fejlődésének egy harmadik bemutatott útja a totális államok, rendőrállamok létrejötte; szűkebb értelmezésben az utópia mindössze ennek a témakörnek egy változata, ezért ha nem is központi kérdésként, de az utalások szintjén ez a téma a leggyakoribb. A rendszer szó használata a *Hajnali műszak* című novellában, *A tisztaság benne lakik* utalásai, Varga. B Bánk *Kavics* című novellájának fekete, gázálcáros katonái, a *Pax aeterna*ban a parancs és a főhős háza előtt megálló fekete autó – mindezek kimondatlanul is egy totális rendszert idéznek fel. A társadalmi jövőképek a hagyományos és a tudományos-fantasztikus utópiák határán állnak, amennyiben a technika jelenléte és jelentősége egészen elenyésző, ezek pusztán társadalmi utópiák, és nem science fiction alkotások.

*

Az antológia novelláinak társadalmi jövőképekként való vizsgálata átvezet az utópiákhoz. Az utópia általában komplex társadalomelméleti elképzelés, melynek része az életminőség, a megjelenő hatalmi rendszer, államforma kérdése, a gazdaságról alkotott elképzelések, a társadalmi rétegek, a család, a férfi–női szerepek alakulása, és mindezek hatása a mindennapi életre. Egy-egy novellában a terjedelmi korlátokból adódóan nem lehetséges egy összetett társadalom működésének bemutatása, így az alkotások sosem egy teljes világot vázolnak fel, csak egy-egy tényezőt ragadnak ki, de problémafelvetésük, ahogy az utópiáké általában, a 21. századot tükrözi.

A jelen tendenciáiból megszülető jövővel kapcsolatos kételyekre elsőként a művekben megjelenő életminőség ad választ, az eutópia–disztópia megkülönböztetés. Az eutópia szerzőjének konkrét elképzelése van a jobb világról, amelyben megoldja a jelen problémáit, és olyan világot teremt, ahol az emberek életminősége pozitív irányban változott. Ezzel szemben a disztópia olyan jövőt teremt, amelyben minden rosszabbra fordult, mintegy figyelmeztetésként, hogy a világ rossz irányba tart. A disztópiák szerzői nincsenek birtokában a problémák megoldásának, csupán látják azokat. Egy harmadik kategória is lehetséges, az ellenutópia vagy antiutópia, amely bizonyos, az utópiákban értéként meghatározott jelenségeket tagad, azok kritikáját fogalmazza meg. A 20. század, különösen annak második fele a disztópiák korszaka volt, és ez a tendencia a 21. századra is megmaradt. Az antológia novelláinak többsége egyértelműen disztópiaként olvasható, míg az eutópiának látszó alkotások ironikusak, sokszor ellenutópiába fordulnak át, a jobb világ szándékával létrehozott rendszerek végül különböző okokból mégsem váltják be a reményeket.

Hantos Norbert *Aranykor* című novellája a múltba helyezi a tökéletesnek tűnő világot, ahol nincs semmilyen háború, faji vagy vallási megkülönböztetés, technológiai függőség, csak egészséges természeti környezet. Egy apró hiba van: az elromlott időgép miatt a tökéletes világ nem választás kérdése, inkább kényszerű börtön. A kényszer nem vezethet tökéletes világhoz, ezt mutatja a *Pax humana* című novella is; ez az írás az emberiség békésen tökéletes jövőjének megvalósulását egy gyógyszerhez köti, amely mindenkinek kötelező, és amely blokkolja az agressziót. A béke ára az emberi szabadság feladása. Bukros Zsolt *Székeny* című novellájában központilag vezérelt nanók irányítanak minden embert, törvénytelen tettek esetében fájdalmasan közbeavatkoznak. Kitalálók utópiát képzeltek el, egy békésebb világot, de ez felülről irányítva, erőszakkal nem működik.

A tökéletes világ hibája más esetben maga a tökéletessége. Maruzs Éva *Ennyi?!* című írásában egy nix nevű idegen faj mindent megad az embereknek, robotok dolgoznak, a replikátorok pedig kielégítik a szükségleteket. A novella kamaszfiú hőseinek élete ettől teljesen céltalan és értelmetlen, az ember elkorcsosulását eredményezi a látszólagos utópia. Kiss Orsi *Menekülés* című novellájában két világnézet áll szemben egymással, a vidéki archikon és a városi digiton, mely látszólag tökéletes, rendelkezik a modern technika minden áldásával. A novella főhőse végül mégis a fizikai munkát, az egyszerűbb archikon életet választja

a digitális világ lehetőségeivel szemben. Tettét azzal indokolja, hogy ajándékba kapta a tökéletes életet, ami túl sok számára. Egy novella az eutópia eléréséhez nem az emberek világát változtatja meg, hanem a nézőpontot. Jobbágy Tibor *Levél a teendőkről* című írása egy idegen faj tagjának beszámolója a földi látogatásról. Ironikus, hogy a világ, amelyik az emberek számára nem tökéletes, az lehet egy másik létformának.

*

Milyen a tökéletes államforma, hatalmi rendszer? Ez egyike azon problémáknak, amelyeket az emberiség több ezer év alatt sem tudott kielégítően megoldani, így hagyományos kérdése az utópiáknak. Az Új Galaxis antológia novellái között azonban inkább a létező rendszerek kritikája szerepel, mintsem újszerű megoldások. Potoczky László *A tisztaság benne lakik* című novellájában húsz évvel a rendszerváltás után a diktatúrától való félelem fogalmazódik meg, így a 20. századi disztópiák hatását mutatja. A történetben az Egység-egészség Asztala a nemzet jólétének érdekében hivatkozva kényszeríti terheségmegszakításra vagy a szülést követően a gyermek beszolgáltatására azokat az asszonyokat, akiknél bármilyen rendellenesség megfigyelhető. A szereplők név helyett kódszámmal való jelölése, a világ leírása, a szóvivő által használt retorika és az utalások szintjén megjelenő intézmények kimondás nélkül a totális diktatúrákat idézik fel.

Az utópiák egy csoportja felveti a tökéletesen működő államforma reménytelen lehetőségét, ami végül hamis ábrándnak bizonyul. A valódi demokrácia lehetősége villan fel a már említett *Rendszerhiba* című novellában is, amelyben bárkiből lehet politikus, rácsatlakozhat a közös tudatra, mely elvben képes túllépni az egyéni érdekeken és a közösségért cselekedni. Azonban manipuláció így is létezik, egy kivételes ember így is egyeduralomhoz juthat. Pete László Miklós *Szólón törvényei* című novellájában a demokrácia megerősítésére szolgáló eszköz, hogy a miniszter munkájának eredményességéről népszavazás dönt. Sikertelenség esetén minimálbörtönnek nevezett büntetés várja: háromszáz napig minimálbörtönből köteles megélni egy másfélszobás lakásban. Az elképzelés hátránya, hogy a politikai demokrácia elemei (a kampány, a szavazás, esetleg a választási csalás) ettől nem szűnnek meg, sőt a tét még nagyobb. Egy szűk elit hatalmának erőszakos fenntartása három novellában is megjelenik, érdekes módon mindháromban vallásként állítva be a hatalmi rendszert. Kontschán Jenő *Hogyan lettem hitetlen* című novellájának helyszíne Magyarország, ahol a tudo-

mány teljesen háttérbe szorult a hittel szemben, a vallások párttá alakultak és létrehozták a hit-rendőrséget a hatalmuk fenntartására. A szereplők számára az egyetlen út az ország elhagyása. Kódai Richárd *A mélység felett* című novellájában a nemzeti időhatóság szűk elitje kebelezi be a kormányt, nyilvánítja magát vallássá, és szerez teljhatalmat nemcsak az emberek, de az idejük felett is, az idő manipulálásával téve lehetlenné az ellenállást. Imre Viktória Anna *Pax aeternájában* az apokalipszis után egyedül a Vatikán környéke maradt meg, mely a világi hatalom birtokosa is lett. A pápa erőszakkal tartja fenn személyes hatalmát, melyet azzal indokol, hogy az egyházi diktatúra békét hozott, míg a demokrácia vért szült.

A hatalmi rendszer mellett a világot mozgató másik komplex rendszer a gazdaságé. A 19. század utópiái végtelen bőségről álmodtak, a szocialista utópiák a vagyoni igazságos elosztását vizionálták, míg az Új Galaxisban megjelent novellák közül egy sem foglalkozik konkrétan a gazdasági rendszerrel. A novellák szereplői fizetnek, amikor kell, léteznek fizetőeszközök, de a kérdés érdektelenné vált. *A tisztaság benne lakik* című novellában jelenik meg utalás szintjén a szegénység, az anyagi javak hiánya. Ódor Ákos *Leszámolás* című novellájában pedig a vállalatok és menedzsercsászáraik minden eszközt bevető, embertelen piaci harca a kapitalizmus és a fogyasztói társadalom szélsőséges eluralkodását mutatja be.

A társadalmi berendezkedés, a társadalom szerkezete meghatározó eleme az utópiáknak. A társadalmi egyenlőség (legalábbis elvi szinten) megvalósult, így a társadalmi rétegek hagyományos értelemben vett viszonya, a faji vagy nemi egyenlőség ritkán központi problémája a novelláknak. Nyitott és tökéletes társadalmat mutat Bárdos Zénó *Jen világa* című novellája, ahol a személyiség és a génállomány alapján az állam javasol foglalkozást minden alattvalójának, de a választás lehetőségét sem veszi el. Duchan Lechky *Azonosság* című novellája az emberek egyenlőségének egy sarkított végétét, a teljes azonosságot helyezi a középpontba: a Törvény a maradéktalan egyformaságot követeli meg az emberektől.

A társadalom működéséhez tartozik az is, hogy milyen társadalmi rétegeket képz el az utópia írója, hogyan oszlik meg a társadalom. *A Menekülés* című darabban városi digitonokra és vidéki életet élő archikonokra oszlik meg a világ. Bukros Zsolt *Ronin* című novellájában a társadalomban és a világban betöltött helyet az emberen élő parazita határozza meg, annak pusztulásával az ember roninává válik, gazdátlan-

ná és társadalmilag kirekesztettét. Valyon Tamás *Jogában áll...* című novellájában az emberek földiekre és a világűrbe kivándoroltakra oszlanak; az egyenlőtlenség megnyilvánulása, hogy a földi igazságszolgáltatás és értékrend a meghatározó, bármekkora különbség van is az anyabolygón maradottak és a marsiak között a bűnözés vagy a bűnüldözés terén. A faji egyenlőség kérdése a már említett *Szégyen* című novellában jelenik meg, ahol Obama elnök meggyilkolása után a feketék lettek Amerika vezetői, és a fehérek szorultak gettóba – az egyenlőség elmaradt, csak a szerepek cserélődtek fel.

A társadalmi kérdések közül a nemi egyenlőség fel sem merül, azt a novellák szerzői látszólag természetesnek veszik; olyannyira, hogy a *Pax aeterna* című novellában női pápa van. A változás inkább a női szerepeket érinti, például az anyaságot és ezen keresztül a család fogalmát. A család fogalmának megváltozása megjelenik már a 20. századi utópiákban is, például Huxley *Szép új világában* az anya és a család szó ismeretlen. Ennek a szerepváltozásnak az egyik mozgatórugója a gyermekszületések korlátozása, mint Gál Attila *Tumor* című novellájában, ahol az emberi élet meghosszabbodása és a túlnépesedés miatt engedélyt szerezni gyerekre drága és nehéz vállalkozás. Ehhez hasonló Nagy Éva *Nem-Rómeó és Nem-Júlia* című novellája, azzal a kiegészítéssel, hogy az állam megfelelő genetikai állomány és összeállítás esetén ad engedélyt a gyermekvállalásra. Kovács Ákos *Palánta* és Bukros Zsolt *Kagylópénz* című novellája is a család megszűnését vetíti előre, de más okból. Az anya hagyományos szerepe azért szűnik meg, mert az első novellában kizárólag a gyerek kihordása a feladata, a másodikban már az sem. Az „anyaszülte” a legelső társadalmi osztályt jelenti, ezekben a rendszerekben az utódok létrehozása és felnevelése központilag intézményesített keretek között történik.

A science fiction technológiai eszköztárát (nanorobotok, implantátumok, virtuális világ) az utópiák nem önmagukért, hanem a társadalomra gyakorolt hatásuk bemutatására használják fel. Egy részük a fennálló hatalmi rendszert szolgálja, míg mások a 21. század azon félelmét fogalmazzák meg, amely szerint a jövőben be fog következni, hogy az ember nem a technika ura, hanem a rabszolgája lesz – akár olyan mértékben, hogy már elveszíti emberi mivoltát. A Michael A. Farmer álneven jegyzett *Családi kör* című novella pontosan ezt a függőséget mutatja be, felhasználva a klasszikus utópiák szerkezetét. A novellában az emberek aktív testburkokban élnek, amelyek minden kényelmet és szórakozást biztosítanak. Amikor a Naturalista Életet Élők Pártjának

egyik aktivistája lekapcsolja a házban az áramot, erőszakosan kiközkenti a családot a technika által létrehozott burokból. Őket azonban már sem erőszakkal, sem észérvekkel nem lehet rábírní a virtuális élet elhagyására. Az emberiség látszólagos, technikafüggő fejlődése áll Ódor Ákos *Hasznos találmány* című novellájának középpontjában is: amikor az egyik férfi létrehoz egy hagyományos nőt, az csak szabadísznek lehet alkalmas, hiszen csupán két keze van, és nincs még antigravitációs hajtóműve sem. A technika hatására minden kényelmes és praktikus, de az ember megszűnt a hagyományos értelemben embernek lenni.

*

Az antológia novelláinak áttekintése megmutatja, hogy az utópiák a tudományos-fantasztikus irodalom eszköztárának, témaköreinek felhasználásával a hagyományos emberi kérdéseket vetik fel, csak a hangsúlyok tolódtak el valamelyest. A science fiction és az utópia összekapcsolódása továbböröklődött a 21. századba, együtt az emberiség megoldatlan problémáival és félelmeivel. De az is az örökség része, hogy a sötét víziók nem jóslatok, nem prognózisok, csak egy racionálisan elképzelhető jövő változékony útjai.

Nagy Ágoston

AZ ÚJ ATLANTISZ ÉS A POLITIKAELEMÉLET

Francis Bacon *Új Atlantisz* című műve Thomas More 1516-os *Utópiája* és James Harrington 1656-os *The Commonwealth of Oceania* mellett a kora újkor legfontosabb és legnagyobb hatást kiváltó angol utópiáinak egyike. Műfajilag – és részben tematikailag – időben legközelebbi rokonaként Tommaso Campanella 1602-ben olaszul írt és latin nyelven 1623-ban megjelent *Napvárosát*, illetve Johann Valentin Andreae 1619-es *Christianopolisát* említhetjük.

Az *Új Atlantisz* technikáról, tudományról és ezek társadalmi összefüggéseiről alkotott progresszív víziója – a korábbi utópiák tudományképének zártsága miatt – újszerűnek tűnhet fel, így talán az sem véletlen, hogy Bacon műve a science fiction műfaji előzményei vagy eszmetörténeti forrásvidéke kapcsán is rendre előkerül.¹ Például kezelhető akár úgy is, mint a fantasztikus „prognosztika”, azaz a jövőről való tudás irodalmi-filozófiai megjelenítésének egyik első alpműve.² De a fikció vagy a társadalomelméleti mondanivaló mellett sokan a modern természettudományos kutatómunka intézményrendszerének és részben módszerének megalapozóját látják benne. Tény, hogy a legtöbb interpretáció szerint az a terület, amelynek kapcsán Bacon szövege a legtöbb újdonságot nyújtja, az a tudomány, illetve az ehhez szorosan hozzákapcsolt technika, technológia. Lewis Mumford híres esszéjében az *Új Atlantisz* kapcsán elsősorban éppen ezt, a tudomány és a technológia között megteremtett, a maga korában újdonságként ható viszonyt jelöli meg az utópia fő novumaként. Azaz mindenekelőtt az utolsó rész, a „Salamon Házában” folyó kísérletezések és a baconi prognózis jelentőségét emeli ki, úgy, hogy az elkövetkező évszázadokra extrapolálva újraértékeli Baconnek az alkalmazott, kísérletek sokaságán alapuló tudományról mint technológiáról alkotott elképzeléseit, felvetve a társadalmi felelősség problémáját is a modern természettudományos kutatásokkal és a modern technikai vívmányokkal kapcsolatban.³

1 Raymond WILLIAMS, *Utopia and Science Fiction*, Science Fiction Studies 1978/3., 206.

2 Julij KAGARLICKIJ, *Realizmus és fantasztikum*, Helikon 1972/1., 17.

3 LEWIS MUMFORD, *Bacon: A tudomány mint technológia = Uő., A gép mítosza*, szerk. KODOLÁNYI Gyula, Európa, Budapest, 2000, 218–234.

A könyvet a modern természettudományok fejlődése felől megközelítő interpretációk általában az *Új Atlantisz* utolsó harmadának fontosságát emelik ki, mint olyan tudományos víziót, amely mindenekelőtt Bacon tudományos programjának gyakorlati megvalósítási lehetőségeit igyekszik demonstrálni. A kutatást és az emberi megismerést akadályozó „idolumoktól” megszabadult induktív megközelítés fontosságát hangsúlyozó baconi program ugyan töredékes, gyakran következtetlen és a gyakorlati kutatásokhoz is csak nehézkesen szolgál „organonként”, ám tény, hogy a természettudományok szerepét az *Új Atlantisz* addig ismeretlen súllyal állítja a társadalmi-politikai problémákat egy ideális közösség fikcióján keresztül tematizáló utópikus műfaj középpontjába. Eredetisége talán nem is abban áll, hogy befejezett és minden részletében kifejlesztett rendszert alkot, hanem inkább magában az induktív megközelítés alkalmazhatóságának a hangsúlyozásában.⁴ Bacon ebből a szempontból nem mint a tudományos módszer megújítója lesz fontos és eredeti gondolkodó, hanem inkább mint „tanító”, aki felhívja a figyelmet arra, hogy az „új tudományok” műveléséhez újfajta (kísérleti) módszer és szervezeti keret szükséges.

Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy az *Új Atlantisz* – bizonyos mértékben és következetességgel – az *Esszéken* kívül talán Bacon egyetlen szépirodalmi vagy inkább szépirodalmi eszközökkel is dolgozó, ám komoly politikai mondanivalót is tartalmazó munkája. Ez a tény önmagában is számtalan kérdést vet fel a szöveg befejezettségével-befejezetlenségével,⁵ tagolásával vagy éppen a mű megalkotásának intencióival kapcsolatban.⁶

Az, hogy a saját korában mennyire újító szellemű az *Új Atlantisz*, illetve mennyiben támaszkodik az angol és európai eszmetörténeti hagyományban már meglévő képzetekre és toposzokra, kulcsfontosságú kérdés a mű megértése szempontjából. Bármennyire is fontos Bacon munkájának a tudománytörténet vagy éppen a „fantasztikus irodalom” oldaláról való megközelítése, nem olvashatjuk csupán a baconi tudományfilozófia demonstrációjaként vagy izgalmas „prognózisként”.

Bacon utópiája tehát minden eredetisége ellenére sem függetleníthető saját korának eszmetörténeti kontextusától, hiszen maga is egy

4 Loren C. EISELEY, *Francis Bacon as Educator*, Science 1961, 1199.

5 Vö. David SPITZ, *Bacon's „New Atlantis”. A Reinterpretation*, Midwest Journal of Political Science 1960/1., 52–61.

6 Quentin SKINNER, *Jelentés és megértés az eszmetörténetben = A koramodern politikai eszmetörténet cambridge-i látképe*, szerk. HORKAY HÖRCHER Ferenc, Tanulmány, Pécs, 1997, 49.

olyan hagyományban áll benne, amely az ideális társadalomról alkotott korabeli „versengő” elképzelésekből tevődik össze. Kontextuson ezért természetesen nem a környezeti determinációk sorát kell érteni, hanem azokat az elsősorban nyelvi kereteket, amelyekben belül a szerző számára bizonyos problémák elgondolhatók és kifejezhetők, a másik oldalról pedig befogadhatók és reflektálhatók voltak.

A történeti kontextus azért fontos, mert a nagy földrajzi felfedezések korában és a tőkés társadalom kialakulásának kezdetén járunk, ami nyilvánvalóan gondolkozásra késztet egy Baconhoz hasonló, politikával is kacérkodó gondolkodót, és azért is, mert korának problémái gyakran közvetlen utalásokon keresztül is megjelennek az *Új Atlantisz*ban. Bacon műve tehát – mint részben politikai, részben tudományos vagy éppen „tudománypolitikai” program – nem csupán a *Novum Organum*-ban is lefektetett indukciós módszer kidolgozására tett kísérletbe és a *The Advancement of Learning* programjába ágyazódik bele, hanem a 16. század végének és a 17. század elejének politikai, tudományos és filozófiai diskurzusaiba is.

Természetesen ez a dolgozat nem vállalkozhat arra, hogy Bacon híres utópiáját, amelyről könyvtárnyi szakirodalom áll rendelkezésre (sőt ilyen címmel egy, a technológia és társadalom összefüggéseivel foglalkozó tudományos folyóirat is létezik),⁷ akár csak egyetlen kiemelt szempont vagy megközelítés felől részletetekbe menően elemezze, csupán azt a szerényebb célt tűzi maga elé, hogy a politikaelmélet történetének ürügyén vázlatosan bemutassa az *Új Atlantisz* fontosabb rétegeit és ezek lehetséges eszmetörténeti közegét.

Kontextusok

Mint arról korábban már volt szó, az *Új Atlantisz* legközvetlenebb kontextuális kerete a baconi korpusz, különösen Baconnek a (természet)-tudományok szerepéről, illetve saját gyakorlati tudományos tapasztalatairól szóló szövegei. A témával foglalkozó kutatók is elsősorban ebből indulnak ki, akár koherenciát, akár valamiféle inkoherenciát keresve az angol filozófus módszertani értekezései és (szándékolatlan vagy szándékolatlanul töredékes) utópiája között.

Bacon már művének címében is utal az antikvitás Plátón *Kritiasz*-ában és *Timaiosz*-ában kifejlesztett Atlantisz-hagyományára, sőt Plátón

7 Lásd www.thenewatlantis.com.

feltűnik a névtelen elbeszélőnek a bensalemi társadalmi-politikai elitel folytatott beszélgetéseiben is, ám amennyiben ennél tovább kívánunk lépni, az összehasonlításra használt tágabb keretet általában a kor (a 16–17. század) egyéb utópiái jelentik. Különösen Campanella *Napvárosával* és More ekkor már több mint száz éve megjelent *Utópiájával* vetik gyakran össze Bacon munkáját. Az *Új Atlantisz* erre kétségkívül lehetőséget nyújt, hiszen míg More szövege az (angol) utópikus hagyományt megalapozó munka, addig a *Napváros* keletkezése időben nagyon közel esik a baconi mű megszületéséhez, így azt – bár erre egyértelmű bizonyítékok nincsenek – Bacon akár még olvashatta is.⁸

A korai utópiák eszmetörténeti kontextusa azonban ennél jóval tágabb. A 16–17. században az utópikus gondolkodás csupán egy a társadalmi, politikai, gazdasági változásokra reflektáló irányzatok közül. Az ideális közösségről alkotott korabeli elképzeléseknek négy – a bőség földjét megjelenítő, részben antik toposzokból építkező későközépkori, ám a kora újkorban is továbbélő Cockayne-hagyomány⁹ együtt öt – nagyobb csoportját különíthetjük el. Ezek az „Árkádia”, a „tökéletes morális közösség”, a „millenizmus” és az „utópia” tradíciói.¹⁰ Az eszményi társadalomról és a társadalmi eszményekről folytatott politikai diskurzus két hagyománya, azaz az egyén morális alapú törekvése ön maga jobbítására a humanizmus és a „politikai nyelvként” is meghatározható neosztoikus gondolkodás oldaláról,¹¹ valamint a jobb társadalom vágyát és a politikai közösség problémáinak megoldását egy *deus ex machinától* váró protestáns millenizmus¹² mennyiségileg is jóval nagyobb szerepet játszott a korai utópiák Európában, mint az antik előzmények után ismételtelen felbukkanó utópikus jellegű munkák.¹³

Az utópiák teljességre és rendszerességre törekedve az elfogadott értékek egy adott készletét sokkal inkább beleépítik a politikai gyakorlatba, mint az egyént a központba helyező vallásos erkölcsi intéseket

8 Eleanor Dickinson BLODGETT, *Bacon's New Atlantis and Campanella's Civitas Solis. A Study in Relationships*, Publications of the Modern Language Association of America 1961, 764.

9 Vö. James C. DAVIS, *Utopia & the Ideal Society. A Study of English Utopian Writing 1516–1700*, Cambridge UP, Cambridge, 1981, 20; Arthur Leslie MORTON, *Angol utópia*, Kossuth, Budapest, 1974, 9–45.

10 Vö. DAVIS, *Utopia & the Ideal Society*, 22–40.

11 Gerhard OESTREICH, *Neostoicism and The Early Modern State*, szerk. Brigitta OESTREICH – Helmut Georg KOENIGSBERGER, ford. David McLINTOCK, Cambridge UP, Cambridge – New York, 1982.

12 Davis, *Utopia & the Ideal Society*, 36.

13 James C. DAVIS, *Utopianism = The Cambridge History of Political Thought 1450–1700*, szerk. James Henderson BURNS, Cambridge UP, Cambridge, 2006, 329.

tartalmazó munkák.¹⁴ A kora újkor utópiái a politikai diskurzusoknak ebben a tágabb kontextusban nem csupán az aktuális politikai rendszert, valamint a társadalmi, gazdasági struktúrákat és problémákat teszik kritikájuk tárgyává, hanem az eszményi társadalomról alkotott elképzelések már említett egyéb megjelenési formáit is. Különösen a keresztény humanizmusnak és a neosztoicizmusnak az egyének belülről vezérelt erkölcsi megújulásba vetett hitét és a millenizmusnak a „jelennel való egyesülésre” törekvő chiliasztikus várakozását¹⁵ kritizálja a 16–17. században (ismét) szárba szökkenő utópikus gondolkodásmód.

Az utópiák „funkcionális struktúrájának” bemutatása, melyet Ricoeur javasol,¹⁶ és amelynek lényegi eleme az „alternatív életmódok világának” a felmutatása, elsősorban abban nyilvánul meg, hogy az utópia mint műfaj a saját korának problémáira reflektálva a politikai közösség egészét, illetve annak ideális megszervezését állítja a középpontba. Az utópia az önmagát a különféle vallási-etikai útmutatások alapján morálisan és ezáltal társadalmilag is átformáló és kondicionáló egyénről – vagy a fejedelmi tükrökben a fejedelemtől – kialakított, a reneszánszban virágzó elképzelések helyett mindig valamilyen politikailag megszervezett és lehatárolt kollektívumra utal. Ennek az az oka, hogy az „ideális erkölcsi közösséghez” kapcsolódó elképzelésekkel szemben a korai utópikus gondolkodás alapvetően nem feltételez radikális változásokat és változtathatóságot az emberi természetet illetően, így elsősorban az egyének feletti irányítás megszervezésére és az ehhez szükséges intézmények létrehozására irányul.¹⁷

Ez természetesen a „politika” végét is jelenti az utópia fiktív terein belül, hiszen egy totálisan megszervezett ideális társadalomban már nincs szükség olyan további vitákra és diskurzusokra, amelyek a társadalmi elosztásról, az alapvető értékekről vagy a kívánatos politikai rend alapjairól szólnak. A műfaj névadója, More műve például – miután szatirikus látteleletet adta a korabeli angol viszonyoknak – eszményi társadalmában a közösségi érdekeket egyfajta kommunisztikus keretben az egyéni tulajdon, és ezáltal az egyéni érdekek elé állítja, ami többek között az öltözködés uniformizálásában is megjelenik. Campanella *Civitas Solis*-ában ez az utópikus alapgondolat nagyon hasonlóan jele-

14 *Uo.*, 330–333.

15 MANNHEIM Károly, *Ideológia és utópia*, Atlantisz, Budapest, 1996, 248.

16 Paul RICOEUR, *Ideológia és utópia = Politikai antropológia*, szerk. ZENTAI Violetta, Osiris – Láthatatlan Kollégium, Budapest, 1997, 124.

17 DAVIS, *Utopia & the Ideal Society*, 37–38.

nik meg a magántulajdon helyébe állított közösségi tulajdonnal, legradikálisabb formájában pedig szexualitás szabályozásával kapcsolatban.

Bacon „keresztény utópiájában”¹⁸ az eltérések az említett két híres utópikus szöveghez és az említett utópikus diskurzushoz képest több területen is jelentősek. A kívánatosnak tartott társadalmi-politikai rendszer bemutatása az *Új Atlantisz*ban, talán befejezetlensége miatt is, nem nyújt az utópiákra jellemző holisztikus és lezárt víziót, illetve követhető politikai útmutatást az olvasók számára. Ezzel van összefüggésben az is, hogy egyes értelmezések szerint Bensalem társadalmá – részben reflektálva a korabeli angol monarchia viszonyaira – szinte már „szociálisan konzervatív” mondható, különösen More vagy Campanella radikalizmusának fényében.

Politikaelmélet és technikai utópia

Az eddigiek alapján jól látszik, hogy amennyiben a baconi utópiában megjelenő politikaelméleti vagy a koraujkori értelemben vett politikatudományi elképzelésekre vagyunk kíváncsiak, nem kerülhetjük meg a (természet)tudomány és a technológia fejlődésének, illetve ennek az ideális politikai közösségre gyakorolt hatásának kérdését. A technikai vívmányok és a tudományok haladásának leírása tehát nem függetleníthető az utópia mint irodalmi igényekkel is fellépő műfaj eredendően politikai konnotációjától. Ezért az *Új Atlantiszt* mint technikai-tudományos és mint politikai utópiát egyszerre érdemes az utópikus hagyomány alapvetően társadalmi reflexiókat tartalmazó korabeli kulcsszövegeivel együtt vizsgálni, és kiemelt figyelmet fordítani a természet-tudományos és tudományszervezési problémák, illetve a műben kirajzolódó eszményi társadalom politikai aspektusaira is.

Ami a mű politikaelméleti hozadékát és Baconnek az ideális társadalomról alkotott elképzeléseit illeti, a legfontosabb kérdés az utópia két nagyobb szerkezeti egységének egymáshoz való viszonya. Ennek vizsgálata Bensalem szigetére vetődő utazók narratívájának – megismerkedésük a sziget társadalmával és történelmével – mint az elképzelt ideális közösség szociális és politikai viszonyairól szóló leírásnak, valamint az utolsó fejezet Salamon Házáról mint tudományos műhelyről szóló, szinte taxatív jellegű felsorolásának az összevetését igényli. J. C. Davis például – a drámák mintájára – három nagyobb egységre

18 BOROS GÁBOR, *Francis Bacon = Filozófia*, főszerk. Boros Gábor, Akadémiai, Budapest, 2011, 642.

osztja fel az *Új Atlantiszt*. A „prológust” az egész műnek keretet adó, Peruból a Távols-Kelet felét tartó hajóút leírása és a bibliai elemekkel átszőtt, „csodás” megérkezés képviseli. Az első „felvonás” a sziget és a külvilág kapcsolatáról szól, a harmadik pedig Új Atlantisz leírásáról, amelynek egyik legfontosabb és egyben utolsó része éppen a Salamon Házának működéséről és találmányairól szóló beszámoló.¹⁹

Bensalem társadalmának „konzervativizmusa” és a tudomány-technikai haladásra épülő kutatói közösség mint egy „hasznos ismeretek előállítására képes gép”²⁰ dinamikája látszólag ellentmond egymásnak. Még akkor is nehezen összebékíthetőnek tűnik a kettő párhuzamos egymás mellett élése, ha elfogadjuk, hogy Bacon számára a természet megismerése és ezáltal az ember hatalmának növelése már csak a *duplex veritas* elve²¹ miatt sem összeférhetetlen a teológia igazságaival.

Az elképzelt sziget Salamon Háza által képviselt tudományos „gépezet” és Bensalem társadalmá közötti viszony legfontosabb jellemzője a kölcsönös elszigeteltség. A „gépezet” és annak tekintélye itt nem pusztán a lenyűgöző konkrét mechanikus és egyéb találmányok sorát jelenti, hanem magát Salamon Házát, amely specializált feladatokat betöltő emberi „alkatrészekből”, azaz az ott dolgozó tudósokból áll.²² A zárt és szakmailag hierarchizált tudományos közösség fő feladata pedig az, hogy különféle kísérleteket végezve formálja át a sziget természeti környezetét.²³

Érdemes ezt összevetni a fentebb említett néhány kortárs utópia elképzeléseivel. Amíg például More-nál az alkalmazott tudomány mint elsősorban mezőgazdasági technológia a föld megművelésének és ezen keresztül az ínség leküzdésének egyre hatékonyabb eszközeként jelenik meg – olyannyira, hogy ehhez külön tudományos intézményrendszer sem tart szükségesnek a szerző –, addig Campanellánál a tudást (és nem pusztán a természettudományos tudást) maga a város tárolja és osztja újra, amely tudás azonban lezárt és kanonikus, s a fölötté való rendelkezés joga egy autoritárius és hierarchikus rendet illet meg. Andreae lutheránus *Christianopolis*ában pedig, bár a tudományos oktatásra és annak intézményrendszerére nagy hangsúly helyeződik, az elképzelt állam életét egy erőteljesen keresztény „társadalomtudomány” uralja.²⁴

19 DAVIS, *Utopia & the Ideal Society*, 107.

20 MUMFORD, *Bacon: A tudomány mint technológia*, 224.

21 BODOR ANDRÁS, *Francis Bacon élete és művei* = FRANCIS BACON, *Új Atlantisz*, Kriterion, Bukarest, 1976, 18–19.

22 LEWIS MUMFORD, *Utopia, the City and the Machine*, Daedalus 1965, 289.

23 JUDAH BIERMAN, *Science and Society in the New Atlantis and Other Renaissance Utopias*, PMLA 1963/5., 495.

24 *Uo.*, 496.

Bacon *Új Atlantisz*ában erről nincs szó, hiszen a társadalomtól elszeparált tudományos közösség a természet tanulmányozása révén nyert hatalmával és találmányaival nem gyakorol közvetlen politikai nyomást Bensalem állami intézményrendszerének, társadalmának és jogrendszerének átforgalmazása érdekében. Holott erre már csak azért is meg lenne a lehetősége, mert a tudományos komplexum része egy olyan „ház” is, „ahol mindenfajta hamis tüneményt, megtévesztő jelenséget, illúziókat és más fortélyosságokat” mutatnak be és kísérleteznek ki professzionális szinten, amelyekkel akár be tudnák csapni az emberi érzékeket is.²⁵

A bensalemi tudományos apparátus elszigeteltsége látványos, annak ellenére, hogy Salamon Házának jelmondata az ember hatalmának és jólétének növelésében foglalható össze. Solomona, az alapító és a sziget „törvényadója” (aki nem keverendő össze az ószövetségi Salamonnal, az intézmény névadójával)²⁶ célja éppen az volt, hogy az „idolumoktól” mentesen „felkutassa és felfedezze minden dolog belső és igaz természetét, és ezáltal azoknak létrehozásáért a teremtő Isten dicsőségét nagyobbá tehesse, az emberek pedig használatukkal nagyobb nyereségre tegyenek szert”.²⁷ A tudományos és technikai újításokra létrehozott intézményrendszer mögött tehát alapvetően hármass célkitűzés áll. Ez egyrészt jelenti a tudományos kutatást és megismerést mint látszólag öncélú tevékenységet. Másrészt utal az új tudományos eredmények vallási felhasználhatóságára, amely nyilvánvalóan a meglévő társadalmi rendet és annak uralkodó elitjét – egyfajta papságra emlékeztető tisztviselőréteget – erősíti meg. A Ház harmadik és társadalmi szempontból talán a legfontosabb célja pedig a társadalom egészének jólétét és gazdagodását elősegítő technológiai vívmányok előállítására. Ugyanakkor a műnek abban a részében, ahol Salamon Házának leírása található, és ahol Bacon számtalan kísérletet és technikai novumot sorol fel, csupán elvétve utal a különböző találmányok gyakorlati hasznára és a társadalom felőli visszacsatolásra. Kivételt leginkább az emberi test állapotával és egészségének megőrzésével kapcsolatos felfedezések jelentenek;²⁸ ilyenek az „Egészség termei”, a betegségeket gyógyító

25 BACON, *I. m.*, 100–101.

26 A két név közötti összefüggésről lásd Andrew M. COOPER, *The Collapse of the Religious Hieroglyph. Typology and Natural Language in Herbert and Bacon*, *Renaissance Quarterly* 1992, 109.

27 BACON, *I. m.*, 68–69.

28 Jerry WEINBERGER, *An Introduction to the Reading of New Atlantis*, *The American Political Science Review* 1976/3., 865–885, különösen 881.

fürdők és különösen az oltási és szemzési kísérletek eredményeképpen megszülető gyógyhatású gyümölcsök, valamint a belőlük készített italok, amelyekkel a Bensalem partjaihoz vetődő utazókat is megkínálják.

A stabil, a kereszténységen alapuló, szinte statikus társadalmi rend és a dinamikus, újabb és újabb kutatásokra ösztönző tudományos szervezet közötti nehezen feloldható kettősségnek több magyarázata is lehet. Bensalem patriarchalizmusa, melyet elsősorban a Tirszán mint családfő „törvényhozása”²⁹ testesít meg, és idealizált vallásossága, amely a „könyörületesség” (vagy a keresztény karitás) erényére épül, ám nem aszketikus – gondoljunk csak More-ral szembeállítva az „elöljárók” vagy „papok” díszes ruházatára – Bacon „mérésékelt konzervatívizmussával” és a politikai változásokkal szemben tanúsított gyakorlatiasságával magyarázható.³⁰ Az *Új Atlantisz* társadalmának konzervatív vonásai így olyan megőrzendő értékekre utalhatnak – felnagyítva a szigetlakók emberfeletti módon humánus magatartását és tökéletes kereszténységét – amelyek a kora újkorban, a modernség kezdetén éppen átalakulóban vagy eltűnőben voltak.

Másrészt a radikalizmus hiánya és a sziget kereszténységének túlhangsúlyozása értelmezhető olyan retorikai eszközként is, amely a kor számára ismerőset és elfogadottat az újdonsággal (a professzionális tudományos szervezet és a technológia primátusa) ötvözve elfedi a fejlődésről alkotott vízió lehetséges árnyoldalait, és befogadhatóvá teszi az *Új Atlantisz*t a kor szélesebb rétegei számára is.³¹ Ezáltal viszont a technikai fejlődést előrevivő, a tudományos intézményrendszer autonóm működésének eredményeképpen megszülető dinamikus „technológiai tudásnak” a társadalmi-politikai rendszerre, illetve az erkölcsi (és politikai) tudásra tett hatása kiszámíthatatlan és megjósolhatatlan marad.³² Amit More vagy Campanella utópiájában a társadalmi rend statikusságára, illetve a tudományos tudás lezártóságára építve sikeresen megoldott, arra Bacon nem adott választ, hiszen sem az általa elképzelt társadalom, sem a Salamon Házaként elnevezett tudományos közösség – Mumford szavaival élve – „nem rendelkezik beépült módszerekkel növekedésének irányítására vagy a felhasználható roppant energia szabályozására”.³³

29 Christopher KENDRICK, *The Imperial Laboratory. Discovering Forms in the „New Atlantis”*, *English Literary History* 2003/4, 1035.

30 DAVIS, *Utopia & the Ideal Society*, 134–135.

31 Robert K. FAULKNER, *Bacon's Two-Fold Politics of Progress*, *Polity* 1988/1., 116.

32 DAVIS, *Utopia & the Ideal Society*, 137.

33 MUMFORD, *Bacon: A tudomány mint technológia*, 230.

EGY RÉTEGMŰFAJ REPUTÁCIÓJA

Beszélgetés a science fiction szubkultúráról

Lapunk több ízben is foglalkozott már a science fictionnel: közöltünk ismertetést a zsánert képviselő kurrens magyar regényekről (Képes Gábor: *A sci-fi reneszánsza*, 2008/1. szám), valamint áttekintést a hazai sci-fi színtér legfontosabb szerzőiről és intézményes szereplőiről (Paár Tamás: „*Erők és utak*” a *jövőirodalom jelenében*, 2011/4. szám). Közügy rovatunkhoz ezúttal a Szépirodalmi Figyelő és a Fiatalkor Szövetsége által közösen szervezett *Nagy sci-fi reboot* című rendezvény (Akvárium Klub, 2012. december 12.), illetve az ennek keretében megtartott, a science fictionnel mint szubkultúrával foglalkozó kerekasztal-beszélgetés szolgáltatott alapot. A beszélgetés résztvevőivel, Kánai András íróval, az SFmag.hu szerkesztőjével, Kollárik Péter műfordítóval és Németh Attila műfordítóval, a Galaktika irodalmi szerkesztőjével az elhangzottak nyomán Varga Betti készített interjút.

Kezdjük ott, hogy milyen könyveket sorolnátok a sci-fihez. H. G. Wellst például hová helyeznétek: a zsáner határára olyan szerzőként, aki pusztán motívumokat használ, vagy ellenkezőleg, igazi sci-fi írónak tartjátok?

Kánai András (K. A.): Talán az segít a leginkább, hogy a szerkesztők mit fogadnak el sci-finek. A legrangosabb amerikai magazinok, az Analog vagy az Asimov's úgy fogalmazzák meg, hogy a sci-fi olyan történet, amely összezuhan, ha elveszük belőle a tudományos-fantasztikus elemet. Vagyis a sablonok, elemek, űrhajók nemcsak ráaggatott díszekként működnek, hanem a világgép, a tartalom szerves részét képezik.

Németh Attila (N. A.): Kicsit vitatkoznék. Nem vagyok biztos abban, hogy ezek a meghatározások működőképesek. Nem hiszem, hogy érdemes határvonalakat húzni, ragaszkodni valamilyen tipológiához.

H. G. Wellsnek például nagy szerepe volt a sci-fi térnyerésében, egyáltalán a mai sci-fi kialakulásában. Kis túlzással azt mondhatnám, élete fő művei mind sci-fik. Akár programteremtőnek is tekinthetjük a 19. század végén, a 20. század elején, aki a sci-fi minden nagyobb toposzát felmutatta és továbbadta az utódoknak.

Mikor jelent meg az első magyar sci-fi?

N. A.: Jósika Miklós 1847-es apokaliptikus műve, a *Végnapok* talán az első, amely több sci-fi elemmel is él. Jókaitól az 1874-es *A jövő század regénye* már abszolút sci-fi, mert eleve egy utópisztikus jövőképet rajzol fel olyan tudományos vívmányokkal, amelyek szintén a jövőbe mutatnak.

Ellentmondásosnak látszik, hogy a magyar hagyomány ilyen mélyre nyúl vissza, a sci-fi mégis határterületnek számít a mai piacon és a recepcióban. Mire vezethető ez vissza?

K. A.: A magyar és az angolszász hagyomány alapvetően különbözik. Az angolszászok tudatosan alakították a piacot: Hugo Gernsback szerkesztő észlelte az igényt, és az Amazing Stories magazin 1926. áprilisi számában megjelentették Verne, Poe, Wells tudományos-fantasztikus történeteit. Onnantól indult el a sci-fi különválása. A magyar irodalomban ez nem történt meg. Karinthy különös történeteinek például senki sem csodálkozott. Nálunk természetesebb, hogy valaki hasonló témákhoz nyúljon, az átjárás is szélesebb, a szépirok is gyakran választják a sci-fi tematikát.

N. A.: Az amerikai magazinok sci-fi kultúrája Európában nem volt jellemző; talán Svédország az egyetlen, ahol komolyan vezettek sci-fi magazint. A magazinok köré kezdett el aztán szerveződni a rajongótábor. Magyarországon azonban ha valaki éppen sci-fit írt, megjelenhetett bárhol, akár a Nyugatban is. A zsáner hanyatlása 1945 után kezdődött: a sci-fit besorolták az ifjúsági irodalomba, ismeretterjesztő kalandregénynek tartották. Ez speciálisan szocialista jelenség volt, a szovjetektől indult el, hogy ezzel valamilyen pozitív jövőkép felé tolják az ifjúságot. Abszolút propaganda lett. Ezt nyögjük a mai napig: egy komoly ember legfeljebb azt vallja be, hogy tizenévesen olvasott ilyeneket, felnőttként már nem büszkélkedik ezzel.

K. A.: A rajongótáborok mégis fontosak. Nincs még egy olyan tematika, ami ekkora rajongást váltana ki: a sci-fit azért nevezhetjük a 12 évesek irodalmának, mert a jó művek sajátja a csodajelleg: úgy színpantanak be felnőttként is, ahogy a tizenéveseket a legnagyobb olvas-

mányaik. A rajongók Amerikában a magazinokon keresztül felvették a kapcsolatot egymással, megszervezték magukat, és így erős, összetartó közösségek jöttek létre. Ha megnézünk egy nemzetközi világtalálkozót, azt látjuk, hogy a sci-fi a mai napig népszerű minden korosztály körében. Furcsa szektaként viselkednek, speciális nyelvel, szokásokkal. Ez eleve nem működhetett nálunk a kommunista hatalomátvétel után, hiszen négyenél több ember az utcán már csoportosulásnak számított.

Akkor mondhatjuk azt, hogy az összezárt rajongók maguk is felelősek abban, hogy a sci-fi inkább szubkultúra maradt? Egyáltalán hogyan értékelték ezt a jelenséget?

Kollárik Péter (K. P.): A Gernsbackék által elindított folyamat, a magazinokra épülő rajongótábor kitermelt egy felnőtt nem képes réteget, akik akkor, tizenévesen rácsodálkoztak valamire, és ötven-hatvanévesen sem tagadják meg ezt. A szervezetségük miatt könnyen találtak maguknak megértő társaságot, így nem is kellett felnőniük. Magyarországon viszont két olvasója van a sci-finek: aki gyerekkora olvasmányaként tekint rá, és aki felnőttként is fogyasztja, de az igényesebb, átgondoltabb műveket keresi. A magazinkorszakban a kaland volt a sci-fi legerősebb jellege. Ma ezt visszafogják, és azt mondják, van kalandos, van karakterközpontú és van elvont sci-fi történet. Nemcsak a hagyományos szépirodalomtól vált el élesen, de már a zsáneren belül is jelentkezik a szekértáborozás.

N. A.: Ez az oka annak, miért nincs utánpótlás. A tizenéveseket a nehezebben befogadható történetek kevésbé ragadják meg. Régen senki sem kifogásolta azt, hogy 130 oldal izgalmat kap, ma már csak legyintenek az ilyenre. A szerzők éppen ezért olyan könyveket írnak, amelyek bonyolult világgéppel dolgoznak, még képletekkel is telerakják ezeket, a végeredmény pedig egy furcsa és nehezen olvasható szöveg. Vagyis éppen az hiányzik ma, amivel újabb rajongókat lehetne szerezni a zsánernek.

Van esélye a sci-finek arra Magyarországon, hogy lerázza magáról a „12 évesek műfaja” besorolást? Kiadói szemmel hogyan látjátok: lehet úgy boldogulni a piacon, hogy a zsánernek nincs számottevő utánpótlása a felnőtt olvasók körében?

N. A.: Önellentmondás a mai tinédzserekre építeni a könyvkiadást, amikor körükben jelentősen esik vissza az olvasás mennyisége. A rendszerváltás előtt az államilag dotált kiadók felvállalhattak egyfajta kul-

túrmissziót: ha fontosnak tartottak egy szerzőt, a teljes életművét kiadhatták. Azonban éppen azért, mert kevésbé volt színes a sci-fi kiadók világa, az ízlésből fakadó döntéseket jobban megéreztük. Kuczka Péter a hetvenes évektől nagyon sokat tett azért, hogy a színvonalas sci-fi Magyarországon is megjelenjen. De nem adta ki például az egyik legfontosabb szerkesztőt, Asimov felfedezőjét, *A dolog* íróját, John W. Campbell, mert látott egy fényképet, amin az asztalra feltett lábbal szivarozott, és ezt visszatetszőnek találta. Ma a vállalkozói szellem dominál: a kiadók nem az olvasók igényeit tartják szem előtt, sokszor előfordul, hogy belecsapnak például egy trilógiába, de az első kötet után egyszerűen félredobják, ha nem úgy működik, ahogy várták. Ez persze zavarja az olvasókat. A Galaktikánál kiadtuk M. John Harrison *Fény* című regényét; Harrison mindegyik kötete sci-fi irodalmi díjakat nyert, a *Fényből* már egy trilógiát írt, de képtelenek vagyunk megjelentetni, az első rész beragadt.

K. A.: A sci-fivel foglalkozó kiadók pályázni sem igen tudnak. Mindenki azt hiszi, hogy ahol sci-fit adnak ki, ott a szerkesztőség tagjai aranyozott Mercivel járnak már egy év múlva, holott egyáltalán nem. Ez egy rétegműfaj. A reputációja egyre jobb, a kritikusok sem csak csipesszel nyúlnak hozzá. Újra érdekes a szépíróknak is, legutóbb például Dragomán György közölt novellát a Galaktikában. De a finanszírozásra a kiadók nem tudnak forrást kérni, maguknak kell előteremteniük, így viszont nem fér bele az, hogy belevágjanak a legújabb trendekbe vagy egy-egy amerikai szépirodalmi sci-fi megjelentetésébe, mert az tényleg annyira rétegirodalom, hogy nem lehetne háromezer példányban eladni.

Láttok arra lehetőséget, hogy a sci-fivel ugyanaz történjen, mint az utóbbi öt évben a magyar krimivel?

K. A.: Történt egy dolog: Kondor Vilmos Magyarországon jött valaki, aki írt egy olvasmányos, kiemelkedő könyvet a zsánerben. A magyar sci-fi a rendszerváltozás óta nem tudott olyan könyvet kihozni, amire a magyar irodalmi mainstream azt mondta volna: na ez az! Hozzá kell tenni, a krimi könnyebben olvasható, mint a sci-fi a fegyvergyűlkével meg a többi hasonló tudományos spekulációval.

N. A.: Régen is remek magyar krimik születtek Ungvári Tamástól Lengyel Péterig. Minden tematika vagy zsáner akkor tud kitörni a maga gettójából, ha elkezdli izgatni a közönséget. Ha az olvasók felfokozott érdeklődése és egy új, jó könyv megjelenése egybeesik, hirtelen

megteremtődik egy szerző vagy zsáner piaca. Manapság ezt a folyamatot egyre inkább a filmek indítják el: a skandináv kriminek is kellett egy jelenség, *A tetovált lány*, ami lökést adott neki. A nagy költségvetésű, látványosabb krimi-, vámpír- vagy disztópikus filmek keltették fel az érdeklődést a könyvek iránt.

De a magyar piacra is jellemző, hogy a legnézettebb mozifilmek nagy részét a tudományos-fantasztikus műfaj adja, mégis rétegirodalom maradt a sci-fi.

K. P.: Azért egy filmet könnyebb a közönségnek feldolgoznia, ahhoz elég két óra. A sci-fi filmeket az is megnézi, aki egyébként nem olvas, hiszen ezek nagyon látványosak, általában a legújabb technikával készülnek.

N. A.: Ha belegondolok, minden más zsáner esetében ugyanaz történik a filmen, mint a könyvben. Egy vadnyugati regény nem sokban különbözik a westernfilmtől. A sci-fi filmeknél azonban már a forgatókönyv kárára megy a látványkényszer, gyakran egyáltalán nem lényeges a sztori.

K. A.: A sci-finek besorolt filmek nagyon egyszerűek. Asimov klaszikus regénye, *Az alapítvány* nem látványos, abban csak spekulálnak, mint általában egy jó sci-fiben. Ha megfilmesítenék, a filmben csak beszélő fejek lennének galaktikus háttér előtt. De hogy visszatérjek a kiinduló kérdéshez: Magyarországon az az első számú probléma, hogy nem olvasnak kortárs regényeket, így nem is tudják, milyen tendenciák vannak. Mondok egy konkrét példát. A sci-fi irodalomnak az utolsó nagy hulláma, trendje az 1980–81 körül indult kiberpunk. William Gibson *Neurománc* című, nagy hatású, programadó regénye 1984-es, a mainstream is felfigyelt rá. Ez a könyv 1992-ben jelent meg Magyarországon. Vagyis a magyar szerzők nem szocializálódtak megfelelően – olyan ez, mintha egy magyar szépíró nem olvashatná a mágikus realizmust.

Mennyire egyértelmű ma, hogy sci-fit olvas az, aki például az 1984-et tartja a kezében? Mert azt mondjátok, kevesen olvasnak sci-fit, de közben mégsem: a kötelező, ajánlott olvasmányok egy része is ide sorolható.

N. A.: Az 1984 kötelező olvasmány, de fel sem merül, hogy sci-fi volna. A fiaméknak nyolcadikban feladták ajánlottként a *Galaxis útkalauz stopposoknak* című könyvet, de fel sem merült, hogy ez sci-fi. Amerikában is ez a keserűség oka: akik felemelkednek közülük, őket

úgy kezelik, hogy ugyan sci-fit írnak, de annyira jól, hogy az már több annál. Hiába alkot valaki kiemelkedően, nem jó sci-fiként, hanem jó irodalomként jegyzik meg. Ezzel a félreértések, sztereotípiák erősödnek csak. Ha egy kívülállóhoz odamegyek, és beszélgetés közben kiderül, hogy mivel foglalkozom, az az első kérdés, hiszek-e az ufókban és be szoktam-e öltözni. Az emberek nem tudják hova tenni, hogy egy felnőtt, komoly ember sci-fit olvas. A sci-fi rajongóinak mindig volt persze egy ilyen szelete, és mivel ez a leglátványosabb, legkirívóbb, mások ezt látják, ebből indulnak ki.

A sci-finek tehát kevés az olvasója, a magyar piacon beragadnak még az angolszász szerzők nagy könyvei is, és elvesztette a 20. század első felében birtokolt pozícióját. Nem veszi mindez kedvét a magyar szerzőknek attól, hogy a zsánerben alkossanak?

K. A.: Kevesen írnak, évente négy-öt regény születik, és kevesen élnek meg belőle. A magyar sci-fi keresi a hangját, kísérletezik a stílusokkal, sablonokkal. Azt már szerencsére egyre többen látják, hogy a sci-fi nem csak annyi, hogy 2500-ban kell játszódnia és kell bele egy úrhajó. Két író tartok kiemelkedőnek: Markovics Botondot és László Zoltánt. Mindketten magyar helyszínt, magyar szereplőket, magyar vonatkozásokat használnak a regényeikben, ezt megspékelik a sci-fi tematikus elemeivel. Novellisták többen vannak, és a Galaktika az egyetlen, ahol publikálhatnak, így onnan kell majd kijönnie egy erős regényírónak.

N. A.: Nagyon kevesen írnak jó könyveket, még kevesebben jó sci-fit, de azért bővíteném a listát. Regényben valóban kevesen gondolkodnak, az ok nagyon egyszerű: Magyarországon aki írni szeretne, annak általában nincs rá ideje a napi munka mellett. Novellára igen, regényre nem. És az igazi kihívás még csak az első regény után következik: lesz-e olyan második, amit érdemes kiadni.

Murányi Sándor Olivér

Zordok, a székely szamuráj

Kalligram Kiadó
Budapest, 2012

Csuka Botond

GICCSPIKARESZK

Amennyiben egy regény főhőse különböző kalandok között bukdácsolva – a pikareszk tradíciójára rájátszva – ferences szerzetesnek készül, ám végül macsó („kurvapeccér”) lesz, harcművész, de közben néptáncos is, az még nem feltétlenül jelent rosszat. Amennyiben e regény szerzőjének életútjában – önmaga által minduntalan ismételve – szintúgy megtalálhatók ezen motívumok, az talán még érdekes is lehet az al-teregő-teremtő stratégiák alkalmazása révén. Ha mindezek mellett ez a szerző az internet számos felületén büszkén meg is csillogtatja e területeken szerzett tudását, nos, az sem jelent rosszat, a bestseller-irodalom ünnepeltjei rendre engedik be lakásukba vagy kedvenc kávézójukba a médiát. Ugyanannyira lehet ez ügyes önmarketing-stratégia, mint visszataszító piperkőcség. Azonban amikor ezt a regényt mint „esztétikai és erkölcsi tabuk” megingatóját, szerzőjét pedig mint az Előretolt Helyőrség egykori eredményeinek egyfajta továbbvivőjét említi itt-ott a kritikai diskurzus, akkor a kritikus kinyitja a könyvet. Ez a könyv a tavalyi év során a Kalligramnál megjelent *Zordok, a székely szamuráj*, szerzője pedig Murányi Sándor Olivér.

A „polgárpukkasztás” kifejezés is idekíváncozik, szándékosan idézőjelben: nincs ugyanis olyan Murányi által írt vagy általa kontrollált szöveg (fülszöveg, ajánló, honlap-bevezető stb.), amely ne játszaná ki ezt mint egyfajta – az Előretolt Helyőrség hagyományán élősködő – reklámfogást. Tudatos mítoszteremtés érhető tetten a „polgárpukkasztó erdélyi fenegyerekről”, például ezen szövegek szerint Murányi könyveit a „pad alatt” olvassák kuncogva az egyetemista lányok (*nota bene* a pad alatt olvasás romantikus kacintgatás valami elmúlt felé, aminek már kiveszett a gyakorlata, s ez – mint azt látni fogjuk – sok más ponton is visszatér a regényben). Érdekes, hogy a könyvet propagálni törekvő kritikai reflexiók a regényben megjelenővel azonos befogadói közeget feltételeznek, tehát valami konzervatív-konvencionális olvasói beállítódást és művészetkritikai diskurzust, amit ez a könyv fölírni igyekszik „trágárságával” és „pornográfiájával”. Talán fölösleges amellet érvelni, hogy mennyire légvár egy ilyen közeg feltételezése, vagy hogy mennyire összetett manapság a „tabu” kérdése, mert-hogy van, de biztosan semmi köze az olyan velős fricskához, miszerint „művészetet katedráról tanítani olyanszerű, mint amikor beviszed a kurvát hittanórára, hogy szemléltess vele a halálos bűnt” (158). Érdekességét a föntieknek éppen e „polgárpukkasztó” könyv konvencionlizmusa adja – „esztétikai és erkölcsi” értelemben egyaránt.

A regény bevezető fejezete alkotja meg a keretező fikciót, amely szerint a narrátor, az íróvá válásról álmódó egyetemi tanár írja regényé *Zordok* naplóját – idézve időnként az eredetiből, mintegy a történethez fűzött reflexiókként –, miután annak „nyílként villanó” szeimei egy kocsmabeli találkozás során megigézik. Ezután veszi kezdetét a „formagyakorlatok” sora, amely a „harcos” kanyargós életútjáról ad számot: lemond a szerzetesjelöltségről egy nő kedvéért, egyetemre jár, edz, versenyez, erdőben lovagol, pisztrángokra horgász, megtámadja egy medve, legényest táncol a hegyekben és „örlől öltre száll a nőknél” – mindezekben pedig legtöbbször fölöttébb sikeres. Valódi „hős” ő, talán túlságosan is valódi.

Egyfajta kalandregényről van tehát szó, amely ráadásul fölülírja elvárásainkat: a különö karakterekkel, néhol lehetetlen helyzetekkel övezett kalandsortól ugyanis mindenekelőtt izgalmat, feszültséget, illetve humort, jó esetben pedig a „vándorló harcost” kikezdő iróniát várna az olvasó. Murányi regényében azonban egyiket sem talál. Az egymás mellé illesztett epizódok sokszor egyszerűen unalmassá, monotonná válnak; példa erre a hosszadalmas és aprólékos „harc”-le-

írások egymásutánja. A szöveg lépten-nyomon neveltetni akar ugyan, ez azonban szinte kivétel nélkül megfeneklik (a kövér prostituált, Beton Bözsi a „Lövölde téren” lakik, „vegetáriánus az, aki vegetál” stb.)

Az ironia kérdése a történetektől, anekdotáktól elváló, a regény alaphangját nagyban meghatározó – jobb kifejezés híján – bölcselkedések, életigazságok kapcsán jelentkezik. Ezek vagy ironikusak szándékoznak lenni, de nem érnek célt, vagy nem, akkor viszont a regény nem csupán sikerületlen, de visszataszító is. Olyan okfejtésekről, frappáns semmitmondásokról van szó, amelyek mindenekelőtt a „harc”, a néptánc és a nők meghódítása köré szerveződnek, s ezek a motívumok mintegy életet orientáló gyakorlatokként jelennek meg, amelyek a „férfiú” ideáljában találkoznak. Eszerint „férfiú” az, akit szemben a jelen világgal (ahol nem járnak már templomba, nem táncolják a legényest, válnak, s mindent egybevetve nem kellően erősek) a múlt tisztelete jellemez, egy „eszme”, amire „felteszi az életét”, illetve a regényt keresztülszövő erőnkultusz. Ahogy látni fogjuk, a szöveg ezen háttére egyáltalán nem konzisztens: Zordok ellenzi a válást, azonban lehetetlennek tartja a monogámiát, amíg tart a „kan lángolása”. Szinte ideologikusságról beszélhetnénk a regény kapcsán, ha ezek a fejtegetések nem lennének – a szöveg intenciója ellenére – tökéletesen súlytalanok, éppúgy, mint a regény többi része. A már említett esztétikai és erkölcsi konvencionizmus is ezeken keresztül lesz látható.

A „férfiú” – ebben a régies, a regényben zavaróan modorosként ható formában írva – tehát tiszteli a múltat, a jelen ezért „nem érti meg”: legyen szó a keleti bölcsességekről (a harcművész célja „az Élet útját járni”), a legényes táncolásáról vagy az előző generációk sosemvolt erkölcsi magasságairól. Ez utóbbi romantikus idealizálása például a regény elején, a háborús veterán nagyapa történetének fölidézésekor jelenik meg. Ennek kapcsán azonban megjegyzendő, hogy ha valami merészség, „polgárpukkasztás”, az éppen a hasonló történetek újírása, például az ironia segítségével, aminek legnagyobb mai mestere minden bizonnyal Esterházy Péter – bármennyire távol essék is a *fair play*től kettejük nevének együtt említése.

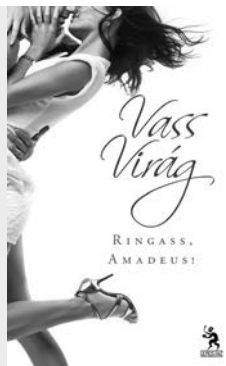
A „férfiú” továbbá egy „eszmére teszi fel az életét”, legyen ez a ferenccs rendé vagy a harcművészeté, vagy akár a néptáncosé mint a hegyekben magányosan élő öregemberé, aki minden nap szülei erdei sírján járja el a táncot... Mégis, ami átszövi a regényt, az az említett erőnkultusz. Ebben a vonatkozásban sem konzekvens a szöveg: állítja, a harcművész ereje éppen abban rejlik (akárcsak a nemes horgászé), hogy

tudatában lévén erejének nem gyilkol, de nem is „zsákmányol, azt csak a rászoruló tesz” (90). Ugyanakkor jelen van a hiúz mint a „ragadozó” archetípusa, amivel Zordok azonosítja magát, megtestesítve ekként a „férfiúi” essenciáját – „legbelül csak a harc van, amely minden újabb lélegzetvételemmel kísért” (68) –, illetve a nagyvárosi vegetáriánussal kapcsolatban elhangzó frappáns gondolat, mielőtt annak fejét a húsfafazékba verné: „A vegetáriánus egész viselkedésével tagadni igyekszik: Isten az embert harcosnak és ragadozónak teremtette” (66). A regény tobzódik az ilyen és ehhez hasonló mondatokban, a harcról szóló izzadságszagú edzőterem-bölcséletben, mindezekben pedig nem nehéz tetten érni az említett – és visszás – konvencionizmust.

A „ragadozó férfiú” zsákmányai – fölöttébb meglepő módon – a nők, a nők teste: szavakra sincs szüksége, az érzéki közvetlenség hatalmaként fölfogott donjuanizmus képviselőjeként lehengerel, majd nyugtázza: „Mevolt.” Mindezt valami komolyság és szűkszavú természetesség jegyében. Az együttlétek is „harcként” tételeződnek, a „harcos” ugyanis a csípőjét is megtanulja mozgatni. A női test objektívizációjáról, a macsó-szerep regénybeli ünnepének visszautasításáról szerencsére nem feledkezett meg a kritikai fogadtatás, ezért ehelyütt másra kerül a hangsúly: a polgárpukkasztónak bejelentett hódítás-jelenetek megírtságának milyenségére. Ezek a szövegrészek ugyanis nemhogy távol állnak a provokációtól vagy a tabuk fölsértésétől, de egyenesen a szexuális együttlétek leírásának konvencióira hagyatkoznak. A bevett fordulatokban – híján a nyelvi kreatitásnak egyfelől, a célzott megbotránkoztatásnak másfelől – időnként kifejezetten eufemisztikus gesztusok, a „harcos férfiú” szemérmességének nyomai fedezhetők föl (például: „vad mozgásba kezdett, mohón falva áldozatát”, [a nő] „kézbe vette és magába segítette a harcost”, „Zordok hosszasan elidőzött a márciusi harmatra emlékeztető asszonyi ölben” stb.).

Murányi regénye mint kalandregény tehát nem működik, szerkesztésében elhibázott, fájdalmasan nélkülözi a komikumot (legyen szó helyzet- vagy nyelvi komikumról), mindemellett pedig a „férfiúi” magasztalásával visszataszítóvá válik – de nem tabusértővé, lévén esztétikailag és gondolatilag is konvenciókat követő mű. Amennyiben összegeznünk kívánjuk, a *Zordok* egy szórakoztatásra szánt kalandregény, amely azonban képtelen a szórakoztatásra. Azonban állítom, hogy itt nem állhatunk meg, Murányi könyve ugyanis több (vagy kevesebb) ennél: giccs. A számos plauzibilis giccsdefiníció közül Umberto Ecoét idézhetjük, amely szerint a giccs hazugsága a kommunikáció szintjén

elkövetett hazugság: többnek hazudja magát, mint ami. Egyszerűsítve: műalkotásnak, míg csupán a szórakoztatóipar terméke. Ez a hazugság Murányinál is tetten érhető, mégpedig a kalandokat kísér(t)ő férfibölcsöletekben, illetve ezek megírásának módjában. A szerző ugyanis olyanképp kíván „igazságokról” írni, ahogyan azokról „írni szoktak”, azaz az irodalom bevett formáit kölcsönvéve kívánja elleplezni állításainak ürességét és tökéletes súlytalanságát, giccspikareszkké írva regényét.

Vass Virág

Ringass, Amadeus

Ulpus-ház Kiadó
Budapest, 2012

Szöllőssy Balázs

SZIRUPBAN ÁZÓ DISCOVERY CHANNEL

Mi kell egy Vass Virág-regényhez? Az első négy regény és az ötödik, alább tárgyalt *Ringass, Amadeus* alapján olyan biztos kézzel állíthatjuk össze a receptet, hogy a már promózott hatodik, *Sohaférfi* című esetben már semmiféle meglepetés nem érhet majd bennünket – bár ez talán már a második könyv után is így lehetett. Lássuk csak: kell bele legalább egy, de inkább két nő, különleges adottságokkal úgy intellektus, mint kinézet terén – ők fognak versengeni a köztük ingadozó erős, ámde néhány apró hibával esendően emberivé tett, majdnem tökéletes férfi kegyeiért. Az egyik nő a piaci adottságokat figyelembe véve (elvégre mégis csak magyar az olvasóközönség) feltétlenül legyen magyar, a másik viszont ne, a legjobb, ha valamilyen – Magyarországról nézve

– egzotikus származással is büszkélkedhet. Lehetőleg a helyszínek is legyenek egzotikusak, de mindenféleképpen minél több helyszínen és kulturális közegben játszódjon a regény: a *Ringass, Amadeus* lapjain például Isztambul és Németország mellett Magyarország (Budapest és a Balaton) jelenik meg különböző időpontokban.

Készen is állunk a kerettel: a szerelmi drámára és a helyszínek „kavalkádjára” már csak rá kell önteni az egyszerűségében is szirupos, pszichologizáló bölcsességeket, és a – történeti vagy jelen idejű – valóságra vonatkoztatott lehető legkevesebb járulékos veszteséggel összekalapálni egy hozzávetőleg (?) hiteles (?) történetet (?) a 21. századi emancipált fiatal nő szenvedélyekkel és munkával teli életéről. Jelen esetben két fiatal nő összefonódó családtörténete és a múlt démonaival való viaskodásuk, a múlt eseményeinek különböző formában való újrajátszódása adja ki a fabulát. S bár ez a recept nem jelenti azt, hogy bárki képes volna írni egy ilyen regényt (én például biztosan nem), azért hordoz magában bizonyos melankóliát az ismétlődő karakterek, szituációk és helyszínek bővülő enumerációja, és az olvasás közbeni biztonságtudat, mely kitart az utolsó oldalig: az, hogy semmiféle váratlan nem fog velünk történni, semmiféle katarzistra nem számíthatunk, legfeljebb azt tippelgethetjük, hogy a két női karakter vajon összeborul-e a végén és legjobb barátok lesznek-e, vagy örökre kilépnek egymás életéből. Nem lövöm le a poént a *Ringass, Amadeus* esetében, hátha valaki el szeretné olvasni.

Vass Virág műveiben a szereplők szinte kivétel nélkül sikeres, általában *self-made* üzletasszonyok és -emberek, mintegy azt sugallva a magyar olvasónak, hogy akár ő is lehetne ez a gyönyörű, intelligens, babarózsaszín lelki problémákkal rendelkező felső-középosztálybeli ember, ha szerencsésebb körülmények közé született volna, és nem kéne azon gondolkodnia, hogy a hónap végén ki tudja-e fizetni a rezsit meg a törlesztőt a lakótelepi lakásához. Természetesen arra nincsen reflexió, hogy hányan élhetnek olyan életet Magyarországon, hogy bármelyik pillanatban felpattanhassanak egy nemzetközi vonatra, vagy fél órán keresztül trécselhessenek a barátnőjük házassági válságáról külföldről; a szöveg esetleges varázsa éppen abban rejlik, hogy ezek a problémák eltávolodnak, és egy olyan mesés világba kerülhetünk, ahol soha senkinek nem koszos a körme és ahol mindenkin mindig kábítóan jól áll a legújabb ruhája – vagy ha nem, az már tragédiát sejtet.

Ez a világ egyértelműen a szerzőről felépített imázssal van összehangolva, olyannyira, hogy a regény magyar főhősnője, Bori ugyanúgy

a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumba járt, mint Vass Virág, és a köszönetnyilvánítások közt a hangsúlyos utolsó helyen szerepel a Wetzel család, mely családnév a regény férfi főhősének, Jonasnak a vezetékneve is egyben. De ne bonyolítsuk túl valóság és fikció viszonyát: az Elle magazin magyar változata alapító főszerkesztőjének *self-marketingje* is a fiatal, trendi, önálló, saját erejéből és tehetségéből sikeressé vált nőt állítja elének, s valószínűleg ez a szépen felépített korreláció teszi sikeressé Vass Virág könyveit is. Személyében ugyanis egy lehetséges Vass Virág-regény egyik női szereplőjével hús-vér valójában is találkozni lehet az író-olvasó találkozókon.

Tiszteletre méltó kiadói bravúr, hogy a *Ringass, Amadeus* esetében a külső és a belső korrelál: a könyv nem nyújt se többet, se kevesebbet az olvasónak, mint amit a könyvespolcra levéve sejtet. Profi munkát, szépen végigfuttatott közhelyeket és egy csipetnyit túlzásba eső trendiskedést: a könyv lapjainak oldalszélei sötétlilára vannak festve, ami becsukva egész érdekesen néz ki, olvasás közben azonban az elcsúszó lapok hányásszínűvé válnak.

A történetvezetés természetesen szintén nem szolgál különösebb meglepetésekkel, de hát ez nem is elvárás; és bár mintha nyomokban tartalmazna felépített dramaturgiát, azért az olvasó azt már kissé feszengve fogadja, hogy nagyjából kilencvenöt százalékos pontossággal tudhatja az első néhány fejezet elolvasása után, hogy mi fog történni. Az elbeszélés kontextusa gyanánt az angolszász romantikus filmek dramaturgiája és képi világa szolgál, a jelenetek legegyszerűbben egy elképzelt film szinopszisának részeként olvashatók, ám az elbeszélés nehézségei, vagy inkább nehézkedése miatt azon keveseknek, akik nem láttak *Notting Hill*-t, vagy *Igazából szerelem*-típusú filmeket, nem lesz könnyű megbirkózniuk azzal, hogy tulajdonképpen mit is lássanak a lelkek viharai és az egymásra dobált divatos, divattal kapcsolatos kifejezések között.

A regény – promóciós szövegekben agyondicsért – truvája (vö. „intellektuális kaland”) egyébként az idősíkok közti mozgás volna, mely a családok történetének összefonódásán keresztül egy drámai pontban igyekszik sűríteni az események láncolatát. Ha már filmes példa, a szerzőnek mindenképpen ajánlanám figyelmébe Quentin Tarantino munkásságát, aki szintén meglehetősen közhelyes történetekből varázsolt remek dialógusokkal és az idősíkok mozgásával finoman szólva is komolyabb, ám szintén kasszasikernek tekinthető műveket. A különböző idősíkokat a szerző változó betűtípusokkal is jelzi: öröndetes

önmérséklettről ad tanúbizonyságot, hogy mindössze kétféle van belőlük, ám éppen ez teszi értelmetlenné az egészet, elvégre míg a 2008 és 2012 között játszódó részeknél érteni vélem a kvázi-jelen és a lezárás összekapcsoló voltát, addig az 1896-ban, 1945-ben vagy 1989-ben játszódó szakaszok esetében az egységes betűtípussal a jelzetnél jóval többféle hangulat mosódik össze.

Ha mindenáron irodalmilag értékelhető jelenségeket igyekszünk felfedezni az alkotásban, akkor talán a történetbe egyébként különösebben nem illeszkedő, jelentéstartalmitag ki se bontott, ám következetesen fel-felbukkanó, a címben is jelzett Mozart-motívumot tudnám megemlíteni. Ez azonban eltölpül az efféle, elemi döbbenetet kiváltó stílárius elemek mellett: „Özvegy Keszthelyiné is megállt. – Dezső... – kiáltotta a kétszeresen vejének” (180). Egyébként is csak olyanoknak tudom jó szívvel ajánlani a *Ringass, Amadeust*, akik hajlandóak elviselni, netán szeretik az ilyen mondatokat, melyektől hemzseg a szöveg: „Fancsika apjaként szerette Pétert, aki valahányszor hazatért a munkából, azonnal felkapta, a magasba emelte és eljáratá rituális táncát a visongó kislánnyal” (260).

A különböző szereplők sokszor elképesztően modorosán megszólaltatott hangja mellett talán a regiszterek sokszínűségét volna hivatott szolgálni a regényben több poszttal is jelentkező fiktív blog is, melynek szerzője a regény egyik nagy „talánya” – inkább nem idéznék belőle. A szerző talán ezzel is azt igyekszik bizonyítani, hogy együtt él korával, s ahogy a divattervező Borival olvastatja a szalonját becsmérítő szöveget az interneten, reflektál is a blogoszféra természetére: „A virtuális piactér népe egykettőre ízekre szedte, aki nem volt belesülve a fórumok fikázós stílusába. De az élesebb, serkentőbb légkörben gyakran felbukkan valami eredeti, valami váratlan. Ami akármikor viselkedésnek egy derékvonalban” (162). Hát igen, Vass Virág – ahogy a magyar nyelvű internet pszeudoliberalis kultúroklének, a Főnix blognak a szerzője fogalmazott vele kapcsolatban a klasszikus, *Problémám van Vass Virággal* című írásában – „nem nehezíti meg a dolgát annak, aki egy kicsit is kritizálni akarja”.

A bölcselkedés mellett a pszichológia mint tudomány is kitüntetett szerepet kap: voltaképpen két különböző módszerű analízis történetét követhetjük nyomon a regényben (a pszichológusok egyébként csak azonosító attribútumaik – Rombuszmintás és Hidrogénhajú – alapján neveztetnek meg, mint valamiféle képviselői a megoldás arctalan, felsőbbrendű lehetőségének), ám amellet, hogy a szöveg meglehetősen

puritánul bánik az érzelmek és a szexualitás leírásával, ez inkább az általános műveltség elemi szintjein mozgó tudományos ismeretterjesztést szolgálja, melybe lépten-nyomon belebotlunk. Jó példa erre, amikor az elbeszélő „a francia író, Marcel Proust” művészetét ismerteti röviden, ámde velősen a kedves olvasó okulására. Vass Virág szinte kínosan alacsony tartja ideális olvasójának (és karaktereinek) műveltségi szintjét: „– Megkérhetném még valamire? Megnézné abban a narancssárga könyvben, mit jelent a Péter név? – Hogyne. Szívesen – lapozgatott Rombuszmintás, majd jelentőségteljesen felnézett: – Kőszikla” (295). A szerző másik kedvelt tudományos ismeretterjesztési módszerében hasonlatokba burkolja az információátadást: „A hajstilizta úgy vetette magát közéjük, mintha egy graffitis brigád támadta volna le a Pergamon Múzeumban kiállított Istár-kaput” (261–262).

Sajnos azonban a szerkesztői munka sem tudja elfedni a regény intellektuális sekélyességét; az olvasó és az elbeszélő között olykor a regény komolyan vehetőségét romboló feszültségek támadnak a műveltség, a kultúra és a történelem horizontján, így például olyankor, amikor felmerül bennünk a kérdés: miből gondolja vajon a férfi főhős, az NDK-állampolgár Jonas 1989 augusztusában, mikor azon töpreng, hogy a páneurópai piknik ideje alatt átmenjen az osztrák határon, hogy „Magyarország szabad állam”, és miért olyan biztos abban, hogy barátnője, Bori „két év múlva jöhetne utána, ő megteheti” (231–232)? Vagy olyan, egészen érthetetlen furcsaságok esetén, mint amikor kiderül, hogy Magyarországon a regény szerint nem létezik bundás kenyér: „– Nálunk otthon ilyen nincs! – mondta áhítattal a kölyök, és két perc alatt eltűntette. [...] Mikor legutoljára találkoztak, a tizenkilenc éves Bori is azt bizonygatta neki, hogy a bundás kenyér a kedvenc étele” (365). Éppen a valóságos történelemben ágyazó, ismeretterjesztő hangnem miatt válik hiteltelenné maga a történet.

Az egzotikus – jelen esetben török – szál esetében is ugyanilyen problémákkal szembesülünk. Annál, hogy a szerzőnek a török történelemről meglehetősen hevenyészett fogalmai vannak, kicsit bosszantóbb, hogy az odafigyelés nyomai ellenére sem sikerül mindig helyesen leírnia a szavakat, sőt egy érdekes szerkesztői (szerzői?) hozzászólás is benn maradt a nyomdakész anyagban: „A franc se gondolta volna, hogy a háremhölgyek előtt ilyen rendkívül változatos karrierlehetőségek álltak: a hosszú évek alatt háremi helytartókká, bábaasszonyokká, kereskedő-kádinokká (én ezt kihagynám, mert a kádinak sincs értelme, mi az, hogy kereskedő-bíró? Maradjon a kereskedő csak), női szabóvá,

manikűrössé, titkárnővé képezhatték magukat” (219). Ez egyébként a félinformáltság legeklatánsabb példája is egyben, tekintettel arra, hogy a *törzsszövegben* benn maradt komment kádiról beszél, mely valóban az iszlám törvényei szerint rendelkező bírót jelent, a regényszövegben említett kádin azonban minden bizonnyal a kadín, azaz asszony szóval azonos, így a szó – ’kereskedőasszony’ – teljes mértékben illik a képbe. Az is lehet, hogy éppen ezért hagyták benne végül. Persze az is érdekes, hogy az internetet oly igen értő szerző és kiadója nem ismeri a dokumentumok trackelési és kommentelési lehetőségét.

A török vonatkozás óhatatlanul eszünkbe juttathatja a világhírű (egyébként roppant trendi és csinos), Vass Virágnál néhány nagyságrenddel nagyobb pályán játszó Elif Şafakot: a recenzenst a regény olvasása közben nem hagyta nyugodni a gondolat, hogy a szerző brandje tulajdonképpen Şafak személyiségét, jelenségét próbálja utánozni valamiféle félperiferiás színvonalalansággal, az „elvégre itthon ennyi is elég” attitűdjével. Mindazonáltal a siker, ha nem is világszinten, nem kétséges: a *Ringass*, *Amadeus* elsősorban olyan tinilányoknak lehet kellemes olvasmány, akik még nem döntötték el, hogy inkább gyönyörű és baromi menő divattervezők lesznek-e, vagy pedig gyönyörű és baromi menő tévériporterek. Ugyanakkor érdekes és szórakoztató élmény beleolvasni azoknak is, akik kíváncsiak rá, hol tart a magyar bestselleripar a 21. század második évtizedének elején.

Gerlóczy Márton

Check-InScolar Kiadó
Budapest, 2012

Falvai Máttyás

BORSODSZAG

Budapest, Várna, Los Angeles, Trondheim, Tokió, Prága, Kingston, Bangkok, Békéscsaba, Papeete, Sousse és újra Budapest. Márczy Lajos, Gerlóczy Márton (*A csemegepultos naplójából* már ismerős) hőse – még inkább alteregója – ezeken a városokon kalauzolja végig olvasóját. A kalauzolás persze pontatlan kifejezés, mivel Gerlóczy nem egy idegenvezető pedantériájával mutatja be a városokat, jobban mondva nem a városokat mutatja be. Ahogy azt a szerzőtől már megszokhattuk, a trip ezúttal is egotrip, valószínűleg ekkora egóval, amekkora Gerlóczy szereplőinek kiméretett, ez nem is lehet másként. A kötet tizenkét utazásból villant fel epizódokat, és bár történetei nem nevezhetők különösebben kalandosnak, valahogy mégis végig szórakoztatók maradnak. A szerző oldalnézetből mutatja be választott célpontjait, a nevezetességeket, a kötelező látnivalókat és a múzeumokat nagy ívben elkerüli, vagy legalábbis nem tartja érdemesnek beszámolni róluk. A kaland számára szakadt taxikban, olcsó szállásokban, zsúfolt buszokban, félhomályos bordélyokban, a helyiek által látogatott kiskocsmákban és kifőzdékben keresendő. A helyszínek aprólékos leírásától nagyvonalúan eltekint, ahogyan fel-felbukkanó útítársairól is csak egy-két bennfentes (olykor az olvasónak sem elmagyarázott) poént, néhány becenevet tudunk meg, továbbá azt, hogy méltó társak az ivásban és a marhulásban.

A történések belül folynak, az igazi esemény itt a szerző folyamatos reflexiója és önreflexiója.

A „csóro magyar író”, aki – ezúttal könnyedén eltekinthetünk a teoretikus óvatokodástól – feltehetően velejéig önéletrajzi alak, folyamatos megfejtésben van: próbálja értelmezni a látottakat, megérteni az idegen kultúrák gondolkodásmódját, és e távlatos pozícióból Magyarországot is, ezt a frusztrált, kisémmizett, lerongyolódott, kimerült hazát. Közben tökéletesen tisztában van vele, hogy mindkét vállalkozás eleve kudarcra van kárhozthatva. Eleinte az az érzésünk, hogy Gerlóczy azért írta meg egységessé fonódó – regénnyé azonban éppen hogy össze nem álló – novellafüzérét, hogy irigyeljük kalandjaiért és vagányságáért, de hamar rájövünk, a szerző nem a csodálatunkra utazik. Ha ez így lenne, valószínűleg egyszerűbb módját választotta volna az élménybeszámolóknak: például feltöltött volna néhány fotóalbumot a Facebookra. Nem is útikönyv a *Check-In*, ahhoz túlzottan esetleges, és az utazásokból kiragadott momentumok is túlon túl önkényesek, ráadásul első ránézésre gyakran marginálisak. Mivel azonban a finnyás irodalmár számára zavaróan nagy teret enged a referencialitásnak, nehezünkre esik szépirodalomként olvasni. Azt, hogy mégis megvan a szándék a szerzőben, hogy irodalomként exponálja művét, egyértelműen jelzi az alteregóhoz való makacs ragaszkodás, és az írások azon tulajdonsága, hogy alaposan megkomponált, gyakran valamilyen – hol konkrétabb, hol inkább csak hangulati – csattanóra kiélezett, jó ritmusérzékkel megszerkesztett történeteket kerekít a (szinte) semmiből. Miután ezt az obligát bölcsész-kört lefutottuk, hátradőlhetünk a metrölésben – hiszen leginkább erre a fajta olvasásra hangolt műről van szó –, és elkezdhetjük végre élvezni. Netán élvezettel felidegesíteni magunkat rajta, hevesen bólogatni vagy boszszankodva vitatkozni vele.

Gerlóczy-Márczy ugyanis nagyon hasonlít a szerző korábbi szereplőire, egyvalamiben mindenképpen: nem egyszerű vele szimpatizálni. Nonkonformista, kamaszosan dühös, cinikus mizantróp. Mindemellettsé kívül rendkívül szellemes, határozottan intellektuális, zavarba ejtően őszinte és konfrontatív módon lényegre törő. Még egyfajta ellentmondásos bölcsesség is jellemzi, és valljuk be, nem nehéz azonosulni vele akkor sem, amikor embertársainkon köszörüli a nyelvét. Szóval nem kedvelni sem egyszerű. Abban például egészen biztosak lehetünk, hogy Márczy Lajos már annak a gondolatától is rosszul lenne, hogy valaki egy kritika keretében okoskodik a könyvről.

Márczynál az utazás szinte kényszeres dolog: amint egy kis pénzhez jut, már pakolja is a bőröndjét. Mohóság űzi, hogy a lehető legtöbbet tapasztalja, facsarja ki az életből, de ez a mohóság nem teljesen felhőtlen, van benne valami kapkodó keresés és persze menekülés is. Budapestről indulunk és oda is térünk vissza, ez tehát az origó, és valahogy mindig Magyarország a vonatkoztatási pont a kint töltött idő alatt is. A japán fürdővárosban is beugrik a Moszkva téren hóbörgő magyar punk képe, Norvégiában beazonosíthatóan létezik a csóróság és igénytelenség szaga, a „borsodszag”, és Papeetén is előkerül a 69 forintos sertésmájkrém-konzerv. „Érzem azt, amit ez alatt a két hét alatt elfelejtettem, és mivel elfelejtettem, immáron egy csapásra közelebb kerülhettem ahhoz, hogy tisztán lássam. Hogy mit jelent és milyen európainak, magyarnak lenni. Hogy milyen szánalmas egy hely az, és milyen jólesik majd most kínomban másfél órát nevetni rajta” (85). Mégis a rugalmas elszakadás a legtöbb, amit megenged magának, egyszer sem merül fel komolyan utazásai során, hogy maradna egy életre. Nehéz eldönteni, hogy ez valamiféle furcsa hazaszeretet-e, vagy inkább beletörődés. Az egész könyvön végigvonul ez a billegés a – körülményei és szülőhazája révén – számára rendelt sors általi megbéklyózottság és a szabadság rövid időinek és szűk tereinek megtalálása között. Akkor igazán felszabadító olvasmány a *Check-In*, amikor Márczy rátalál ezekre az időkre és terekre.

Érdekes módon viszonyulnak az írások a külföldiekről alkotott sztereotípiákhoz. Egyfelől erősítik, másfelől rombolják is azokat. Gerlőczy gyakran nem nyúl elég mélyre ahhoz, hogy a sztereotípiák mögé lásson – vagy az is lehet, hogy ezek egy része tényleg igaz –, viszont örökös kívülállóságából adódó kompromisszumok nélküli gondolkodása szükségképpen vezet eredeti megfigyelésekhez is. Ha valamit el lehet mondani a *Check-In*ről, hogy a látszólagos könnyedség ellenére bátor szöveg. Nem lépdél lábujjhegyen a politikai korrektség frissen lakkozott parkettjén, dühének, kritikájának legbiztosabb jellemzője, hogy mindenkit egyformán illet vele. E tekintetben messzemenőkéig diszkriminációmentes. Hogy ezért mégsem utáljuk meg, az annak köszönhető, hogy magával sem kivételez. Kendőzetlenül beszél a saját szagáról, modortalanságáról, hülyeségéről is. Sőt van abban valami mazochisztikus, ahogyan csóróságáról, igénytelenségéről, szexuális nyomoráról, magányáról, éhletelenségéről értekezik. Márczy őszintesége akkor a leginkább mellbevágó, amikor teljes természetességgel vállalja fel, hogy bizonyos értelemben másodrendű tagja a társadalomnak és a férfi-

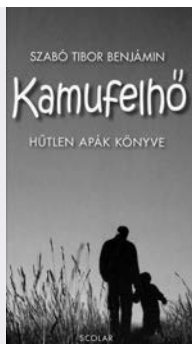
nemnek, korántsem alfahím. Olyan fel- és beismerés ez, amelyet alkotó és „civil” is ritkán tesz meg, még kevésbé tudja ilyen természetes tényként kezelni. Keveredik ugyanakkor ebbe a hideg önkritikába jó adag nárcizmus is, amely talán a szövegeket leginkább megterhelő, néhol már kissé bosszantó momentuma a kötetnek.

Márczy Lajos az első olyan magyarországi generációhoz tartozik, amelynek tagjai már egészen fiatalon mindenből, de tényleg mindenből kiábrándultak. A most húszas éveinek végén, harmincas éveinek elején járó korosztály számára igencsak beszűkült a perspektíva, már mindenről kiderült, hogy hazugság vagy önáltatás volt, és egyszerűen képtelenség elhinni, hogy bármi lehet jobb. Ennek a generációnak a tagjai már csak nevetni tudnak ideológián, erkölcsön, valláson, a civil életben való boldogulás hagyományos útjelezőin. A mai társadalomba – komolyabb mentális öncsonkítás nélkül – lehetetlen betagozódni (bár ez talán mindig így volt), az egyetlen kiút a kívülállóság, az önkirekesztés vagy befelé fordulás, ahogy tetszik. Na és a teljes nemtörődömség, a fatalizmus és az infantilizmus. E tekintetben Gerlőczy nemzedékének jellemző hangja, és ez komoly erénye a szövegeknek. Szimpatikus, hogy mindközben megmutatja ennek a kétségbeesett mizantropiának a mélyén a humanizmust, és annak – sokszor paradoxonokból táplálkozó – morális kódjait is.

Gerlőczy Márton mára kétségkívül profi íróvá csiszolódott. Írásai – szövegi-technikai szinten – remekül megvalósított darabok. Gyakran közhelyszámba menő állításait is képes eredeti megfogalmazásokkal helyzetbe hozni. Gyakorlott kézzel ír, jó arányérzékkel, jó tempókkal dolgozik, zökkenőmentesen vezeti cselekményét, és reflexióit is megóvja a túlírástól, nem fulladnak didaxisba, nem erőlteti ránk őket. Nem is nagyon lehetne erőltetésről beszélni, hiszen az első novella végére úgyis döntenünk kell: vagy érdekel bennünket Gerlőczy (alter)egója, vagy nem. Előbbi esetben az olvasó elégedjen meg annyival, hogy elkísérheti Márczy Lajost bolyongásai során, ellenkező esetben pedig még az elején kiszállhat, a sztori megy tovább nélküle is. Stílusa kézenfekvőnek, könnyednek érződik, a magyar irodalmi hagyománytól idegen módon, inkább angolszász mintát követve a spontaneitás, a szikárság, a közvetlenség és a pörgős vágások jutnak szerephez. Elsősorban ez adja olvasmányosságát is.

Gerlőczy hőseinek szívós kívülállása, nagyvonalúsággal felülvezérelt frusztrációja eddig működött könyveiben. Nem véletlen, hogy már *Igazolt hiányzás* című – elsőprő sikerű – első kötetében is a karak-

ternek ez a vonása adta a szöveg erejét. Stílusa azóta rengeteget érett, tisztult, határozott és felismerhető hanggá erősödött. Kérdés azonban, hogy meddig tart ki a rebellis hevület? Meddig fűzhetők fel a világgal való szembenállás pozíciójára újabb és újabb művek? Hajlamosak vagyunk úgy ítélni, komoly üzemanyag lehet ez még jó darabig. Ugyanakkor kíváncsiak lennénk arra is, milyen lenne egy szelídebb alapállású Gerlóczy-mű. Egyszóval sok még a kérdőjel. Amit tőle olvasunk, már rég nem csupán kecsegtető ígéret, mégsem hagy nyugodni az érzés, hogy valahogy többet várunk tőle.

Szabó Tibor Benjámin

Kamufelhő

Hűtlen apák könyve

Scolar Kiadó
Budapest, 2012

Debreceni Boglárka

A HÜTLEN APÁK IS RÁJÖNNEK EGYSZER...

Majd rájössz. Hogy egy apa nem tűnik el csak úgy. Még akkor sem, ha látszólag nincs többé. Vagy csupán önmaga árnyéka. És az élet nagy igazságaira is rájössz. Idővel. Ahogyan rájön az a valaki is, aki az apád. A túlsó partról. Általában később, mint „kellene”, vagy inkább később, mint szeretnéd, talán éppen akkor, amikor terhes a jelenléte, mert már „nem fér bele”. De sohasem későn. Ha ő is úgy akarja. Aztán minden megváltozik. Ha te is úgy akarod.

Szabó Tibor Benjámin negyedik könyve, második novelláskötete, a *Kamufelhő* hosszas várakozás után jelent meg, az eredetileg tervezett

Palatinus Kiadó helyett, „technikai okok miatt”, a Scholar Könyvkiadó gondozásában. A szerző Móricz-öszöntődjasként dolgozott a prózákon. Egyes szám első személyben mesél, miközben magára mint harmadik személyre utal, monologizál. Főszereplője egy jellemtelen ember – kötetbemutatóján a Püder Bárszínházban saját maga jellemezte így –, egy apa, aki elhagyta családját, feleségét, gyermekét.

Szabó elbeszélései mögött sok a személyes élmény; gyermek- és ifjúkorának helyszínei karakteresen rajzolódnak ki, az olvasó számára azonban nem derül ki, mi az, ami valóban megtörtént, és mi az, ami a képzelet szüleménye. Mindez nem is érdekes, a személyes érintettség mindössze a hitelesség szempontjából válik fontossá. Mivel a szerző is egy „hűtlen” apa a sok közül, nem mások élményeire támaszkodik, megtapasztalt bizonyos élethelyzeteket, ezáltal hitelesebben nyilvánul meg a témában, átérzi a beszélő helyzetét.

Ő maga azt vallja, hogy a *Kamufelhő* „a mesélő útkeresésének a könyve, a változása, a mozgása”. Szabó egyszerűen, megrázó őszinteséggel fogalmaz: nem bonyolult mondat szerkezetekkel kívánja elkápráztatni olvasóit, inkább a felismerések felől közelíti meg a témát. A könnyed, közvetlen hangvétel, a letisztult szerkezet, a mértéktartó elbeszélés mód egyrészt segíti a megértést, igyekszik minél több emberhez eljuttatni üzenetét, másrészt azt eredményezi, hogy néhány ponton a szöveg nem adja könnyen magát, meg kell küzdenie a könyvért az olvasónak is.

A huszonegy novella egy család létrejöttét, szétzilálódását, egy apa gyermekkori és felnőttkori kalandozásait, próbálkozásait mutatja be. A látszólag független történetek egymáshoz kapcsolódnak, egy ívre fűzhetők fel. Mindegyik sztori másról szól: barátságról, szerelemről, munkáról, elvégzett és elvégzendő feladatokról, vagyis magáról az életéről, a ritka pillanatokról, a mindennapi rutincselekedetekről. Nem „nevelési regény”. Az apa saját élményeit mesélve próbálja átadni fiának tapasztalatait; feljegyzéseket ír, melyek alapján felsejlik az egykor volt történelem, a magánmitológia. Nem ítélkezik önmaga vagy mások felett, nem ad direkt módon útmutatást, tanácsokat, inkább csak várja, hogy meghallgassák. Névtelen apafigura ő, szerethető, mert szeret és esendő, mert nem próbálja meg eltitkolni a hibáit, bűneit. Egyetlen narrátor vezet végig a szövegeken. A történetek középpontjában mindig ugyanaz az ember áll, aki tulajdonképpen lehetne bármelyik másik apa. A narrátor ugyanannak a fiúnak mesél, de az a fiú is lehetne bármelyik másik kisgyerek.

Szabó számára nem az a fontos, hogy ő maga mit akar elmondani, inkább arra koncentrál, hogy a szöveg mit képes adni, milyen érzéseket generál az olvasókban. A mű hangulatisága a meghatározó, amely magába szippantja, megmozgatja a befogadót, akárcsak *A lányos apák puskája – Kisprózák, szerelmek, Loliták* című elbeszéléskötet (Pont Kiadó, 2007) esetében, amelyben szintén (jellem)gyenge embereket mutat be. Karakterei ismét konvencionális, mondhatni teljesen érdektelen, átlagos, mindenki számára „jól ismert” emberek; szereplőválasztásával érezteti, hogy bárki(k)ről szólhatna ez az írás, gesztusával irodalmi magasságokba emeli az üres hétköznapiakat. Minden eszközzel segíteni próbál, hogy minél könnyebben beláthassuk tévedéseinket, közvetlen közelről, nem megfoghatatlan magasságokból tárja elé a szituációkat, az érzéseket. Távol tartja magát (ha nem is teljesen) a korábban *A lányos apák puskájában*, de még inkább *A ciprusi királyban* (ITEM, 2004) és a *47 – Démonok ideje* (Noran, 2009) című regényében erőteljesen jelenlévő mitológiai, irodalmi párhuzamok felvonultatásától, habár kimondatlanul itt is érzékelteti, hogy az életsorsok ugyanazokra az archetipikus, mitologikus alapképletekre vezethetők vissza.

Szabó Tibor Benjámin művei jól szerkesztettek, e kötetét is konzekvensen építette fel. Módszerére továbbra is jellemző az asszociációs technika, bár a *Kamufelhőben* nem kifejezetten adott műveken belül tekint vissza korábbi eseményekre, mint régebbi elbeszéléseiben, amire Darvasi Ferenc is utalt: „Különösen fontos [...] az írások alapját képező asszociációs írástechnika, amely főképp egy-egy szag, illat, valamilyen emlék felidézése révén lép működésbe. Gyakori kiindulópont, hogy az elbeszélő egy-egy egészen hétköznapi dologgal szöszöl a jelenben, közben felidézi a múltat.”¹ Jelen esetben a kiindulási pont a kötetben található első írás, a többi novella ahhoz képest körvonalazódik. A múltba nézés az *Ahogy apád taknya-nyála* című írás jelenéből indul a múlt síkja felé, hogy aztán ismét a jelen felé tartson. Az origó az apa folyamatos, állandósult tipródása, a problémák, a testi és lelki betegségek mögött rejlő kimondatlan/kimondhatatlan okok halmaza. Velős, tömör, kifejező mondatokkal nyit: „Apád az ablakban könyököl naphosszat. Esténként langyos vízben üldögél, erős szeszt iszik a munkához, nem remél, álmában csönget egy picit. Nagy igazságok tudója. Három nagy igazságot tud apád. Hogy semmi se egyszerű, hogy nincs ezzel mit

tenni. Ez kettő. És bennük, rejtve ott a harmadik. Hogy becsületen nem lehet boldogságot venni. Majd rájössz” (5).

A múlttal terhes jelenből pörgeti tehát vissza az író a képeket. A nyitó elbeszélésen belül még ugrál az idősíkok között, keverednek a jelen és a múlt foszlányai. Az elmúlás kapcsán szóba kerül az első, ártatlan szexuális élmény, a mára jelentéktelenné zsugorodó intermezzo, a Szilágyi Bea pólója alá csúsztatott kéz a moziban, valamint a szakítás gyermeke anyjával, a nagy trauma, az a pillanat, amikor nem akarta, hogy megbocsássanak neki. Ki nem mondott vétkekről szerzünk tudomást. Nem lényegesek a miértek, a bűn súlya az, ami lényeges. Szabó Tibor képes érzékeltetni az apa tetteinek súlyát, a megfelelő szavak használatával, a szöveg tömörségével, a látszólag lényegtelennek tűnő részletek érzékletes megjelenítésével és az elfojtott érzelmek eltakarásával, az elhallgatással. A történet lezárása meghatározó vallomás. Az apa fájó iróniával próbál közelebb férkőzni gyermekéhez, beismerése/felismerése pedig beindítja az elbeszélés folyamatát: „Apád az ablakban könyököl naphosszat, rád gondol sokat, a nyári estére, amikor ott hagyott téged anyáddal egy vidéki házban. A gyomrát masszírozza, és közben mondogatja magának, hogy különbözik istentől. Miben különbözik apád istentől? A különbség jól látható. Isten mindenhol ott van. Apád viszont szintén mindenhol ott van, csak ahol te vagy – ott nincs” (9). Darvasi másik, nem csak az előző Szabó-próza-kötetre érvényes megjegyzését érdemes idézni ehelyütt: „A kendőzetlenség, a leplezetlenség folytán egyszerre tudja láttatni az erkölcstelen tettet, de az etikus magatartás(ra való vágyakozás)t is a könyv, egy-egy alakon belül is, mint egy személyiség különböző, nehezen összeegyeztethető rétegeit.”²

A *Kamufelhő* témaválasztását tekintve nem olyan provokatív, mint a pedofil vonásokkal rendelkező férfiakról és fiatal lányokról szóló munkája, ám témája szempontjából több mint aktuális, szinte nélkülözhetetlen könyvnek tekinthető, hiszen egy olyan társadalmi jelenség emberi oldalát mutatja be, amely komoly hatást gyakorol életmódunkra, kultúránkra és rengeteg társadalmi változást generál/generált világszinten. Magyarországon például a statisztikák szerint minden tizedik ember elvált, a lakosság körülbelül 12 %-a, több mint egymillió ember él csonka családban.

A kötet utolsó, egyben címadó írásában a szerző finoman párhuzamot von a családszerkezet szétrobbanása és a vulkánkitörés között.

1 DARVASI Ferenc, *Ítékezés nélkül. Szabó Tibor: A lányos apák puskája*, Forrás 2009/4., 119.

2 Uo.

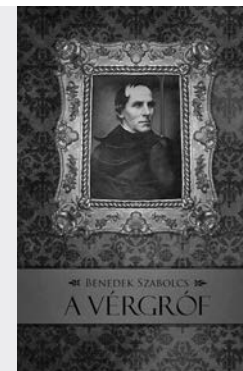
A kamufelhő szó létrejötté egy „elszólásnak” köszönhető, a Discovery Channelen látottakat kommentáló, selypítő kisfiú véletlen teremtménye, remeke. „Akkor lesz az a bózasztó jobbanás, a lába folyik szét, aztán kialakul egy hatalmas... kamufelhő” (146). Az apa a következőképpen reagál fia szavaira: „Nem tudja, nem sejtí, mekkora igazságra ütött félre, gondolta apád. És jó ez így, ráér még világosodni, gondolta apád. Türelmesen javította *lávára, hamura* [...] Apád magában ismételte csak a lényegét. Hogy kialakul – az ki. A kamufelhő. Majd rájössz” (146).

A kötet főcíme, a kamufelhő szó arra a meghasonlott helyzetre utal, amely a szülők és a gyermekek különválásával jár együtt. A válás nemcsak a házastársi viszony elárulása, hanem a gyermeké is, még abban az esetben is, ha a szülők és utódaik közötti kapcsolat viszonylag rendezett marad. Egy hétvégi apuka nem lehet együtt minden nap a gyermekével, nem tudja megfelelően kimutatni fia iránt érzett szeretetét, nem úgy neveli, ahogy szeretné, olykor következtelenné válik, túlságosan megengedő, mert nincs jövő hét vagy holnap, amikor a gyerek megérezné az atyai szigor után áradó atyai szeretetet. Ilyen helyzetben csak az adott pillanat létezik, a ma és semmi más. A hiány rengeteg furcsa, nem szokványos lelki folyamatot generál. A vulkánkitörés után tehát örökre ott marad a széthullott családokat és a bárányfelhők fölötti kék eget eltakaró hatalmas kamufelhő, a katasztrófát túlélő szereplők tévesen védőburoknak hitt, borús sátora.

Benedek Szabolcs

A végróf

Libri Kiadó
Budapest, 2012

Pethő Anita

EGY NEM VÉRESEN KOMOLY REGÉNY

Több okból is érdemes az ironia felől közelíteni Benedek Szabolcs *A végróf* című regényéhez. Egyrészt predestinálhatja erre az olvasót a szerző korábbi műveinek ismerete, másrészt maga a kötet is tartalmaz olyan elemeket, amelyek alapján termékenynek bizonyulhat ez a stratégia, hiszen éppen az erényeire irányíthatja rá a figyelmet.

Tulajdonképpen már a könyv borítóját vizsgálva is erre az útra lépünk. A díszes képkeretbe foglalt zord tekintetű férfiarc mellett kidomborodik egy vörös csík, mintha egy vércsepp folyna végig a papíron. Míg egy könyvesboltban véletlenül a könyvre bukkanó, arról előzőleg semmit sem tudó reménybeli vásárló szemében ez akár fontos tájékozási pontként szolgálhat, a könyvet más forrásokból megismerő (például a szerző munkásságát eleve nyomon követni igyekvő) olvasó könnyen tekintheti mindezt parodisztikus túlzásnak, ami persze, mint már említettem, könnyen beleilleszthető a szerző eddigi életművébe.

A regényt olvasva persze, mondhatnánk úgy is, helyreáll a világ rendje, Benedek Szabolcs közel félezer oldalas műve jó háromnegyedig tulajdonképpen nem szól másról, mint néhány tipikus századfordulós figura csetléséről-botlásáról az életben. Bár a regény rögtön egy brutális gyilkosság felfedezésével indul, és az olvasó lépten-nyomon örömlányok széttrancsírozott hulláiba botolhat, mindezek azonban inkább tompán nyugtalanító háttérinformációként hatnak, miközben

egy fiatal újságíró és reménybeli költő, egy nyomozó, egy megesett, majd gyermeke megszületése után örömlánnyá vált cseléd lány, valamint egy miniszterek és gyárigazgatók kitarthatójává váló, bolondos, különc úrilány élettörténetével ismerkedhet meg. A történetmesélés klasszikusnak mondható, egy látszólag háttérben maradó egyes szám harmadik személyű narrátor közreműködésével zajlik, aki persze csendes, visszafogott iróniával követi karakterei sorsát.

Szereplői életén keresztül azonban nem mond el sokkal többet a Monarchia utolsó békebeli éveiről, pontosabban nem kíván radikálisan szembefordulni azzal, mint amit egy átlagos műveltségű olvasó tudhat e korról. A történet meghatározó helyszínei a kávéházak, bordélyok, szerkesztőségek, színházak vagy az éjszakai, fényárban úszó Andrassy út és Nagymező utca, ahol költők és költőcskék lumpolnak, ahol a vidéki harsány uraságok félszeg kisfiúkká válnak, s ahol időnként a boldogtalan szerelemesek lúgot isznak. Ha a bűnügyi szál nyomán eszünkbe is juthat Kondor Vilmos ugyancsak a régi Budapestet megidéző, bár későbbi időszakokba helyezett regénysorozata, rögtön észre is vehetjük a különbséget. Benedek nem akar folyton figyelmeztetni arra, hogy mennyire megváltozott a város az elmúlt évszázadban: Kondorral ellentétben ő nem tartja fontosnak például megjegyezni, hányas számú villamosra szállnak fel hősei, ezzel is kényszerítve az olvasót, hogy minden egyes ilyen alkalommal a fájdalmas, traumákkal teli változásokkal is foglalkozzon. A *vérgróf* világa könnyen befogadható, nosztalgikus; pontosan olyan, ahogy mi itt és most szívesen gondolunk vissza erre a korszakra.

A regény fő cselekményszálának pontos ideje is ezekből a közismert művelődéstörténeti mozzanatokból következtethető ki: a Nyugat indulása olyan dátuma az irodalomtörténetnek, amelyre feltehetőleg az olvasók iskolai tanulmányaikból is jól emlékezhetnek, tehát tudható, hogy a történet valamikor 1908 után játszódik. Az ennél is pontosabb meghatározáshoz pedig az egyik szereplő megjegyzése járulhat hozzá, aki egy öt év körüli, Attila nevű fiúcskáról beszél, akit nemrég adtak vidékre nevelőszülőkhöz. József Attila életrajzából pedig tudjuk, hogy ez az 1910-es év.

Maga a címszereplő, a vérgróf regénybeli sorsa is könnyen beleilleszthető ebbe a képbe. A magát Rákóczi Lipótnak, vagyis a fejedelem fiának, illetve Saint Germain grófjának mondó figura csupa olyan tulajdonsággal rendelkezik, amelyet az olvasók látatlanban, a könyvvel való ismerkedés előtt is fel tudnának sorolni. Éjszakai életmód, sápadt

arc, félelmetes tekintet és dohszag, ami körülengi. Bár az Andrassy útról nyíló egyik utcában bérel villát, az épület olyan, mint egy ódon, kísértet járta várkastély, gótikus tornyokkal, kőcsipkéekkel, rácsokkal. Az udvarán ráadásul mindig hirtelen válik hűvössé az idő, támad fel a szél, és lesz szorongással teli, rossz érzése az ott tartózkodónak. Mint a történetből kiderül, a villa eredetileg azé a Pongrácz Istváné volt, akit Mikszáth Kálmán regényéből, a *Beszterce ostromából* ugyancsak jól ismerhet az olvasó.

Ezzel el is jutottunk a regény talán legfontosabb jellemzőjéhez. Az egyik fő szövegszervező elv ugyanis a szereplők általi állandó utalás más közismert szövegekre. Tekinthetők ezek *mise en abyme*-ként is, ahogyan a folyton fejfájásoktól gyötört nyomozónak, Mihucz Ervinnek is R. L. Stevenson hírhedt művén, a *Dr. Jekyll és Mr. Hyde különös esetén* jár folyton az esze, sőt időnként saját viselkedését is ezzel a kettősséggel értelmezi. Az ironikus csavar ott van a dologban, hogy bár Mihucz csak eljátszadozik ezzel a lehetséges párhuzammal az általa olvasott regénybeli karakter és saját sorsa között, Benedek regényének olvasója viszont tudja, hogy tényleg erről van szó, a nyomozó tényleg hasadt tudattal rendelkezik. Ugyanilyen motívumnak tekinthető az idősebb nyomozók egyike által felelmegetett Hasfelmetező Jack és története, melyet az öreg egyszer régen egy újságban olvasott, s amely szintén fikciónak és szövegelőzménynek is tekinthető, így ennek a regénynek rejteleire is magyarázatot adhat.

Talán még fontosabb ebből a szempontból – és rávilágíthat arra, miért is nem kell komolyan venni mindent a regényben (hisz maga a regény sem veszi komolyan magát) –, ahogyan a gróf vámpír mivoltára fény derül. A nála lakó fiatal újságíró, Szállási Titusz (a név erőltetett hangzása valószínűleg szándékolt, hiszen a regény narrátora beszámol arról is, hogy a fiatalembert Szabó Bélaként anyakönyvezték, csak a publikálásukhoz választotta ezt a messze nem szokványos, nem közönséges nevet) egy félelmetesen hűvös, kriptaszerű szobában látja vendéglátóját egy ravatalszerű ágyon, nyitott szemekkel feküdni. A hírlapíró aztán az élmény hatására feleleveníti, hogy gyerekkorában milyen filléres füzeteket, ócska ponyvákat olvasott e tárgyban, és beszerez néhány komolynak tekinthető művet is a témában, vagyis más írások által szeretne többet megtudni arról, ő maga milyen történetbe is csöppent. Megint működik tehát a *mise en abyme*, amire maga a gróf is rátesz egy lapáttal, mikor saját vámpírrá válásának történetét mesélve megemlíti Bram Stoker Drakula grófról szóló híres regényét is.

A vámpír-tematika tehát végeredményben közvetetten jelenik meg a regényben, ahogyan maguk a szereplők is irodalmi előzményekből ismert fikciónak tekintik még azt is, ami velük történik. Amennyiben pedig mégiscsak kapcsolatba hozható a gróf az örömlányokkal történt bűntények furcsa körülményeivel, az olvasó (éppúgy, ahogy Szállási Titusz) erről is csak áttételesen, a gróf elbeszéléséből tudhat, vagy Mihály nevű inasából. Így akkor sem konfrontálódik a regénnyel, ha alapján véve nehezen tud mit kezdeni a vérszívó élőhalott karakterével, hiszen mindez még a regény világán belül is folyton megkérdőjeleződik, vagy oly mértékben válik iróniától áthatottá, hogy könnyen saját maga paródiájaként is értelmezhető.

Végezetül a regény azon fontos jellemzőjéről is szót kell ejteni, amely leginkább összeköti a korábbi Benedek-szövegekkel ezt a művet. Arról a módról, ahogy a közismert figurák beleolvadnak a regény fiktív világába. Molnár Ferenc, illetve még inkább Ady Endre úgy válik hiteles szereplőjévé a fikciónak, hogy közben nem veszíti el azt az identitását sem, melyet az olvasó máshonnan ismer. Ahogyan a regény szereplői által is jól ismert és gyakran emlegetett Ady kirohan a kávéházba betérő gróf ellen, hogy ettől az embertől félni kell, tulajdonképpen hasonló mechanizmusra épül, mint amikor az *Így élt John Lennon* című regényét Benedek azzal indítja, hogy a már sztár John Lennon az interneten ismerkedett meg Yoko Onóval. Ugyanígy összekapcsolható *Az élcsapat* egyik legmulatságosabb motívumával is, mikor az elvtársak, akik már rég kikiáltották a Tanácsköztársaságot, megfélemlenek a még mindig a gyűjtőfogházban bizonytalan sorsán morfondírozó (amúgy elvileg szintén rég szabadon engedett) Rákosi Mátyásról. A történelem, a valóban élt híres személyiségek, történelmi szereplők ilyen módon történő ironikus fikcionalizálása, és az ebből kibontakozó történelemszemlélet olyan motívuma Benedek Szabolcs szövegeinek, amiért érdemes rájuk odafigyelni.

Mindezek ellenére a regény némiképp csalódást keltő, aminek oka leginkább cselekmény bonyolításának arányaiban lelhető fel. A ráérős, részletező történetmesélés végén az elbeszélő hirtelen és nagyon röviden varrja el a szálakat, szinte összecsapja azt a néhány oldalt, amelyben a rejtélyek megoldására utal (bár konkrétan nem mondja ki). Persze a három részre tervezett regénysorozat még rejthet olyan meglepetéseket, amelyek utólag kiigazítják vagy felülírják ezt az aránytalanságot, azonban ennek a regénynek (amelynek önállóan is kompakt, egységes mivolta természetesen nem vita tárgya) az értelmezése során erre a ne-

gatív olvasási tapasztalatra mindenképp szükségesnek tartom felhívni a figyelmet. Pedig, mint láthattuk, a szerző nagyon is törekszik arra, hogy olvasóinak, rendelkezzenek azok bármilyen befogadói attitűddel, lehetőleg ne okozzon semmilyen kellemetlenséget. Talán épp az a baj, hogy túlságosan is.

Kondor Vilmos

Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes

Agave Kiadó
Budapest, 2012

Vincze Ferenc

GORDON ÚJRATÖLTVE

Kondor Vilmos *Budapest novemberben* című kötetének megjelenése után egy ideig azt gondolhattuk, lezárult Gordon Zsigmond jól indult karrierje. A szerző eljutott 1956-ig, s itt véget érnek a kalandok – ilyen vagy olyan okokból kifolyólag nem születnek további történetek. Még ha el is időztünk annál a gondolatnál, hogy milyen jó lenne, ha folytatódnának a tényfeltáró nyomozások, ha Gordon – oldalán Krisztinával – újra belevetné magát Budapest sűrűjébe, mégis erősebb volt a megállapítás: tudni kell pontot tenni egy sorozat végére, különben fennáll a veszélye annak, hogy leül a történet, s a szerző rutinból írja tovább főhősének kalandjait. Így hát legújabb, *Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes* című kötete esetén természetesen adódik a kérdés: mennyiben sikerül megőrizni a történetvezetés izgalmasságát és mennyiben sikerül újat csempészni a Gordon-történetbe. Mindemellett

árnyalja a kérdésfelvetést, hogy míg az eddigi könyvek esetén regényekről beszélhettünk, addig jelen kötetbe öt elbeszélés és egy kisregény került, s ezek alapján az a kérdés is felmerül, mennyiben működnek a Gordon-sztorik a rövidebb műfajokba sűrítve.

A legújabb kötet olvasásakor nemigen tekinthetünk el a korábbi regényektől, főként attól a tényről, hogy az ezt megelőző művek kronológiája, szereplőgárdája létrehozott egy, az időben előrehaladó, a 20. század magyar történelmét szerves háttérként használó narratívát, melynek jellegzetességeit és adottságait a szerző kiválóan fűzte össze főhősének aktuális nyomozásával. Amikor legutóbb búcsút vettünk Zsigmondtól és Krisztinától, nem csupán jól kidolgozott és élő karaktereiktől, hanem egyúttal a regények megteremtette miliőtől is búcsúztunk. Jelen kötet alapvetően nem kívánja ezt az istenhozzadot felülírni, ami egyfelől mindenképpen értékelendő, hiszen az olyan lenne, mintha a 24-ből jól ismert, az egyes évadok végén a naplementébe elmaradhatatlan napszemüvegében és oldaltáskájával elsétáló, leharcolt arcú Jack Bauer még egyszer, kilencedszer is visszatérne, hogy immár a földönkívüliek inváziójától is megmentse az Államokat. Másfelől, minthogy e könyv történetei Gordon Zsigmond csikókorába kalauzolnak bennünket, nagy részben a *Budapest noir* eseményei elé, nem kevés kihívást is jelentenek: egy, az öt kötet során folyamatosan alakuló karakter kezdő lépéseit, jellemének esetleges kiforratlanságát is bemutatni hivatottak.

A kötet öt elbeszélése – amennyire ez megítélhető – kronológiai sorrendben követi egymást, s az első Gordon Zsigmond amerikai „kiruccanásával” indít, míg a többi már a Budapestre visszatért újságíró néhány esetét mutatja be. Mielőtt a főhős karaktere kapcsán felmerülő kérdésekre rátérnénk, érdemes némi figyelmet szentelni az elbeszélések formai megoldásainak. A műfaj jellegzetességei alapvetően lehetőséget adnának egyes alakok – így például a főhős – felépítésére, azonban Gordon esetében ezt a szerző megspórolhatta, hiszen a korábbi kötetek jelentik a biztosítékot arra, hogy nem feltétlenül igényeljük olvasóként az újságíró további jellemzését. Ehelyett például az Amerikában játszódó történetben sokkal nagyobb hangsúlyt kap a korabeli politikai események leírása, továbbá egyes szereplők élettörténetének a bemutatása. Maga a nyomozás menetének követése elenyésző az *Iffjú Mariska hétköznapi halála* című elbeszélésben, sokkal inkább a fent említett narratív egységek kerülnek túlsúlyba. Ez összességében a többi elbeszélésről is elmondható, s mindez nem feltétlenül válik az írások előnyére. Míg például az ehhez hasonló futamoknak jelentős teret bizto-

sító regényben ez nem válik erőltetetté, addig az elbeszélésekben ezek a megoldások már a műfaj kereteit feszegetik, mintegy fel is borítják az egyensúlyt, a szövegek felépítésbeli arányosságát. Miközben az is megállapítható, hogy a szerző többé-kevésbé kényszerűen került e műfaji csapdába: minthogy a Budapest-regények kiemelkedő jellegzetességként, továbbá Kondor egyik stílusjegyeként tarthatjuk számon a pontos, árnyalt regénybeli világ megteremtését és ennek módját, nem véletlen ennek alkalmazása. Talán ennek egyenes következménye egy következő szerkezeti megoldás, mégpedig a kihagyás gyakorta megjelenő eljárása. Az üres helyek, melyek kitöltése egyértelműen az olvasó feladata marad, megszaporodtak az elbeszélésekben, s több esetben is a vázlatosság érzetét keltik. Az *Iffjú Mariska hétköznapi halála*, *Wallenstein Ödön gyengéje*, *A Nyavalya tudja* című szövegekben ezeknek a kihagyásoknak köszönhetően fér bele az elbeszélés kereteibe az elbeszélő történet, s a nyomozás egyes elemei – melyek a regényekben kifejtésre kerültek – itt elbeszéletlenül maradnak. A sűrítés technikája természetesen ugyan az elbeszélésnek, azonban jelen esetben, mikor a regények meglehetősen erős hivatkozási alapot és egyúttal előzményt jelentenek, túlságosan is erőltetett megoldásnak tűnik. Egyértelműen kijelenthető, hogy ezek kevésbé sikerült írások, s nem elsősorban a megírás nyelvi szintjét illetően, sokkal inkább a krimi műfaja felől tekintve. Ami mégis élvezhetővé teszük őket, az a regények – fentebb éppen hátrányként említett – erőteljes jelenléte: a már kialakított világ, Gordon alakja.

Mindenképpen ki kell emelnem a kötet két elbeszélését, melyekben Kondor sikeresen vette a műfaji kihívások jelentette akadályokat, s önmagukban is megálló, előzményektől független, élvezhető szövegeket ad az olvasónak. A kötet címadó, *Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes* című darab egy korabeli bírósági tárgyalásra kalauzol bennünket, s ez az egyetlen elbeszélés, melyben a szerző egyáltalán nem él a kihagyás lehetőségével. Tömör, pontos nyelve, rövid, árnyalt leírásai, könnyed, modorosságot nélkülöző párbeszédei minden tekintetben kiváló szöveget eredményeznek. A zsörtölődő Tamás bíró remekbeszabott központi alakja, dr. Drégelyvári-Süle Böbe ügyvédkisasszony operettbeli primadonnákat megszegyenítő fellépése, továbbá kettejük retorikai összecsapása lehangoló írói teljesítmény. Olyan elbeszélés ez, melynek mesteri vonalvezetését tanítani lehetne. S mindközben nem feledkezhetünk meg arról a tényről sem, hogy a jól megválasztott szereplők bemutatása, a nézőpontok állandó váltakoztatása a bírósági rajzoló hol alapos, hol vázlatos bírósági életképeit idézi elénk.

Egy-egy kimerevített kép röviden ugyan, de a jellemző arckifejezést, mozdulatot megtalálva pontosan szemléltet, sejtet, s ezzel újra és újra lendületet ad a nem várt befejezéshez. Talán nem véletlen, hogy a szintén kiemelhető *Négyen voltak* című elbeszélés hasonló módon tematizálja a képiséget: itt a nyomozás eredményességét egy feltehetőleg autista kisfiú grafikusokat megszágyenítő rajza biztosítja. Úgy tűnik, mintha Kondor e két szövegben talált volna rá azon technikai megoldásra, amely a kihagyások mellett lehetőséget nyújt arra, hogy a krimi néhol részletességet igénylő kihívásaira az elbeszélés műfaján belül adjon választ.

Egészen más megítélés alá esik a kötet utolsó szövege, a kisregény kissé bizonytalan kategóriájába sorolható *Pernahajder volt-e Schok Jenő?* című írás. A nagyobb lélegzetvételű szöveg már sokkal inkább lehetőséget ad arra a kibontakozásra, amely a Budapest-regények korábbi darabjaira oly jellemző volt. Itt nemcsak az előzmények biztosítják Gordon Zsigmond karakterét, maga az elbeszélés is alakítja a már megformált figurát, további részletekkel gazdagítja. A történet az első és a második Budapest-regény közötti időben játszódik, ismerős szereplők jelennek meg, Krisztina mellett felbukkan Gellért Vladimir, valamint telitalálat a szerkesztőségi gyakornok, Páztor alakja. A nagy nyitójelenet a hullaházi árveréssel, vagy Páztor Gordonnál tett látogatása és beszámolója a társasági kártyázásról kiválóan mutatják Kondor Vilmos fentebb, az elbeszélések kapcsán hiányolt érdemeit a részletgazdag környezet megteremtése terén. S ahogyan ez korábban is megfigyelhető volt a sorozat kötetei esetén, a szerző a korabeli társadalom különböző rétegeit is bemutatja, és ismét remekül választja ki Páztor és a sofőrök alakjait, akik részben az átjárást és gyakran az információáramlást is biztosítják. Emellett Páztor rövid, elkeseredett kifakadása egyfelől mintha a Gordon-regények Budapest-képét összegezné, másfelől akár a mindenkori jelen kritikájaként is érthető: „És ha meg is találjuk, akit keresünk – pillantott Krisztinára, aki karba tett kézzel állt az egyik szék mögött, és a mellkasa szaporán járt –, mit csinálunk vele? Itt mindenki valakinek a valakije, mindenki együtt járt valakivel az egyetemre, mindenki valakinek az ura meg a komája, az urambátyámja – legyintett. – Mit lehet ezekkel kezdeni? Úgyis azt csinálnak, amit akarnak. Azt sem értem, az apám miért van annyira feldőlve az uraktól. Csodálják, hogy nem akartam sofőr lenni? – Alsó ajkát lebigygyesztve bólogatott, aztán mérgesen Gordonra nézett. – Nem is érdekes, hogy melyik volt az – jelentette ki. – Teljesen lényegtelen, kérem.

Mert bármelyik lehetett. Nem mindegy, hogy melyik nem kapja azt, amit megérdemel?” (190)

Kondor Vilmos legújabb kötete egyfelől – egy-egy szöveget tekintve – sikerültnek mondható, másfelől élénken él bennem a gyanú, hogy kicsit olyan, mint az amerikai tévésorozatok legtöbbször: a jól sikerült első három-négy évad után még egy utolsó, legutolsó bőrt is megpróbálnak lenyúzni a szereplőkről. Hogy ez magának a szerzőnek vagy a kiadónak az ötlete volt, végeredményben mindegy, az eredmény a lényeg. Alapvetően nem lett volna rossz ötlet Gordonnak a *Budapest noir*-t megelőző történeteit megírni, csak hogy azt – véleményem szerint – korábban kellett volna, így nagyon marketingszagú a dolog. Másrészt ami működött a regények esetén, az látványosan nem sikerült néhány elbeszélésben – ennek tapasztalata persze érdekes megfontolásokhoz vezethet, amelyek azonban kevésbé az olvasót, mint inkább a szakmát érdekelhetik. Az olvasót leginkább az foglalkoztatja, hogy jó, olvasmányos, Kondortól megszokott színvonalú könyvet vehet-e a kezébe. Ha nem ez történik, akkor elégedetlen, és elgondolkodik azon, vajon nem kellene-e – minden szimpátiája ellenére – végre mégis pontot tenni a Gordon-történetek végére?

2012. november–december

Bibliográfiánk az elmúlt két hónap szépirodalmi alkotásait regisztrálja, gyűjtőköre a lapunk által szemlézett, nyomtatásban is megjelenő folyóiratokra terjed – pontosabban azokra, amelyek közülük a 2011–2012. év során napvilágot látnak. Frissessége kizárólag ezek rendszeres beérkezésétől függ: a negyedévi és a határon túli lapok természetüknél fogva hordozzák a csúszás lehetőségét. A korábbi évek gyűjtései a Magyar Irodalmi Repertórium eddig megjelent kötetekben (2003–2006), valamint a www.repertorium.hu honlapon érhetők el. Ezúton is köszönjük a Petőfi Irodalmi Múzeumnak az adatgyűjtésben nyújtott segítségét.

A feldolgozott folyóiratszámok

2000, 2012. 11., 12.
 Alföld, 2012. 11., 12.
 Bárka, 2012. 6.
 Confessio, 2012. 4.
 Élet és Irodalom, 2012. november 9., november 16., november 23., november 30., december 7., december 14., december 21.
 Életünk, 2012. 11., 12.
 Eső, 2012. 4.
 Ezredvég, 2012. 6.
 Forrás, 2012. 11., 12.
 Helikon (Kolozsvár), 2012. november 10., november 25., december 10., december 25.
 Hévíz, 2012. 5–6.
 Híd, 2012. 11., 12. (Symposion 62.)
 Hitel, 2012. 11., 12.
 Holmi, 2012. 11., 12.
 Irodalmi Jelen, 2012. 11., 12.
 Irodalmi Szemle, 2012. 11.

Irodalomismeret, 2012. 4.
 Jelenkor, 2012. 11., 12.
 Kalligram, 2012. 11., 12.
 Kortárs, 2012. 11., 12.
 Korunk, 2012. (11.), 12.
 Látó, 2012. 11., 12.
 Liget, 2012. 11., 12.
 Magyar Lettre Internationale, 2012. 4.
 Magyar Műhely, 2012. 4.
 Magyar Napló, 2012. 11., 12.
 Mozgó Világ, 2012. 11., 12.
 Műút, 2012. 6.
 Napút, 2012. 9., (10.)
 Palócföld, 2012. 6.
 Pannonhalmi Szemle, 2012. (4.)
 PoLiSz, 2012. 10.
 Sikoly, 2012. 4.
 Somogy, 2012. 4.
 Székelyföld, 2012. 11., 12.
 Tekintet, 2012. 6.
 Tiszatáj, 2012. 11., 12.
 Új Forrás, 2012. 9., 10.
 Vigilia, 2012. 11., 12.

Vers

1. ÁDÁM Tamás: *Macskaszerda*. = Ezredvég, 6/24. p.
2. ADY Endre: *A bókölés népe*. = Látó, 11/109–110. p.
3. ÁFRA János: *Felejtés*. = Látó, 12/44. p.
4. ÁFRA János: *Rizóma*. = Hévíz, 5–6/51. p.
5. ÁFRA János: *Súlytalanság*. = Látó, 12/44. p.
6. ÁGAI Ágnes: *Tér-kép*. = Ezredvég, 6/24. p.
7. ÁGH István: *Jubileum*. = Hitel, 11/18–19. p.
8. ÁLMOSDI Flóra: *Fekete-fehér*. = Eső, 4/68. p.
9. ÁLMOSDI Flóra: *Három nap a pokolban*. = Eső, 4/69–70. p.
10. ÁLMOSDI Flóra: *Part*. = Eső, 4/68. p.
11. ANDRÁS László: *Csere*. = Műút, 6/25. p.
12. ANDRÁS László: *Az esetet jelenteni kell*. = Műút, 6/24. p.
13. ANDRÁS László: *Félreértés*. = Műút, 6/25. p.
14. BABICZKY Tibor: *Napnyugati utazás*. = Élet és Irodalom, december 21. 48. p.
15. BÁGER Gusztáv: *Fekete*. = Hitel, 11/54. p.
16. BÁGER Gusztáv: *„Lét és morál”*. = Hitel, 11/53. p.
17. BAKOS András: *Fénykor*. = Mozgó Világ, 11/73–74. p.
18. BAKOS András: *Karbon*. = Mozgó Világ, 11/72. p.
19. BALASKÓ Ákos: *Száradás*. = Hitel, 12/60. p.
20. BALASKÓ Ákos: *Tavaszeveg*. = Hitel, 12/60. p.
21. BALÁZS Imre József: *Az eltűnt vidra*. = Látó, 11/66–67. p.
22. BALLA Zsófia: *Ügy vártam mindig*. I Régi karácsony. II Ad venit. III Ner sél hanukka. = Élet és Irodalom, december 21. 29. p.
23. BÁNKI Éva: *Vér, eper*. = Eső, 4/7–8. p.
24. BARANYI Ferenc: *Egy parasztkádernek*. = Ezredvég, 6/17. p.
25. BARANYI Ferenc: *Royan, 1959*. = Ezredvég, 6/18. p.
26. BARNA T. Attila: *A csenden át*. = Magyar Napló, 12/17. p.
27. BARNA T. Attila: *József Attilából*. = Magyar Napló, 12/17. p.
28. BARNA T. Attila: *A nő*. = Magyar Napló, 12/17. p.
29. BARNA T. Attila: *Reggel*. = Magyar Napló, 12/17. p.
30. BARNA T. Attila: *Szolidaritás*. = Magyar Napló, 12/17. p.
31. BARNA T. Attila: *Találkozás*. = Magyar Napló, 12/17. p.
32. BÁTHORI Csaba: *Két szonett*. 1. Világvég. 2. Helyzetjelentés, 2012. = Eső, 4/6–7. p.
33. BÁTHORI Csaba: *Semmit egészen*. = Élet és Irodalom, december 21. 37. p.
34. BENŐ Attila: *(ami maradt)*. = Helikon, november 10. 5. p.
35. BENŐ Attila: *(cseppköbarlang)*. = Helikon, november 10. 5. p.
36. BENŐ Attila: *(képernyő)*. = Helikon, november 10. 5. p.
37. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszálla*. Bártorság. Amíg utolér. Fele is elég. Fizikoterápia. Szelektív inger-áram. Hátrál, nekifut. Hetvenhét fa. Az árnyéka. Kezelés? Gyógyszer? Napsugár? A kérdés. Álmodozik. Balatoni naplemente. Géza, a koldus. Buksza. A közterület. Harcos. Hánytel? Hány tavasz? Tisztáznod kéne. = Jelenkor, 12/1171–1173. p.
38. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszálla*. Üveghegy. Vájkálnak benned. Fától az erdő? Mi baja? A lélek rebben. Felesleg. Gyógyszerek. Nagyon fáj. Többet szexelj! Neve nyugdíjas. Fájni fog. Virtus. Éjszakás orvosnő. Melyik jobb. Ami van. Reggelre. Rajtad áll. Tanács. = Holmi, 12/1439–1441. p.
39. BIHARI Sándor: *Bégetések, nyögések nélkül*. = Tekintet, 6/72. p.
40. BIHARI Sándor: *Dániel első szava*. = Tekintet, 6/71. p.
41. BÍRÓ József: *christmas ... / ... somewhere in europe*. = Látó, 12/53–55. p.
42. BÍRÓ József: *christmas ... / ... somewhere in europe*. = Palócföld, 6/13–15. p.
43. BIRTALAN Ferenc: *Fekete ég*. = Ezredvég, 6/19. p.
44. BLAZSETIN István: *Emlékek*. = Napút, 9/26. p.
45. BLAZSETIN István: *Vers a hajról*. = Napút, 9/26. p.
46. BLAZSETIN István: *Vers a szürke Boldogságról*. = Napút, 9/27. p.
47. BLAZSETIN István, ifj.: *éjszakai töredék*. = Napút, 9/40. p.
48. BLAZSETIN István, ifj.: *movie*. = Napút, 9/41. p.
49. BLAZSETIN István, ifj.: *nightmare*. = Napút, 9/41. p.
50. BLAZSETIN István, ifj.: *szemeden*. = Napút, 9/40. p.
51. BODA Magdolna: *apám*. = Hitel, 12/41. p.
52. BODA Magdolna: *legtöbbször*. = Hitel, 12/42. p.
53. BODA Magdolna: *Vasárnapi ebéd*. = Ezredvég, 6/19. p.
54. BODIS Kriszta: *Az a nő akartam lenni*. = Élet és Irodalom, november 23. 17. p.

55. [BOGDÁN László] Vaszilij Bogdanov: *Kis Testamentum*. = Látó, 12/5–16. p.
56. [BOGDÁN László] Vaszilij Bogdanov: *Ördöglatat*. I. Hvar főterén. II. Képzeltégek. II. Színelőművés. IV. Hátrálások. V. Az egyetlen lehetőség. VI. Emigránsok. VII. Senki. VIII. A szibériai sámán idézése. IX. Az örök körforgás. X. Emlékezhete egy fény sugarát? XI. Mit akar a Mennyei Nagyr? XII. „Várakozunk a végeken!”. XIII. A farkasok. XIV. A kaos. XV. Kompország potája. XVI. Egy Ady vers talányai. XVII. A Halál tó mélyén. XVIII. Azúr. XIX. Vakügetés. XX. Ady Csucsán, kastélya ablakából nézi a menekülőket. Epilógus. = Tiszatáj, 12/55–67. p.
57. BORBÉLY Szilárd: *A Deukalion Termelő Szévetkezett*. = Hévíz, 5–6/14–18. p.
58. BORSODI L. László: *Távolságaid*. Bádognszíni ég alatt. Távolságaid. Elidőzni egy kőszobornál. Csendté. = Helikon, december 25. 8. p.
59. BOTÁR Attila: *Apokrif aszály*. = Ezredvég, 6/19. p.
60. BOTÁR Attila: *Aprók*. = Ezredvég, 6/19. p.
61. BOTZ Domonkos: *Fehéren, vértelen*. = Hittel, 12/93. p.
62. BOZÓK Ferenc: *Balaton*. = Életünk, 11/24. p.
63. BOZÓK Ferenc: *Heidegger*. = Ezredvég, 6/30. p.
64. BOZÓK Ferenc: *Hásonzett*. = Életünk, 11/23. p.
65. BOZÓK Ferenc: *Lineáris idő*. = Életünk, 11/24. p.
66. BOZÓK Ferenc: *Nebéz feltámadás*. = Életünk, 11/23. p.
67. BOZÓK Ferenc: *Norman Bates*. = Ezredvég, 6/30. p.
68. BOZÓK Ferenc: *Szoba, kilátással*. = Életünk, 11/24. p.
69. BOZÓK Ferenc: *Tükörszemek*. = Életünk, 11/24. p.
70. BÖLCS Matild: *450 év*. = Napút, 9/33. p.
71. BÖLCS Matild: *Hozzon álmat...* = Napút, 9/32. p.
72. BÖLCS Matild: *A morzsa*. = Napút, 9/32. p.
73. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Fényszilánk*. = Irodalmi Jelen, 11/3. p.
74. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Játék*. = Irodalmi Jelen, 11/3. p.
75. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Kilenc oktáv*. = Irodalmi Jelen, 11/4–5. p.
76. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Létem pora*. = Irodalmi Jelen, 11/5. p.
77. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Ötszillogos luxusvers*. = Irodalmi Jelen, 12/3–6. p.
78. BUDA Ferenc: *Anagrammák*. Alaptörvény. Államhatalom. Álomutazás. Bankigazgató. Egészségügyi tárca. Elnökválasztás. Európa Parlament. Globalizáció. Helyettes államtitkár. Informatika. Karrierpolitikus. Kelet-Közép-Európa. 2012. Kormányhivatal. Közéleti erkölcs. Oktatáspolitikai. „Művészeti esztéta”. Nemzeti Alaptanterv. Népszavazás. Taposómalom. Tömegkommunikáció. Világegyetem. Virtuális valóság. = Forrás, 12/11–15. p.
79. BUDA Ferenc: *A nagy vadász*. = Székelyföld, 12/5–7. p.
80. BUDAHÁZI István: *Négy nyári haiku*. = PoLiSz, 10/74. p.
81. CZEGŐ Zoltán: *Levél, palára írva*. = Székelyföld, 12/178. p.
82. CZEGŐ Zoltán: *Tatás levél*. = Helikon, december 10. 13. p.
83. CZIGÁNY György: *Ábitat*. = Magyar Napló, 11/43. p.
84. CZIGÁNY György: *Hajnal*. = Magyar Napló, 11/43. p.
85. CZIGÁNY György: *Lacrimosa*. = Magyar Napló, 11/43. p.
86. CZIGÁNY György: *Napok*. = Somogy, 4/31. p.
87. CZIGÁNY György: *Rozália relief*. = Magyar Napló, 11/43. p.
88. CSEHY Zoltán: *Álvilág*. = Kalligram, 12/38. p.
89. CSEHY Zoltán: *Ennyi gumiállatot*. = Kalligram, 12/39. p.
90. CSEHY Zoltán: *Hagyomány*. = Kalligram, 12/39. p.
91. CSEHY Zoltán: *A hiányban*. = Kortárs, 12/3. p.
92. CSEHY Zoltán: *A körvonalon*. = Kalligram, 12/39. p.
93. CSEHY Zoltán: *Latens Ady-polémia*. = Tiszatáj, 12/83–84. p.
94. CSEHY Zoltán: *Nők*. = Kalligram, 12/38. p.
95. CSENGERY Kristóf: *A fotós az erőmű körzetébe utazik*. = Holmi, 11/1345–1346. p.
96. CSIDER István Zoltán: *Az én dolgom*. = Élet és Irodalom, december 14. 17. p.
97. CSIDER István Zoltán: *Nem feszíti semmi*. = Élet és Irodalom, december 14. 17. p.
98. CSIDER István Zoltán: *Szombati leltár*. = Élet és Irodalom, december 14. 17. p.
99. CSOKONAI Attila: *Gyerekkor*. = Somogy, 4/47. p.
100. CSOKONAI Attila: *Nem temetőért az emlékezet*. = Somogy, 4/46. p.

101. CSOKONAI Attila: *Quintus Pontius Pilátus Ha-Nocri előtt*. = Somogy, 4/46–47. p.
102. DEÁK Botond: *bűnhődés*. = Hid, 11/7. p.
103. DEÁK Botond: *a letisztulás*. = Hid, 11/8. p.
104. DEÁK Botond: *a palack*. = Hid, 11/7. p.
105. DEBRECZENY György: *kilép a gyermek a szilagterbe*. = Magyar Napló, 11/44. p.
106. DEBRECZENY György: *kölsönvett kölcsönlakkcipő*. = Kalligram, 12/42. p.
107. DEBRECZENY György: *a tökéletes fekete lakkcipő*. = Kalligram, 12/43. p.
108. DEKÁNY Dávid: *kopaszra nyírt*. = Tiszatáj, 11/15–16. p.
109. DEKÁNY Dávid: *lomtalanítás*. = Tiszatáj, 11/14. p.
110. DEMÉNY Péter: *Levél egy jóbaráthoz*. = Látó, 12/21. p.
111. DEMÉNY Péter: *Részeg trubadúr románca*. = Látó, 12/21. p.
112. DOBAI Bálint: *Az én királyságom*. = Irodalmi Jelen, 12/30. p.
113. DOBAI Bálint: *Ha barátomnak...* = Irodalmi Jelen, 12/29. p.
114. DOBOZI Eszter: *Csuhé-angyal*. = Forrás, 12/3–4. p.
115. DOBOZI Eszter: *Egy zsoldárta*. = Magyar Napló, 11/25. p.
116. DOBOZI Eszter: *Por meg pára*. I. Viola, fagyal, jázmin. II. A tó, a fű, a hárs. = Kortárs, 12/4. p.
117. DÖBRENTEI Kornél: *Magyar Invalidus*. = Hittel, 11/50–51. p.
118. ÉBERT Tibor: *Álarcosok*. = PoLiSz, 10/62. p.
119. ÉBERT Tibor: *Barangolás*. = PoLiSz, 10/61. p.
120. ÉBERT Tibor: *Egy cinke rekviemje*. = PoLiSz, 10/62. p.
121. ÉBERT Tibor: *A gall háború*. = PoLiSz, 10/61. p.
122. FALCSIK Mari: *Ady dalok*. Macskakövek a hadak útján. Ady Endre írógépe. Bandi a Zsiguliban. A dágvány szelleme. Feje a tálon. = Tiszatáj, 12/68–73. p.
123. FALUSI Márton: *Húsz és harminc között*. = Kortárs, 11/17–19. p.
124. FALUSI Márton: *Négy napos tértivevény*. = Bárka, 6/30–31. p.
125. FARKAS WELLMANN Éva: *Melyben szerelmét hívja*. = Látó, 11/18. p.
126. FARKAS WELLMANN Éva: *Tülbajszolt lelkek balladája*. = Irodalmi Jelen, 11/16. p.
127. FAZAKAS Attila: *Andalgások*. = Látó, 11/24. p.
128. FAZAKAS Attila: *Császárkori töredék*. = Helikon, december 10. 8. p.
129. FAZAKAS Attila: *Még a nyárban*. = Helikon, december 10. 8. p.
130. FAZAKAS Attila: *Ó, mit ad az Isten!*... = Látó, 11/21. p.
131. FAZAKAS Attila: *Quarto 1608, 2010*. = Látó, 11/22–23. p.
132. FAZAKAS Attila: *Vándorlások a Ming-kori tartományban*. = Helikon, december 10. 8. p.
133. FAZAKAS Attila: *Waldzell*. = Helikon, december 10. 8. p.
134. FAZAKAS Attila: *Willem Kalfcsendélete*. = Látó, 11/24. p.
135. FECSKE Csaba: *Rekviem*. = Kortárs, 11/38. p.
136. FECSKE Csaba: *Szegény Emus*. = Kortárs, 11/38. p.
137. FEKETE Vince: *Femsík*. = Székelyföld, 12/44–45. p.
138. FEKETE Vince: *Hiány*. = Kortárs, 12/5. p.
139. FEKETE Vince: *Idegenvezető*. = Székelyföld, 12/43. p.
140. FEKETE Vince: *Ki az? Mi az?* = Székelyföld, 12/42–43. p.
141. FEKETE Vince: *Mária, anyácska*. = Székelyföld, 12/44. p.
142. FENYVESI Orsolya: *Arabeszk*. = Alföld, 12/16. p.
143. FENYVESI Orsolya: *Ornamentika*. = Alföld, 12/16–17. p.
144. FODOR Ákos: *5 túlevél*. Gyerek-igazság. Általános felhívás. Xénia. Qualitatum qualitas. Egy szó. = Élet és Irodalom, december 21. 35. p.
145. FOLLINUS Anna: *Abogy ereidet*. = Kortárs, 11/37. p.
146. FÜRI Mária: *Az asztal is van*. = Mozgó Világ, 12/26. p.
147. GÁL Sándor: *A most*. = Irodalmi Szemle, 11/3–4. p.
148. GÁLL Attila: *Kimenő*. = Hévíz, 5–6/35. p.
149. GARACZI László: *Delutáni séta*. = Hévíz, 5–6/59. p.
150. GARACZI László: *A menyét tánca*. = Hévíz, 5–6/60. p.
151. GARACZI László: *Néma sáv*. = Hévíz, 5–6/61. p.
152. GÁTAI Zoltán: *ragaszkodás*. = Napút, 9/42. p.
153. GÁTI István: *Egy kőangyal panaszai*. = Kortárs, 12/6. p.
154. GÉCZI János: *Az Éger-völgyben*. = Bárka, 6/4–5. p.

155. GÉCZI János: *Folt*. [Kézirathasonmás.] = Bárka, 6/3. p.
156. GÉCZI János: *Rúg a szívé*. = Bárka, 6/4. p.
157. GÉCZI János: *Szülánkok II.* = Alföld, 12/46–47. p.
158. G[ÉHER] István László: *Repülő szönyeg*. Delíriumos sün. Magyar virtus. Egyenlőtlen küzdelem. A kávézás politikája. A tó titka. Gyászoló kacska. Özönvíz előtt. Tűz múltán. Sivatag. Párkeresés. Nap-próba. = Liget, 11/68–71. p.
159. GERGELY Ágnes: *Ámatlanok*. = Élet és Irodalom, december 21. 45. p.
160. GERGELY Borbála: *Versek cím nélkül*. = Holmi, 11/1379–1381. p.
161. GÖKHAN, Ayhan: *Hítel, világ, vége*. = Eső, 4/8–9. p.
162. GÖMÖRI György: *Egy sokakat túlélő ember halálára*. = Műút, 6/3. p.
163. GÖMÖRI György: *Történelmi dilemma*. = Műút, 6/4. p.
164. GRIGÁSSY Éva: *Asszony a tükörrel*. = PoLiSz, 10/38. p.
165. GRIGÁSSY Éva: *Mélység és magasság*. = PoLiSz, 10/39. p.
166. GRIGÁSSY Éva: *Vándorlegény dala*. = PoLiSz, 10/38. p.
167. GULYÁS József: *Nem tudom*. = Napút, 9/első borító.
168. GULYÁS József: *A peremen*. = Napút, 9/első borító.
169. GULYÁS László: *Éjszaka Szentborbáson*. = Napút, 9/39. p.
170. GULYÁS László: *Az idő érintése*. = Napút, 9/38. p.
171. GULYÁS László: *Kép*. = Napút, 9/38. p.
172. GULYÁS László: *Újjászületés?* = Napút, 9/39. p.
173. GYIMESI László: *Egyszerű történet*. = Ezredvég, 6/3–4. p.
174. GYIMESI László: *Igazolatlanul*. = Ezredvég, 6/4. p.
175. GYŐRI László: *Boldogtalanok*. = Mozgó Világ, 11/71–72. p.
176. GYŐRI László: *Hollótyű*. = 2000, 11/36–37. p.
177. GYŐRI László: *A létra*. = 2000, 11/35–36. p.
178. GYŐRI László: *Temetés*. = 2000, 11/36. p.
179. GYUKICS Gábor: *gyerekkor*. = Kalligram, 11/25. p.
180. GYUKICS Gábor: *hol vagy*. = Kalligram, 11/25. p.
181. GYUKICS Gábor: *készítmény*. = Kalligram, 11/25. p.
182. GYUKICS Gábor: *kifogás*. = Életünk, 11/71. p.
183. GYUKICS Gábor: *péncél [!] alatti zajongás*. = Életünk, 11/72. p.
184. GYUKICS Gábor: *rontott kísérlet*. = Kalligram, 11/24. p.
185. GYUKICS Gábor: *a tenger színe az ég tükörképe a vízen*. = Kalligram, 11/24. p.
186. GYUKICS Gábor: *visszaút*. = Életünk, 11/71–72. p.
187. HAJÓS János: *Bagatellianus a börtönben*. (Érkezés). (Első éjszaka). (Cella). (Párhuzamosok). (Látogató). (Barlangrajz). (Időbutorok). (Kihallgatás). (Visszaüzentek klubja). (Könyvtár). (Monte Cristo szigete). (Magánzárka). = Helikon, december 10. 11. p.
188. HALASI Zoltán: *Rimbaud Ukrajnában, avagy a francia pap*. = Holmi, 12/1491–1492. p.
189. HALMAI Tamás: *Kilencszázötvenhat*. = Holmi, 12/1505. p.
190. HALMAI Tamás: *A Mississippi kutyái*. = Holmi, 12/1503. p.
191. HALMAI Tamás: *Örvény*. = Holmi, 12/1504. p.
192. HALMAI Tamás: *Szótlán király*. = Somogy, 4/45. p.
193. HALMAI Tamás: *Tajték*. = Somogy, 4/44. p.
194. HALMAI Tamás: *Az út vége*. = Somogy, 4/44. p.
195. HANDI Péter: *Áthallás*. = Holmi, 11/1390. p.
196. HANDI Péter: *Cigaretaszünet*. = Holmi, 11/1390–1391. p.
197. HANDI Péter: *Függöny*. = Liget, 11/57. p.
198. HANDI Péter: *Ósadal*. = Liget, 11/56. p.
199. HANDI Péter: *Sok a szöveg*. = Liget, 11/58. p.
200. HARMOS Noémi: 1984. = Hítel, 11/100. p.
201. HARTAY Csaba: *Égi igazolmány*. = Élet és Irodalom, november 30. 14. p.
202. HARTAY Csaba: *Hódara*. = Alföld, 11/18–19. p.
203. HARTAY Csaba: *Kerékpárnyom rajzolja az utcát*. = Élet és Irodalom, november 30. 14. p.
204. HARTAY Csaba: *Napszakdrapéria*. = Alföld, 11/19. p.
205. HARTAY Csaba: *Törött mutatók*. = Élet és Irodalom, november 30. 14. p.
206. HEVESI Judit: *baláltánc*. = Élet és Irodalom, november 9. 14. p.
207. HEVESI Judit: *körforgás*. = Élet és Irodalom, november 9. 14. p.

208. HEVESI Judit: *mama álma*. = Élet és Irodalom, november 9. 14. p.
209. HEVESI Judit: *Mű Hiba*. = Kalligram, 11/53–54. p.
210. HEVESI Judit: *Ringató*. = Műút, 6/12. p.
211. HORGAS Béla: *Földhözragadt elbeszélés: szilvával*. = Liget, 11/38–39. p.
212. HORVÁTH Tímea Anna: [Versek cím nélkül.] = Napút, 9/34. p.
213. IJJAS Tamás: [Fanyar és mélykék bogycakal]. = Magyar Napló, 11/31. p.
214. IJJAS Tamás: [Újra kamasz vagyok]. = Magyar Napló, 11/31. p.
215. ILLYÉS Gyula: *Megkönnyebbülés*. [Kézirathasonmással.] = Magyar Napló, 11/3. p.
216. IMRE Flóra: *Mária-siralom*. = Holmi, 11/1341–1342. p.
217. IMRE Flóra: *Szerpekkörök*. = Holmi, 11/1341. p.
218. IMREH András: *Szepez vára*. = Magyar Lettre Internationale, 4/28. p.
219. JAHODA Sándor: *Búcsú*. = Hítel, 11/83. p.
220. JAHODA Sándor: *Nyárfák tolla hull*. = Hítel, 11/84. p.
221. JAHODA Sándor: *Nyárvég*. = Hítel, 11/83. p.
222. JÁNK Károly: *Vagányok útja, éjszaka*. = Látó, 12/33–34. p.
223. JÁNOSA Eszter: *őregasszony*. = Vigilia, 11/843. p.
224. JÁNOSA Eszter: *színeváltozás*. = Vigilia, 11/844. p.
225. JÁNOSA Eszter: *szökés*. = Vigilia, 11/844. p.
226. JASSÓ Judit: *Hozzáadott cukor nélkül*. = Holmi, 11/1381. p.
227. JASSÓ Judit: *Vasárnap ebéd szüleimmel*. = Holmi, 11/1382. p.
228. JÁSZ Attila: *Tarkovszkivágások iii*. Kert. Megérkezés. Ócán. Szoba. Szorongás. Vendégek. Könyvtár. Utolsó. = Alföld, 11/4–6. p.
229. JENEI Gyula: *Bolond*. = Bárka, 6/27–28. p.
230. JENEI Gyula: *Papucs*. = Bárka, 6/28–29. p.
231. JENEI Gyula: *Reflexiók*. = Jelenkor, 11/1110–1111. p.
232. JÓNÁS Tamás: *Alázat*. = Irodalmi Jelen, 12/14–15. p.
233. JÓNÁS Tamás: *Antik SMS*. = Irodalmi Jelen, 12/11–12. p.
234. JÓNÁS Tamás: *Borongó*. = Holmi, 11/1378. p.
235. JÓNÁS Tamás: *Hallgatás előtt*. = Irodalmi Jelen, 12/15. p.
236. JÓNÁS Tamás: *Kerge vers*. = Irodalmi Jelen, 12/12–13. p.
237. JÓNÁS Tamás: *Legényélet*. = Irodalmi Jelen, 11/37. p.
238. JÓNÁS Tamás: *levél a kisfiúhoz*. = Új Forrás, 10/48. p.
239. JÓNÁS Tamás: *Mestereimnek*. = Irodalmi Jelen, 11/36. p.
240. JÓNÁS Tamás: *Múlandóságbarlang*. = Irodalmi Jelen, 11/37. p.
241. JÓNÁS Tamás: *Oszlop*. = Irodalmi Jelen, 11/36. p.
242. JÓNÁS Tamás: *PS*. = Holmi, 11/1378. p.
243. JÓNÁS Tamás: *Szegénylős létezés*. = Irodalmi Jelen, 11/35. p.
244. JÓNÁS Tamás: *Szer-tan*. = Irodalmi Jelen, 11/36. p.
245. JÓNÁS Tamás: *Vízis morák*. = Irodalmi Jelen, 11/35. p.
246. JUHÁSZ Attila: *Vágóbid u*. = Új Forrás, 10/51. p.
247. JUHÁSZ Ferenc: *Huszonöt év*. [Kézirathasonmással.] = Tekintet, 6/4–5. p.
248. JUHÁSZ Tibor: *Találkozás*. = Palócföld, 6/4. p.
249. JUHÁSZ Tibor: *Vallomás*. = Palócföld, 6/3. p.
250. KABAI Lóránt, [K.]: *Isten oroslánja*. = Holmi, 12/1505–1506. p.
251. KÁNTÁS Balázs: *Délkör alatt*, [I]. = Helikon, november 25. 11. p.
252. KÁNTÁS Balázs: *Egy aktatáskát szorongatva*. = Helikon, november 25. 11. p.
253. KÁNTÁS Balázs: *Az emlékeztetőécédulára*. = Helikon, november 25. 11. p.
254. KÁNTÁS Balázs: *Esőcseppekből*. = Helikon, november 25. 11. p.
255. KÁNTÁS Balázs: *Ezoterikus*. = Helikon, november 25. 11. p.
256. KÁNTÁS Balázs: *Hajnali batkor*. = Helikon, november 25. 11. p.
257. KÁNTÁS Balázs: *Korrigálad*. = Helikon, november 25. 11. p.
258. KÁNTÁS Balázs: *Megdöglött*. = Helikon, november 25. 11. p.
259. KÁNTÁS Balázs: *Miskolci sanzont*. = Helikon, november 25. 11. p.
260. KÁNTÁS Balázs: *Társad -[I]*. = Helikon, november 25. 11. p.
261. KÁNTÁS Balázs: *Utolsó gesztusként*. = Helikon, november 25. 11. p.
262. KÁNTOR Péter: *Év végi dalocska*. = Élet és Irodalom, december 21. 42. p.
263. KÁNTOR Zsolt: *Lekvárprolog*. = Ezredvég, 6/31. p.

264. KAPELNER Zsolt: *Csak még.* = Kalligram, 12/20. p.
265. KAPELNER Zsolt: *Formalin.* = Kalligram, 12/21. p.
266. KAPELNER Zsolt: *Külön Erdély.* = Kalligram, 12/21. p.
267. KARÁCSONYI Zsolt: *Hamlet a túli tárlaton.* Ofélia. A koponya mögötti tér. = Kortárs, 11/3–4. p.
268. KARÁCSONYI Zsolt: *A pajzs.* = Helikon, december 25. 2. p.
269. KARÁDI Márton: *csodalámpa.* = Új Forrás, 10/50. p.
270. KARÁDI Márton: *Talált gyerek.* = Új Forrás, 10/49–50. p.
271. KARAFIÁTH Orsolya: *Bestiárium: A tenger.* Apály. = Élet és Irodalom, december 21. 49. p.
272. KEMÉNY István: *Csalódott sírfelirat.* = Alföld, 11/3. p.
273. KEMÉNY István: *Az egyiptomi csürbe.* = Székelyföld, 11/5. p.
274. KEMÉNY István: *Éjszakai ügyeletes költeménye.* = Élet és Irodalom, november 9. 17. p.
275. KEMÉNY István: *Elégiácska.* = Élet és Irodalom, november 9. 17. p.
276. KEMÉNY István: *Jó álom állapotokkal.* = Alföld, 11/3. p.
277. KEMÉNY István: *Tartalékevangélium.* = Élet és Irodalom, november 9. 17. p.
278. KEMÉNY István: *A távoli Olümposz.* = Holmi, 11/1339–1340. p.
279. KERÉK Imre: *Budai szobrok.* = Somogy, 4/42. p.
280. KERÉK Imre: *Lorca-románc.* = Somogy, 4/43. p.
281. KERÉK Imre: *Választok magamnak.* = Somogy, 4/42–43. p.
282. KINDE Annamária: *Forró nyár végén.* = Irodalmi Jelen, 11/19–24. p.
283. KINDE Annamária: *Lélekbáz ostroma.* = Helikon, november 10. 13. p.
284. KIRÁLY Zoltán: *Erdélyi eldorádó. Talált vers.* = Helikon, november 10. 9. p.
285. KIRÁLY Zoltán: *Korteszbeszéd batárok nélkül.* = Helikon, november 10. 9. p.
286. KIRÁLY Zoltán: *A nagy irodalmi tőzsde.* = Helikon, november 10. 9. p.
287. KIRÁLY Zoltán: *Nagyon fájt.* = Helikon, november 10. 9. p.
288. KIRÁLY Zoltán: *Néhai költők levele maiakhoz.* = Helikon, november 10. 9. p.
289. KIRÁLY Zoltán: *Nem gyermekvers.* = Helikon, november 10. 9. p.
290. KIRÁLY Zoltán: *Zene.* = Helikon, november 10. 9. p.
291. KIRILLA Teréz: *Arcok úvegen át.* = Vigilia, 11/838–839. p.
292. KISS Benedek: *A bátorságot meg kell szerezni.* = Hítel, 11/34. p.
293. KISS Benedek: *A szelíd betyár.* = Hítel, 11/34. p.
294. KISS Benedek: *Üres kert székkek.* = Hítel, 11/35. p.
295. KISS Irén: *Magyar graffitik.* = PoLiSz, 10/15. p.
296. KISS Irén: *Oszlop.* = PoLiSz, 10/14. p.
297. KISS Irén: *Teremtés-történet.* = PoLiSz, 10/14. p.
298. KISS Irén: *Virág sínek közt.* = PoLiSz, 10/14. p.
299. KONCZEK József: *Baglyok, ölyvek, darazsak.* = Tekintet, 6/84. p.
300. KONCZEK József: *Hajolva, nyújtózva.* = Tekintet, 6/85. p.
301. KORPA Tamás: *Metapillanat VI.* = Korunk, 12/61. p.
302. KORPA Tamás: *Metapillanat VII.* = Korunk, 12/62. p.
303. KORPA Tamás: *Metapillanat XI. XI.* (a rajtaütés). XI. (a herceg álma). = Bárka, 6/50–51. p.
304. KORPA Tamás: *Napok.* = Bárka, 6/51. p.
305. KORPA Tamás: *Skótkockás.* = Kortárs, 11/35. p.
306. KOSÁRYNÉ RÉZ Lola: *A csont ott nyugszik.* = PoLiSz, 10/4. p.
307. KOSÁRYNÉ RÉZ Lola: *Egy tündérkastélyt álmodtunk.* = PoLiSz, 10/2–3. p.
308. KOSÁRYNÉ RÉZ Lola: *Hol keressem?* = PoLiSz, 10/2. p.
309. KOSÁRYNÉ RÉZ Lola: *Ki tehet róla?* = PoLiSz, 10/2. p.
310. KOSÁRYNÉ RÉZ Lola: *Még egészen sötét van.* = PoLiSz, 10/5. p.
311. KOSÁRYNÉ RÉZ Lola: *Az öreg város.* = PoLiSz, 10/3. p.
312. KOSÁRYNÉ RÉZ Lola: *Temploba megyek.* = PoLiSz, 10/4. p.
313. KOSÁRYNÉ RÉZ Lola: *A vén város.* = PoLiSz, 10/4. p.
314. KOVÁCS András Ferenc: *Látók dícséretére.* = Látó, 12/108. p.
315. [KOVÁCS András Ferenc] Lázár René Sándor: *Osváth Kálmán elutazik.* = Alföld, 12/4–5. p.
316. KOVÁCS András Ferenc: *Provinciál rabszódiá.* = Élet és Irodalom, december 21. 34. p.

317. KOVÁCS András Ferenc: *Világsziget, szigetlet.* = Holmi, 11/1342–1343. p.
318. KOVÁCS István: *Bánatidő.* = Magyar Napló, 11/22–23. p.
319. KRUSÓVSZKY Dénes: *Csengery utca, ott érjen el.* = Élet és Irodalom, december 21. 31. p.
320. KUKORELLY Endre: *Élet és nem ezeket ismételgetik.* = Élet és Irodalom, december 21. 31. p.
321. KÜRTI László: *bagyatek.* = Kalligram, 12/40. p.
322. KÜRTI László: *hullócsillag.* = Mozgó Világ, 12/27. p.
323. KÜRTI László: *maghasadás.* = Mozgó Világ, 12/27. p.
324. KÜRTI László: *mokkacukor.* = Kalligram, 12/41. p.
325. KÜRTI László: *szuvasodás.* = Kalligram, 12/41. p.
326. KÜRTI László: *újrakezés.* = Jelenkor, 11/1112. p.
327. LACKFI János: *Emberszabás.* (Faggatózó). = Eső, 4/66–67. p.
328. LACKFI János: *Emberszabás.* Iszonyodó. Határozatlanokodó. Életreszóló. = Bárka, 6/52–54. p.
329. LACKFI János: *Emberszabás.* (Megengedő). (Követelő). = Mozgó Világ, 12/30–32. p.
330. LADIK Katalin: *Fénybelövés.* = Kortárs, 12/7. p.
331. LÁNG Orsolya: *Szürkület a zsidó vértanúnok.* = Hévíz, 5–6/62–64. p.
332. LÁSZLÓ Noémi: *Édes-keserű dal.* = Székelyföld, 11/11–12. p.
333. LÁSZLÓ Noémi: *Esélyem sincs.* = Látó, 11/5. p.
334. LÁSZLÓFFY Csaba: *Aki egyszer kiment a divatból. Amor.* = Helikon, november 25. 15. p.
335. LÁSZLÓFFY Csaba: *Elégia az eldugult memóriáról.* = Ezredvég, 6/5. p.
336. LÁSZLÓFFY Csaba: *En és a fúriák.* = Helikon, november 25. 15. p.
337. LÁSZLÓFFY Csaba: *A balálugrás-mítosz.* = Helikon, november 25. 15. p.
338. LÁSZLÓFFY Csaba: *Internetes üzenetek.* = Helikon, november 25. 15. p.
339. LÁSZLÓFFY Csaba: *Kéjs közbelyek dült bírodalma.* = Ezredvég, 6/5. p.
340. LÁSZLÓFFY Csaba: *Küzetés vagy inkább önpusztítás?* = Helikon, november 25. 15. p.
341. LÁSZLÓFFY Csaba: *Mint sebzett tárgy.* = Magyar Napló, 12/39. p.
342. LÁSZLÓFFY Csaba: *Zivatáros krónika.* = Magyar Napló, 12/39. p.
343. LÁZÁR Balázs: *fizetési meghagyás.* = Magyar Napló, 11/30. p.
344. LÁZÁR Balázs: *közben.* = Magyar Napló, 11/30. p.
345. LÉKA Géza: *Böls belátás.* = Hítel, 12/17. p.
346. LÉKA Géza: *Mária Magdolna Bánrévén.* = Hítel, 12/17. p.
347. LÉKA Géza: *Vers nélkül – Utassyval.* = Hítel, 12/16. p.
348. LENGYEL János: *Aki nincs sehol.* = Bárka, 6/37. p.
349. LENGYEL János: *Álomba merülve.* = Bárka, 6/38. p.
350. LENGYEL János: *Néma torok.* = Bárka, 6/38. p.
351. LESI Zoltán: *Boszorkánycipő.* = Holmi, 11/1388–1389. p.
352. LESI Zoltán: *Pókok keresik.* = Holmi, 11/1389. p.
353. LOVÁSZ Krisztina: *A hazatérés mítosza.* = Helikon, december 25. 11. p.
354. LOVÁSZ Krisztina: *Odüsszeusz, harmadszor.* = Helikon, december 25. 11. p.
355. LOVÁSZ Krisztina: *Téli látomás.* = Helikon, december 25. 11. p.
356. LOVÁSZ Krisztina: *Téli séta.* = Helikon, december 25. 11. p.
357. LOVÁSZ Krisztina: *A vers és a Szeráfok.* = Helikon, december 25. 11. p.
358. LŐRINCZ P. Gabriella: *Ablakok.* = PoLiSz, 10/68. p.
359. LŐRINCZ P. Gabriella: *Hetedik nap.* = PoLiSz, 10/68. p.
360. MAGYARI Barna: *Képeslap önmagamból.* = Hítel, 11/99. p.
361. MAGYARI Barna: *A meztelen elme.* = Hítel, 11/99. p.
362. MARKÓ Béla: *Álom.* = Helikon, december 25. 2. p.
363. MARKÓ Béla: *Anyag.* = Eső, 4/5. p.
364. MARKÓ Béla: *Átmenet.* = Helikon, december 25. 2. p.
365. MARKÓ Béla: *Beszéd.* = Helikon, december 25. 2. p.
366. MARKÓ Béla: *Az emlékezésről.* = Helikon, december 25. 2. p.
367. MARKÓ Béla: *Erkély.* = Forrás, 11/28–29. p.
368. MARKÓ Béla: *Értelmezés.* = Helikon, december 25. 2. p.
369. MARKÓ Béla: *Féllalom.* = Forrás, 11/26–28. p.

370. MARKÓ Béla: *A festő magánya*. = Élet és Irodalom, december 21. 32. p.
371. MARKÓ Béla: *Haikuk az Égei-tengerről*. = Látó, 12/72–74. p.
372. MARKÓ Béla: *Hóesés*. = Helikon, december 25. 2. p.
373. MARKÓ Béla: *Időtenség*. = Helikon, december 25. 2. p.
374. MARKÓ Béla: *Kiáltás*. = Helikon, december 25. 2. p.
375. MARKÓ Béla: *Köz*. = Forrás, 11/25–26. p.
376. MARKÓ Béla: *Lehetőség*. = Helikon, december 25. 2. p.
377. MARKÓ Béla: *Mérleg*. = Helikon, december 25. 2. p.
378. MARKÓ Béla: *Nappal*. = Helikon, december 25. 2. p.
379. MARKÓ Béla: *Nyelvtan*. = Helikon, december 25. 2. p.
380. MARKÓ Béla: *Ősz a verandán*. = Helikon, december 25. 2. p.
381. MARKÓ Béla: *Őszi fény*. = Helikon, december 25. 2. p.
382. MARKÓ Béla: *Peldázat*. = Helikon, december 25. 2. p.
383. MARKÓ Béla: *Poétika*. = Helikon, december 25. 2. p.
384. MARKÓ Béla: *Támaszték*. = Helikon, december 25. 2. p.
385. MARKÓ Béla: *A testről*. = Helikon, december 25. 2. p.
386. MARKÓ Béla: *Turkáló*. = Helikon, december 25. 2. p.
387. MARKÓ Béla: *Ugyanaz*. = Eső, 4/6. p.
388. MARKÓ Béla: *Útolsó tétel*. = Eső, 4/4–5. p.
389. MARKÓ Béla: *Valóság*. = Helikon, december 25. 2. p.
390. MARKÓ Béla: *Világnézet*. = Helikon, december 25. 2. p.
391. MARNO János: *Das Lied*. = 2000, 11/27. p.
392. MARNO János: *Egy költői kérdés*. = 2000, 11/27. p.
393. MARNO János: *Egy szónoki kérdés*. = 2000, 11/27. p.
394. MARNO János: *Én sem*. = 2000, 11/28–29. p.
395. MARNO János: *Esti ének*. = Élet és Irodalom, december 21. 43. p.
396. MARNO János: *Kénezés*. = 2000, 11/29. p.
397. MARNO János: *Próba*. = 2000, 11/28. p.
398. MARNO János: *Vibarban*. = 2000, 11/28. p.
399. MARTON Réka Zsófia: *Az éjszaka nevében*. = Helikon, november 25. 8. p.
400. MARTON Réka Zsófia: *Lenyomat*. = Helikon, november 25. 8. p.
401. MARTON Réka Zsófia: *A megigazultak tánca*. = Helikon, november 25. 8. p.
402. MARTON Réka Zsófia: *Az ősz miséje*. = Helikon, november 25. 8. p.
403. MARTON Réka Zsófia: *Szintézis*. = Helikon, november 25. 8. p.
404. MELIORISZ Béla: *Másból*. = Jelenkor, 11/1106. p.
405. MELIORISZ Béla: *S minden*. = Jelenkor, 11/1106. p.
406. MELIORISZ Béla: *Szavakon*. = Jelenkor, 11/1107. p.
407. MEZŐSI Miklós: *Kedv és szegés*. = 2000, 12/55. p.
408. MEZŐSI Miklós: *Lépcsőházi gondolat*. = 2000, 12/56. p.
409. MEZŐSI Miklós: *Pályázati lázalmok*. = 2000, 12/55–56. p.
410. MIKLYA Zsolt: *Kaméleonnak*. = Magyar Napló, 12/40. p.
411. MIKLYA Zsolt: *Szólótaposó szelíd ének*. = Magyar Napló, 12/40. p.
412. MOLNÁR Ákos, H.: *Hallgatni pontosabb*. = Jelenkor, 11/1109. p.
413. MOLNÁR Ákos, H.: *Ismétlés*. = Jelenkor, 11/1108–1109. p.
414. MOLNÁR Ákos, H.: *Tülei egyedül*. = Jelenkor, 11/1108. p.
415. MOLNÁR Illés: *Perisztaltikák*. = Műút, 6/10–11. p.
416. MOLNÁR Krisztina Rita: *Eszterről, kiről a ballada szól*. = Mozgó Világ, 11/68–69. p.
417. MRENA Julianna: *elfelejtem hogy*. = Eső, 4/46. p.
418. MRENA Julianna: *és hősünk éppen*. = Eső, 4/46. p.
419. MRENA Julianna: *A kővéháza tévedt ismeretlen*. = Eső, 4/47. p.
420. MRENA Julianna: *túróvá alvad*. = Eső, 4/45. p.
421. MURÁNYI Zita: *abogyan a fák*. = Eső, 4/66. p.
422. MURÁNYI Zita: *amíg a sebek...* = Eső, 4/65. p.
423. MURÁNYI Zita: *segédigék*. = Eső, 4/65. p.
424. MURÁNYI Zita: *szabadstrand*. = Élet és Irodalom, november 23. 17. p.
425. MUSZKA Sándor: *Holiday*. = Látó, 11/38–39. p.
426. MUSZKA Sándor: *Napló*. = Látó, 11/38. p.
427. MUSZKA Sándor: *A tóke*. = Látó, 11/39. p.
428. MUSZKA Sándor: *Az új vezér*. = Látó, 11/37. p.

429. NAGY Anikó: *Csillagköz*. (Részletek.) = Székelyföld, 12/14–15. p.
430. NAGY Gábor: *Oázis*. = Tiszatáj, 11/18. p.
431. NAGY Gábor: *Üzemzavar*. = Tiszatáj, 11/17. p.
432. NAGY István, P.: *Levél a főszerkesztőnek*. = Híd, 11/3–4. p.
433. NAGY Márta Júlia: *Hajnalkék*. = Holmi, 11/1379. p.
434. NAGY Zopán: *Tékozló mámor*. = Irodalmi Jelen, 11/10–12. p.
435. NAGY Zsuka: *ablak*. = Palócföld, 6/7. p.
436. NAGY Zsuka: *hasonlók*. = Palócföld, 6/5. p.
437. NAGY Zsuka: *nem nekem*. = Palócföld, 6/8. p.
438. NAGY Zsuka: *öngyűjtő*. = Palócföld, 6/6. p.
439. NAGY Zsuka: *szerlem*. = Palócföld, 6/8. p.
440. NAGY Zsuka: *szürke*. = Palócföld, 6/6. p.
441. NAGY Zsuka: *zufurdó*. = Palócföld, 6/9. p.
442. NAGY Zsuka: *vér*. = Palócföld, 6/7. p.
443. NAGYPÁL István: *Altató, kislányoknak*. = Új Forrás, 10/91. p.
444. NAGYPÁL István: *Chopin Prelude*. = Műút, 6/32. p.
445. NAGYPÁL István: *A fészekbagyó*. = Új Forrás, 10/90. p.
446. NAGYPÁL István: *Kosztolányi Prelude*. = Műút, 6/32. p.
447. NAGYPÁL István: *Nagymonológ*. = Alföld, 11/31–32. p.
448. NAGYPÁL István: *A szörnyek barlangja*. = Alföld, 11/30–32. p.
449. NÉMETH Bálint: *Koszorók*. = Holmi, 11/1343–1344. p.
450. NÉMETH Bálint: *Nyugtalanok*. = Liget, 11/62. p.
451. NÉMETH Bálint: *Reflex*. = Liget, 11/63. p.
452. NÉMETH Bálint: *Szép utca*. = Holmi, 11/1344. p.
453. NÉMETH Bálint: *Táppénz*. = Holmi, 11/1345. p.
454. NÉMETH István, Z.: *Meccs*. = Palócföld, 6/12. p.
455. NOVÁK Imre: *Mesék és szellemek*. = PoLiSz, 10/71–74. p.
456. NYERGES Gábor Ádám: *Csak süketek*. = Kalligram, 11/26. p.
457. NYERGES Gábor Ádám: *El ne árulj*. = Bárka, 6/41. p.
458. NYERGES Gábor Ádám: *Ha valami mégis*. = Bárka, 6/41. p.
459. NYERGES Gábor Ádám: *Megragad mélyén*. = Kalligram, 11/27. p.
460. NYERGES Gábor Ádám: *Mint őszig a lombok*. = Kalligram, 11/26. p.
461. NYERGES Gábor Ádám: *Túl régi tárgyak*. = Bárka, 6/42. p.
462. NYIRÁN Ferenc: *Error*. = Eső, 4/63–64. p.
463. NYIRÁN Ferenc: *Ma megint*. = Eső, 4/63. p.
464. OLÁH János: *Isten borga*. = Kortárs, 12/104. p.
465. ORAVECZ Imre: *Alap*. = Jelenkor, 11/1057. p.
466. ORAVECZ Imre: *Erősödő vágy*. = Jelenkor, 11/1057. p.
467. ORAVECZ Imre: *Fordított halotti beszéd a jövőből*. = Jelenkor, 11/1060–1061. p.
468. ORAVECZ Imre: *Jó nap*. = Élet és Irodalom, december 7. 17. p.
469. ORAVECZ Imre: *A kérdés részletezése*. = Jelenkor, 11/1058. p.
470. ORAVECZ Imre: *Nyom*. = Jelenkor, 11/1059. p.
471. ORAVECZ Imre: *Öregség*. = Élet és Irodalom, december 7. 17. p.
472. ORAVECZ Imre: *A plussz-szoba*. = Jelenkor, 11/1059. p.
473. ORAVECZ Imre: *Távozó fa*. = Élet és Irodalom, december 7. 17. p.
474. ORAVECZ Imre: *Téli éjszaka*. = Élet és Irodalom, december 21. 29. p.
475. ORCSIK Roland: *Gyanta*. = Műút, 6/9. p.
476. ORCSIK Roland: *Négysemközt a szerelemről*. = Látó, 11/53–54. p.
477. ORCSIK Roland: *Osztozkodás*. = Látó, 11/53. p.
478. ORCSIK Roland: *Relikviák*. = Műút, 6/8. p.
479. OSZTOS István: *1234*. = Magyar Műhely, 4/9. p.
480. OSZTOS István: *barátom*. = Magyar Műhely, 4/21. p.
481. OSZTOS István: *legyel*. = Magyar Műhely, 4/11. p.
482. OSZTOS István: *szétesik összerak*. = Magyar Műhely, 4/12. p.
483. PÁL Dániel Levente: *Ezer kavics*. = Mozgó Világ, 12/28–29. p.
484. PÁL Dániel Levente: *A test szabad*. = Mozgó Világ, 12/29. p.
485. PÁL Sándor Attila: *A felbök*. = Híd, 11/15. p.
486. PÁL Sándor Attila: *A szerelem*. = Híd, 11/15–16. p.
487. PÁL Sándor Attila: *A táncos*. = Híd, 11/16. p.

488. PÁLL Lajos: *Bekecs-tető 1916.* = Helikon, november 25. 1. p.
489. PÁLL Lajos: *Stockholmban.* = Helikon, november 25. 1. p.
490. PAPP Attila Zsolt: *Az ötödik égtáj.* = Helikon, december 25. 2. p.
491. PAPP Dénes: *Ágyúgolyó helyett.* = Mozgó Világ, 11/70. p.
492. PAPP Dénes: *Infandum.* = Mozgó Világ, 11/70. p.
493. PAPP Dénes: *Kilencszáznegyvennégy.* = Holmi, 12/1504. p.
494. PAPP Dénes: *Súlypont.* = Mozgó Világ, 11/69. p.
495. PAPP Tibor: *gesztenyelevél.* = Kortárs, 11/13. p.
496. PAPP Tibor: *ha megmondanám.* = Alföld, 12/14. p.
497. PAPP Tibor: *barbat.* = Kortárs, 11/14. p.
498. PAPP Tibor: *igaz ember.* = Alföld, 12/15. p.
499. PAPP Tibor: *után gután.* = Kortárs, 11/14. p.
500. PAPP-FÜR János: *Júdás a táncparketten.* = Látó, 11/49. p.
501. PAPP-FÜR János: *Megtévesztés = Hévíz, 5–6/42–43. p.*
502. PAYER Imre: *Babele.* = Új Forrás, 10/84. p.
503. PAYER Imre: *Magyar táj Alkaiosz-photo-sboppal.* = Holmi, 12/1522. p.
504. PETHŐ Lorand: *Augusztus vége... betonlakás.* = Helikon, december 25. 8. p.
505. PETHŐ Lorand: *(szobakrisztus).* = Helikon, december 25. 8. p.
506. PETHŐ Lorand: *a város aludt.* = Helikon, december 25. 8. p.
507. PETŐCZ András: *Ády Endre: A Moloch oltárán.* = Tiszatáj, 12/23. p.
508. PETŐCZ András: *Ády Endre: A Széttiz-zadt Város.* = Tiszatáj, 12/24. p.
509. PETŐCZ András: *Tűvet néz az Isten.* = Eső, 4/3. p.
510. PETŐCZ András: *Világvége.* = Eső, 4/3. p.
511. PETRENCE Sándor: *Az angyal hozzám el gyűvetele.* = 2000, 12/57–58. p.
512. PETRENCE Sándor: *Fagyott paszírtá.* = 2000, 12/57. p.
513. PETRENCE Sándor: *Írás.* = 2000, 12/59. p.
514. PETRENCE Sándor: *Szemíjjes jellegű rög-tönkzés.* = 2000, 12/58–59. p.
515. PETRENCE Sándor: *Tördék.* = 2000, 12/59. p.
516. PETRIK Iván: *Nagyon kis próza.* (fogkrém). (pendrive). (munkagödör). (lisszabon). = Holmi, 12/1532–1534. p.
517. PETRÓCZI Éva: *Egy mamutfenyő emlékeztérére.* = Somogy, 4/49. p.
518. PETRÓCZI Éva: *Lasponyás jóreggelt...* = Somogy, 4/49. p.
519. POLLÁGH Péter: *2012.* = Kortárs, 11/15–16. p.
520. POLLÁGH Péter: *Akcentus a Dédi.* = Kortárs, 11/16. p.
521. POLLÁGH Péter: *Évai.* = Tiszatáj, 11/4. p.
522. POLLÁGH Péter: *Gyerekváros.* = Magyar Napló, 12/31. p.
523. POLLÁGH Péter: *Mákonyos csontok.* = Magyar Napló, 12/31. p.
524. POLLÁGH Péter: *Pár millió.* = Tiszatáj, 11/4. p.
525. POÓS Zoltán: *Álom.* = Kalligram, 12/19. p.
526. POÓS Zoltán: *A szekrény.* = Kalligram, 12/18. p.
527. RADNAI István: *Vissza az anyáolbe – küldenek.* = PoLiSz, 10/69. p.
528. RÉKASY Ildikó: *Álomkőd téboly.* = Bárka, 6/25. p.
529. RÉKASY Ildikó: *Időrend.* = Bárka, 6/26. p.
530. RIGÓ Béla: *Örkényes üzenetek.* Tótek. Macskajáték. Rózsakiallítás. Egypercesek. = Somogy, 4/37–38. p.
531. SAJÓ László: *Képaláírás.* = 2000, 12/27–29. p.
532. SAJÓ László: *A' töményhez.* = Kortárs, 12/10. p.
533. SERESTÉLY Zalán: *gazdátlan merényletek.* = Helikon, november 10. 8. p.
534. SERESTÉLY Zalán: *az összekarcolt hajó.* = Helikon, november 10. 8. p.
535. SERESTÉLY Zalán: *a vadállat foga.* = Helikon, november 10. 8. p.
536. SERFŐZŐ Simon: *Ahol voltak.* = Műút, 6/34. p.
537. SERFŐZŐ Simon: *Ha.* = Műút, 6/35. p.
538. SERFŐZŐ Simon: *Nem itt éltem.* = Műút, 6/35. p.
539. SERFŐZŐ Simon: *Nem tudják.* = Műút, 6/34. p.
540. SIMARA Gyula: *Puzsarov: merevség.* = Napút, 9/28. p.
541. SIMARA Gyula: *Puzsarov: vörös krisztus.* = Napút, 9/29. p.
542. SIMEK Valéria: *Csurran.* = Bárka, 6/39. p.
543. SIMEK Valéria: *Az ég hajlóg ágán.* = Bárka, 6/40. p.

544. SIMEK Valéria: *Az idő talpa alatt.* = Bárka, 6/39. p.
545. SIMEK Valéria: *Kimért időnk.* = Bárka, 6/40. p.
546. SIMON Adri: *Ádventi bálterem.* = Irodalmi Jelen, 12/20. p.
547. SIMON Adri: *Emlékecses ma.* = Irodalmi Jelen, 12/22. p.
548. SIMON Adri: *Eszter felvarrja.* = Irodalmi Jelen, 12/21–22. p.
549. SIMONFY József: *Ajtóba.* = Látó, 11/57. p.
550. SIMONFY József: *Dal.* = Látó, 11/56–57. p.
551. SIMONFY József: *Hurok.* = Látó, 11/57. p.
552. SIMONFY József: *Már úgy megszoktam.* = Látó, 11/55–56. p.
553. SIMONFY József: *Mint.* = Látó, 11/57. p.
554. SIMONFY József: *Az ostobák.* = Látó, 11/55. p.
555. SIMONFY József: *Számra égek.* = Látó, 11/56. p.
556. SIMOR András: *Búcsú.* = Ezredvég, 6/38. p.
557. SIMOR András: *Elégia.* = Ezredvég, 6/37. p.
558. SIMOR András: *Kérdések.* = Ezredvég, 6/38. p.
559. SIMOR András: *Rejtőzködő.* = Ezredvég, 6/37. p.
560. SIPOS Janka: *Szonett.* = Irodalmi Szemle, 11/38. p.
561. SIPOS Janka: *Vajon.* = Irodalmi Szemle, 11/38. p.
562. SMORGUN Okszana: *Advent 2008.* = PoLiSz, 10/39. p.
563. SMORGUN Okszana: *Húsvét 2011.* = PoLiSz, 10/40. p.
564. SUHAI Pál: *Bezenye.* = Napút, 9/7. p.
565. SUHAI Pál: *Janus Pannonius lázbeszéde.* = Liget, 11/24. p.
566. SUHAI Pál: *Tvéd e ház.* = Hítel, 11/62. p.
567. SVÉBIS Bence: *Post festa.* = Élet és Irodalom, december 21. 46. p.
568. SZABÓ Márton István: *Feketebegy.* = Holmi, 12/1521. p.
569. SZABÓ Márton István: *Metszett fenyők.* = Holmi, 12/1521–1522. p.
570. SZARKA István: *Főlnszel a bizsergés.* = Ezredvég, 6/28. p.
571. SZARKA István: *Korzó.* = Ezredvég, 6/28. p.
572. SZARKA István: *Lauda.* = Ezredvég, 6/28. p.
573. SZARKA István: *Szentlélek tér.* = Ezredvég, 6/28. p.
574. SZÁSZI Zoltán: *emny...* = Palócöld, 6/10–11. p.
575. SZEBÉNYI Ildikó: *Nem irodalom.* = Magyar Napló, 12/38. p.
576. SZEBÉNYI Ildikó: *Örökbe fogad.* = Magyar Napló, 12/38. p.
577. SZEBÉNYI Ildikó: *A sárka mezon.* = Magyar Napló, 12/38. p.
578. SZELES Annamária: *A férjem.* = Irodalmi Szemle, 11/40. p.
579. SZELES Annamária: *Szerelmem, sérelmekkel.* = Irodalmi Szemle, 11/39. p.
580. SZENTJÁNOSI Csaba: *Esti sokszög.* = Hítel, 11/69. p.
581. SZENTJÁNOSI Csaba: *Kórházi ágyon.* = Hítel, 11/70. p.
582. SZEPESI Attila: *Fauszt doktor unokája.* = Forrás, 11/16–17. p.
583. SZEPESI Attila: *Pokoljáró.* = Forrás, 11/16. p.
584. SZITA Szilvia: *Csónakban.* = Jelenkor, 12/1180. p.
585. SZITA Szilvia: *Térkép nélkül.* = Jelenkor, 12/1179. p.
586. SZLAFKA Zsófia: *Legyintés.* = PoLiSz, 10/16. p.
587. SZLAFKA Zsófia: *Megállás.* = PoLiSz, 10/16. p.
588. SZLAFKA Zsófia: *Oldódás.* = PoLiSz, 10/15. p.
589. SZLAFKA Zsófia: *Önvallás.* = PoLiSz, 10/15. p.
590. SZLUKOVÉNYI Katalin: *Antidepresszans.* = Alföld, 11/18. p.
591. SZLUKOVÉNYI Katalin: *A Kertész-korpusz.* = Alföld, 11/17. p.
592. SZOLCSÁNYI Ákos: *Követ szeretni.* = Élet és Irodalom, december 14. 14. p.
593. SZOLCSÁNYI Ákos: *Mandarin.* = Élet és Irodalom, december 14. 14. p.
594. SZOLCSÁNYI Ákos: *Néz.* = Élet és Irodalom, december 14. 14. p.
595. SZOLCSÁNYI Ákos: *Rándul.* = Élet és Irodalom, december 14. 14. p.
596. SZOLCSÁNYI Ákos: *Szárad.* = Élet és Irodalom, december 14. 14. p.
597. SZOLCSÁNYI Ákos: *Té.* = Élet és Irodalom, december 14. 14. p.
598. SZŐCS Petra: *Függöny, lámpa.* = Hévíz, 5–6/27. p.
599. SZŐCS Petra: *Kimenő.* = Műút, 6/29. p.
600. SZŐCS Petra: *Meghívás.* = Hévíz, 5–6/28. p.

601. SZŐCS Petra: *Reggel*. = Műút, 6/28. p.
602. SZÖLLŐSI Máttyás: *Ne rám*. = Élet és Irodalom, november 23. 14. p.
603. SZÖLLŐSI Máttyás: *próba*. = Élet és Irodalom, november 23. 14. p.
604. SZÖLLŐSI Máttyás: *Téma és variációk*. (Fisz-mol). (Cisz-moll). = Alföld, 12/32–33. p.
605. SZÖLLŐSSY Balázs: *Egy pillanatnyi csend*. = Hítel, 12/79. p.
606. SZÖLLŐSSY Balázs: *Két Bugge Wesseltoft-koncert között*. = Hítel, 12/78. p.
607. SZÜLY Gyula: *Mi volt a múlt?* = Holmi, 11/1399–1400. p.
608. TÁBOR Ádám: *Eurafrika*. = Élet és Irodalom, december 7. 14. p.
609. TÁBOR Ádám: *Jósíró*. = Élet és Irodalom, december 7. 14. p.
610. TÁBOR Ádám: *Az ország, a kert*. = Élet és Irodalom, december 7. 14. p.
611. TÁBOR Ádám: *Robbanáspont*. = Élet és Irodalom, december 7. 14. p.
612. TAKÁCS Zsuzsa: *Ádý*. = Tiszatáj, 12/3. p.
613. TAKÁCS Zsuzsa: *Két vers Vajda János emlékére*. Húsz év múlva. Harminc év után. = Alföld, 12/3. p.
614. TAKÁCS Zsuzsa: *Mennyei utazás*. = Élet és Irodalom, december 21. 44. p.
615. TAKÁCS Zsuzsa: *Notesz*. = Élet és Irodalom, december 21. 44. p.
616. TAKÁCS Zsuzsa: *Vézna és cigány*. = Élet és Irodalom, december 21. 44. p.
617. TAKÁCSNÉ GUBRINSZKI Katalin: [Versek cím nélkül]. = Napút, 9/25. p.
618. TAMÁS Tímea: *Az elkészülő vakond*. = Látó, 12/56–57. p.
619. TAMÁS Tímea: *Karácsony*. = Látó, 12/57–58. p.
620. TAMÁS Tímea: *A kisállomáson*. = Látó, 12/59. p.
621. TAMÁS Zsuzsa: *Utána jobb*. = Élet és Irodalom, december 21. 47. p.
622. TANDORI Dezső: *Héri Sec*. = Élet és Irodalom, december 21. 38–39. p.
623. TANDORI Dezső: *Két tét, el*. (I.) Levelek helyetti írás. (II.) A „csönd”: a fontos kérdésekre nincs mód. (III.) Nem az, hogy. = Forrás, 11/30–35. p.
624. TANDORI Dezső: *A legkisebb, a legnagyobb*. [Kéziratasonmással.] = Jelenkor, 11/1062. p.
625. TANDORI Dezső: *Tematizálatlanság-változatok*. Abszolút nincs. Változat: Kafka abszolút. Mi is? Hol hagytam (maradt) abba? A rész és az egész. Nincs jó belső állomás, Ha, hogy. Folyton magamról. Alap-
- fogalmain ismeretében. Az egzisztencialitás a tematizálatlan. Nem akarok írni. = Alföld, 11/46–49. p.
626. TANDORI Dezső: *Visszatér a vinyl/vymill* = Élet és Irodalom, november 30. 17. p.
627. TANDORI Dezső: *Weöres-könyvjelző, míg van mit jelző*. = Holmi, 12/1441–1442. p.
628. TARI István: *Sercegve*. = Somogy, 4/48. p.
629. TASNÁDI István: *Ádý sok*. (135). = Tiszatáj, 12/54. p.
630. TATÁR Sándor: *B. füred, 2012. szeptember; 2XX szoba*. = Élet és Irodalom, december 14. 17. p.
631. TATÁR Sándor: *bová haltok engem*. = Jelenkor, 12/1175. p.
632. TATÁR Sándor: *régi vakaságod új sötéte*. = Jelenkor, 12/1174. p.
633. TÉREY János: *Donatus Redivivus*. = Kortárs, 12/11. p.
634. TÉREY János: *Nem tiszteltek a magyar szenvedést*. = Tiszatáj, 12/33–37. p.
635. TISLER Jolán: *Anyanyelvem vadvirága*. = Napút, 9/31. p.
636. TISLER Jolán: *Nyárfa*. = Napút, 9/30. p.
637. TISLER Jolán: *Nyelv*. = Napút, 9/31. p.
638. TISLER Jolán: *Sírfelirat helyett*. = Napút, 9/30. p.
639. TISLER Jolán: *Voltál...* = Napút, 9/30. p.
640. TOLVAJ Zoltán: *Szavanna*. = Hévíz, 5–6/5–7. p.
641. TOMPA Zsófia: *Nincs tatarozás*. = Liget, 12/58. p.
642. TORNAI József: *Éjfél*. = Magyar Napló, 12/8. p.
643. TORNAI József: *A Hortobágy mosolya*. = Forrás, 11/7. p.
644. TORNAI József: *Legismeretlenebb, leg-sötétebb*. = Magyar Napló, 12/9. p.
645. TORNAI József: *A Lemenő Nap ravatalán*. = Forrás, 11/5–6. p.
646. TORNAI József: *Nyakörv*. = Forrás, 11/7–8. p.
647. TORNAI József: *Részesezés a szépségben*. = Magyar Napló, 12/8. p.
648. TORNAI József: *A semmi ellen*. = Forrás, 11/3–5. p.
649. TORNAI József: *Valami felé*. = Magyar Napló, 12/9. p.
650. TOROCZKAY András: *Égszakadás*. = Műút, 6/26. p.
651. TOROCZKAY András: *Teniszke*. = Műút, 6/27. p.
652. TÓTH Erzsébet: *anyám tüzet fest*. = Magyar Napló, 12/22. p.
653. TÓTH Erzsébet: *bőrátültetők*. = Magyar Napló, 12/22. p.

654. TÓTH Erzsébet: *elmenni még*. = Magyar Napló, 12/22. p.
655. TÓTH Erzsébet: *bőség*. = Magyar Napló, 12/22. p.
656. TÓTH Erzsébet: *letette*. = Magyar Napló, 12/22. p.
657. TÓTH Erzsébet: *tábori posta*. = Magyar Napló, 12/22. p.
658. TÓTH Imre: *2012 szeptember*. = Mozgó Világ, 12/25. p.
659. TÓTH Imre: *Édentől jobbra*. = Mozgó Világ, 12/25. p.
660. TÓTH Imre: *Visszatérés*. = Kalligram, 11/46. p.
661. TÓTH Kinga: *Zsúr*. 20. 22. 23. 24. = Új Forrás, 10/89. p.
662. TÓTH Krisztina: *Ház*. = Élet és Irodalom, december 21. 46. p.
663. TÓTH-MÁTHÉ Miklós: *Megszemélyesült szeretet*. = Confessio, 4/86. p.
664. TÓZSÉR Árpád: *A költő s a pálma*. = Élet és Irodalom, december 21. 34. p.
665. TURCZI István: *Bírodalmat építész a fedjében*. = Eső, 4/31–32. p.
666. VAJDICS Anikó: *Kodependencia*. = Magyar Műhely, 4/5. p.
667. VAJDICS Anikó: *Közbeszerzés*. = Magyar Műhely, 4/5. p.
668. VAJDICS Anikó: *Közel*. = Magyar Műhely, 4/3. p.
669. VAJDICS Anikó: *Nem érdemes*. = Magyar Műhely, 4/2. p.
670. VAJDICS Anikó: *Rongyok helyett*. = Magyar Műhely, 4/2. p.
671. VAJDICS Anikó: *Sztriptíz*. = Magyar Műhely, 4/1. p.
672. VARGA Dániel: *Nyom nélkül*. = Liget, 12/59. p.
673. VARGA Melinda: *Egy éjszaka*. = Helikon, december 10. 10. p.
674. VARGA Melinda: *Elválás*. = Helikon, december 10. 10. p.
675. VARGA Melinda: *Huszonkettedik század*. = Helikon, december 10. 10. p.
676. VARGA Melinda: *Hűség*. = Helikon, december 10. 10. p.
677. VARGA Melinda: *Vagabond ének*. = Helikon, december 10. 10. p.
678. VARGA Zoltán Tamás: *Megígért tenger*. = Alföld, 12/33–36. p.
679. VÁRI Csaba: *(egyre csendesebben)*. = Látó, 11/25–26. p.
680. VÁRI Csaba: *(énekek mérlege)*. = Látó, 11/26. p.
681. VÁRI Csaba: *(háromismeretlen)*. = Látó, 11/27. p.
682. VÁRI Csaba: *(még)*. = Látó, 11/26. p.
683. VÁRI FABIÁN László: *Ha majd a balál*. = Kortárs, 12/12. p.
684. VASADI Péter: *Remény*. = Vigilia, 11/826. p.
685. VASADI Péter: *Sugalmazás*. = Vigilia, 11/827. p.
686. VASADI Péter: *Szép leszel*. = Vigilia, 11/826–827. p.
687. VÉCSEI Rita Andrea: *Barlang, ében ágy*. = Holmi, 12/1523. p.
688. VÉCSEI Rita Andrea: *Jelölt dolgok istenei*. = Élet és Irodalom, december 21. 37. p.
689. VÉCSEI Rita Andrea: *Kundryként előtettek*. = Holmi, 12/1523–1524. p.
690. VECSEI IMRE Imre: *Hús*. = Tiszatáj, 11/12. p.
691. VECSEI IMRE Imre: *Ladikok*. = Tiszatáj, 11/12. p.
692. VECSEI IMRE Imre: *Nyelvtan*. = Tiszatáj, 11/13. p.
693. VÉGH ATTILA: *A pillanat öregkora*. = Életünk, 11/54–55. p.
694. VÉGH EGY BALÁZS: *Egy bölcsességre*. = Ezredvég, 6/30. p.
695. VÉGH EGY BALÁZS: *Megbocsáthatatlan*. = Ezredvég, 6/30. p.
696. VESZTERGOM ANDREA: *Csibészhercegnő*. = Irodalmi Jelen, 12/40. p.
697. VESZTERGOM ANDREA: *Láthatatlanul*. = Irodalmi Jelen, 12/41. p.
698. VESZTERGOM ANDREA: *Vendég, idegen*. = Irodalmi Jelen, 12/39. p.
699. VIDA GERGELY: *Demóverzió*. = Élet és Irodalom, november 16. 14. p.
700. VIDA GERGELY: *Prométheusz*. = Élet és Irodalom, november 16. 14. p.
701. VIDNYÁNSZKY GELLÉRT: *Babe*. Andi. Éva. Rita. = Irodalmi Szemle, 11/37. p.
702. VILLÁNYI LÁSZLÓ: *Levegő*. = Tiszatáj, 11/3. p.
703. VILLÁNYI LÁSZLÓ: *Sorsa*. = Tiszatáj, 11/3. p.
704. VILLÁNYI LÁSZLÓ: *A tanú*. = Tiszatáj, 11/3. p.
705. VINCZE SÁNDOR: *Egy ezredesre*. = Mozgó Világ, 12/24. p.
706. VINCZE SÁNDOR: *Kész regény*. = Mozgó Világ, 12/24. p.
707. VISKY ANDRÁS: *Mint a lovat*. = Vigilia, 11/828–829. p.
708. VÖRÖS ISTVÁN: *LXIX. Zsoltár*. = Magyar Lettre Internationale, 4/63. p.
709. VÖRÖS ISTVÁN: *CXLIX. zsoltár*. = Tiszatáj, 12/31–32. p.

710. VÖRÖS István: *A Beethoven-elv.* = Magyar Lettre Internationale, 4/61. p.
711. VÖRÖS István: *Betlehem.* A napkeleti bölcsek. A hódolet. Hajnali futás. = Jelenkor, 11/1064–1065. p.
712. VÖRÖS István: *Jézus látomásai Mária házában.* = Élet és Irodalom, december 21. 29. p.
713. VÖRÖS István: *A József-elv.* = Magyar Lettre Internationale, 4/61. p.
714. VÖRÖS István: *M. evangéliuma.* = Élet és Irodalom, december 21. 29. p.
715. VÖRÖS István: *A Schubert-elv.* = Magyar Lettre Internationale, 4/61. p.
716. WIRTH Imre: *Minden olyan.* = Jelenkor, 12/1176. p.
717. WIRTH Imre: *Most.* = Élet és Irodalom, december 7. 17. p.
718. WIRTH Imre: *A vízes síkon.* = Jelenkor, 12/1176. p.
719. ZAKARIÁS István: *Sancho Panza szerenádjá.* = Korunk, 12/36–37. p.
720. ZALÁN Tibor: *A római kert.* = Bárka, 6/24. p.
721. ZALÁN Tibor: *Röpke őszi havak röpte – s a kocsi megáll.* = Kortárs, 12/13. p.
722. ZALÁN Tibor: *Szomorkás alkalmi tükörszonett.* = Forrás, 12/9–10. p.
723. ZÁVADA Péter: *Alig észrevehető.* = Jelenkor, 12/1178. p.
724. ZÁVADA Péter: *Épp mi.* = Jelenkor, 12/1177. p.
725. ZÁVADA Péter: *Idegenvezetés az elképzelt várban.* = Jelenkor, 12/1177–1178. p.
726. ZILAHY Lajos: *Magyar írókép.* = Helikon, december 25. 7. p.
727. ZUDOR János: *Én vagyok az.* = Hévíz, 5–6/50. p.
728. ZSILLE Gábor: *Abol élni szeretnék.* = Magyar Napló, 12/5. p.
729. ZSILLE Gábor: *Farkasréti délelőtt.* = Magyar Napló, 12/4. p.
730. ZSILLE Gábor: *Karácsonyi balvacsona.* = Magyar Napló, 12/3. p.
731. ZSILLE Gábor: *Nagytilaj.* = Magyar Napló, 12/4. p.
732. ZSILLE Gábor: *Néhány másik.* = Magyar Napló, 12/3. p.
733. ADORJÁNI Panna: *Eldöntöttük a barát-nómmal, Jutkával, hogy elmegyünk a diszkóba.* = Székelyföld, 11/9–10. p.
734. ADORJÁNI Panna: *Fázom, monda a lány, de a fiú nem ölelte át.* = Székelyföld, 11/7–8. p.
735. ADORJÁNI Panna: *Piros, zöld, fekete. Azt álmodtam, hogy meg tetszett halmi. Ananász, alma, banán, zöld olajbogyó.* = Irodalmi Jelen, 11/6–9. p.
736. ADORJÁNI Panna: *Tizenkilenc éves vagyok és bepisiltem.* = Székelyföld, 11/6–7. p.
737. AKNAY Tibor: *A bosszú.* = PoLiSz, 10/74–80. p.
738. AMBRUS Judit: *Vagyis majdnem az.* = 2000, 11/30–34. p.
739. BABICZKY Tibor: *Sérvült áru.* = Hévíz, 5–6/52–58. p.
740. BAJTAI Kornél: *Törésvonalon.* = Sikoly, 4/126–127. p.
741. BALLA D. Károly: *Kapok vagy nem kapok?* = Mozgó Világ, 11/49–53. p.
742. BALOGH Robert: *Rémcsi.* = Élet és Irodalom, november 16. 16. p.
743. [BÁRDOS József] Woody Allen: *Lapok a „Budapesti jegyzetfüzet”-ből.* = Irodalmi Jelen, 12/70–72. p.
744. BARLOG Károly: *Déd.* = Sikoly, 4/59–61. p.
745. BARTÓK Imre: *Mogadishu.* = Eső, 4/15–17. p.
746. BARTÓK Imre: *Zsidók.* = Élet és Irodalom, november 30. 16. p.
747. BECK Tamás: *Örökség.* = Élet és Irodalom, november 30. 15. p.
748. BENE Zoltán: *Rejtett erővonalak.* = Hítel, 11/36–49. p.
749. BENE Zoltán: *A szikla.* = Liget, 11/59–61. p.
750. BENEDEK Miklós: *Verset, párnán.* = Híd, 11/5–6. p.
751. BENEDEK Szabolcs: *A gitár és a Face-book.* = Új Forrás, 10/30–35. p.
752. BISTEY András: *Krimi.* = Ezredvég, 6/21–23. p.
753. BODA Edit: *Metamutáció.* = Helikon, november 25. 14. p.
754. BODA Edit: *A trambulín.* = Helikon, november 25. 14. p.
755. BOÉR Tamás: *A garabonciás.* = Helikon, november 10. 10–11. p.
756. BOÉR Tamás: *Vadászkaland.* = Helikon, november 10. 11. p.

Rövidpróza

733. ADORJÁNI Panna: *Egy nap Sára kis ke-rek...* = Látó, 11/19–20. p.

759. BOGNÁR Antal: *A röpködő fakír.* = Sikoly, 4/93–97. p.
760. BORBÉLY Szilárd: *Már elment a Mesijás?* = Élet és Irodalom, december 21. 49. p.
761. BORBÉLY Szilárd: *Már elment a Mesijás?* = Magyar Lettre Internationale, 4/59–60. p.
762. BORSIK Miklós: *Az anyák süllyedése (2).* = Eső, 4/10. p.
763. BORSIK Miklós: *Kadaverdagály.* = Műút, 6/15. p.
764. BORSIK Miklós: *Szerencsére most nem késtem el.* = Műút, 6/14. p.
765. BOTZ Domokos: *„Nebéz idők”.* = PoLiSz, 10/70–71. p.
766. CZAKÓ Gábor: *Láthatás.* = Irodalmi Jelen, 12/18–19. p.
767. CZAKÓ Gábor: *Levesnóta.* = Irodalmi Jelen, 12/18. p.
768. CZAKÓ Gábor: *Marhatrágya-levél.* = Irodalmi Jelen, 12/19. p.
769. CZAKÓ Gábor: *Világvege 1962-ben.* = Életünk, 11/56–70. p.
770. CSABAI László: *Folyók, vonatok.* = Élet és Irodalom, november 30. 14. p.
771. CSABAI László: *Gátlás.* (Első rész.) = Kalligram, 11/28–38. p.
772. CSABAI László: *Gátlás.* II. rész. = Kalligram, 12/22–34. p.
773. CSABAI László: *Kapcsolatok.* = Élet és Irodalom, december 21. 40. p.
774. CSAPLÁR Vilmos: *Kulcsár vagy Álkulcsár.* = Élet és Irodalom, december 21. 36. p.
775. CSÍK Mónika: *Erzsi.* = Sikoly, 4/52–55. p.
776. CSIKÓS Attila: *Halványkék tompa fény.* = Kalligram, 11/44–45. p.
777. CSIKÓS Attila: *Spanglizók.* = Kalligram, 11/43–44. p.
778. DALOS Margit: *Ezek ünnepélyt akarnak.* = Liget, 11/65–67. p.
779. DARVASI László: *A Három Emeletes Mese-könyvből.* = Új Forrás, 10/92–99. p.
780. DARVASI László: *Hogyan kell kitakarítani egy templomot?* = Élet és Irodalom, december 21. 47. p.
781. [DARVASI László] Szív Ernő: *Vegyél Szív Ernőt!* = Élet és Irodalom, november 23. 14. p.
782. DÉS Mihály: *'84 karácsonya.* = Élet és Irodalom, november 23. 16. p.
783. DOBOZI Eszter: *Tél végi jegyzet.* = Magyar Napló, 11/24–25. p.
784. EGRESSY Zoltán: *Luca képe.* = Kalligram, 11/39–42. p.
785. ERDŐS Virág: *Mikor.* = Élet és Irodalom melléklete, november 30. 4. p.
786. FALUDI Ádám: *Bugybörék, tyúknyúl.* = Irodalmi Jelen, 11/13–15. p.
787. FALVAI Mátyás: *Filmesezés.* = Tiszatáj, 11/5–11. p.
788. FAZEKAS Fanni: *Hetvenhét fantasztikus fabula.* 1. Csalfa mese. = Sikoly, 4/91. p.
789. FEHÉR Boldizsár: *A méterbizottság.* = Hévíz, 5–6/67–69. p.
790. FEHÉR Boldizsár: *Veteránok.* = Hévíz, 5–6/65–66. p.
791. FEKETE János: *Elvarázsolt kastélyom százévi szobája.* = Ezredvég, 6/25–28. p.
792. FERDINANDY György: *Gömörország.* = Kortárs, 11/39–40. p.
793. FERDINANDY György: *Mélyebbre.* = Élet és Irodalom, december 21. 37. p.
794. FORGÁCH András: *A fénykép.* = Élet és Irodalom, november 9. 15. p.
795. GARACZI László: *A beszélgetés nebez-ségei.* = Jelenkor, 12/1169–1170. p.
796. GARACZI László: *Come along, boy.* = Jelenkor, 12/1168–1169. p.
797. GARACZI László: *Megállít parancsol.* = Élet és Irodalom, december 21. 39. p.
798. GARACZI László: *Szigetalmi álmok.* = Jelenkor, 12/1170. p.
799. GÁTAI Zoltán: *Ki vagy te?* = Napút, 9/42. p.
800. GEDEON József: *Magyar Téli Palota.* = Vigilia, 11/845–850. p.
801. GÖKHAN, Ayhan: *A Szabó.* = Forrás, 12/5–8. p.
802. GYÖRE Bori: *Ötvenkilenc perc.* = Élet és Irodalom, december 7. 15. p.
803. HALMAI Tamás: *Amikor a világnak vége lett.* = Új Forrás, 10/85–88. p.
804. HALMAI Tamás: *Angyalok cselekedetei.* = Vigilia, 11/832. p.
805. HALMAI Tamás: *Angyalok kora.* = Vigilia, 11/830. p.
806. HALMAI Tamás: *A híd.* = Vigilia, 11/831. p.
807. HALMAI Tamás: *A kalligráfus története.* = Vigilia, 11/830. p.
808. HÁY János: *A pótolhatatlan balszélső.* = Hévíz, 5–6/8–13. p.
809. HÁY János: *A Sanyika öröksége.* = Élet és Irodalom, december 21. 44. p.
810. HEGEDŰS Ágota: *Jelzésérték.* = Élet és Irodalom, december 7. 15. p.
811. HERTZA Mikola: *Üzenet I.* = Eső, 4/22–23. p.
812. HERTZA Mikola: *Üzenet II.* = Eső, 4/23. p.
813. HIDAS Judit: *Hó.* = Jelenkor, 12/1203–1206. p.

814. HORVÁTH Péter: *Galamb*. = Alföld, 11/33–45. p.
815. HUDY Árpád: *Rigógyász*. = Irodalmi Jelen, 12/51. p.
816. HUDY Árpád: *Sziget*. = Irodalmi Jelen, 11/41–42. p.
817. IVÁN Péter: *A kutyás Zsuzsi*. = Holmi, 12/1493–1503. p.
818. JAKAB István: *A tréner*. = Élet és Irodalom, november 9. 16. p.
819. JENEI László: *Egy pillanatnyi ember*. = Alföld, 11/20–29. p.
820. JÓDAL Kálmán: *Brutal*. = Sikoly, 4/92. p.
821. JÓDAL Kálmán: *Vokovizuel*. = Híd, 12/96–99. p.
822. JUHÁSZ Erika: *Kronométer*. = Helikon, december 10. 12–13. p.
823. JUHÁSZ Zsuzsanna: *Édesmindegy*. = Irodalmi Jelen, 12/23–28. p.
824. KAPITÁNY Máté: *A nagy csupasz tornyában*. = Liget, 11/94–99. p.
825. KARAP Zoltán: *Sámántangó*. = Eső, 4/32–36. p.
826. KESZTHELYI György: *Kelj át a folyón*. = Látó, 11/50–52. p.
827. KISS Ottó: *Íme, a bal*. = Élet és Irodalom, december 21. 43. p.
828. KISS Tamás: *Varjak vitték el*. = Sikoly, 4/85–88. p.
829. KOMÁROMI Gabriella: *Félcercsek*. = Somogy, 4/32–36. p.
830. KONDOR Vilmos: *Magda, a bestiális Népszínbáz utcai mindenes*. = Új Forrás, 10/3–20. p.
831. KONRÁD György: *Kövek*. = Élet és Irodalom, december 21. 32. p.
832. KONTRA Ferenc: *Mint a harmatot*. = Magyar Napló, 11/32–34. p.
833. KÓSA Márton: *Szolgáltatásaink, későn jövőknek is*. = Somogy, 4/39–41. p.
834. KOVÁCS Jolánka: *A zöld kabát*. = Sikoly, 4/33–36. p.
835. KŐRÖSI Zoltán: *Gyűlöl*. = Élet és Irodalom, december 21. 48. p.
836. KŐRÖSSI P. József: *Ferkó*. = Élet és Irodalom, december 21. 46. p.
837. KÖTTER Tamás: *Ikertornyok*. = Hévíz, 5–6/19–26. p.
838. KRIZSÁN Szilvia: *Meggyfa-krokodil*. = Sikoly, 4/114–117. p.
839. LÁBADI Dávid: *Kisznevadás*. = Híd, 11/10–11. p.
840. LÁBADI Dávid: *A kocsmá*. = Híd, 11/9–10. p.
841. LÁBADI Dávid: *Szembesülés*. = Híd, 11/13–14. p.
842. LÁBADI Dávid: *Tiszta Kafka*. = Híd, 11/11–12. p.
843. LACKFI János: *Milyenek a magyarok?* = Jelenkor, 11/1086–1091. p.
844. LADIK Katalin: *Életfa*. = Sikoly, 4/130–132. p.
845. LAMOS Krisztina, M.: *Töréspont I.* = Élet és Irodalom, december 7. 15. p.
846. LÁNG Zsolt: *Teffon*. = Látó, 12/26–32. p.
847. LÁSZLÓ-KOVÁCS Gyula: *Ágrólszakadt Sámuel*. = Ezredvég, 6/6–16. p.
848. LÉNÁRD Róbert: *Ciprusok*. = Sikoly, 4/56–58. p.
849. LÉTAI Olga: *Atrocitás*. = Eső, 4/24. p.
850. LEVENDEL Júlia: *Az éjszínű vért egyszerűen*. (Részlet.) = Liget, 11/41–45. p.
851. LOVAS NAGY Anna: *Mesék*. = Műút, 6/6–7. p.
852. LOVRA Éva: *Függések*. = Sikoly, 4/121–125. p.
853. MAGYAR László András: *Üzlet*. = Mozgó Világ, 11/22–26. p.
854. MAJOROS Sándor: *Apám vályút készít*. = Sikoly, 4/41–47. p.
855. MAJOROS Sándor: *Valaki mindig túléli*. = Eső, 4/17–19. p.
856. MÁNYOKI Endre: *Isten szereti Melindát*. = Irodalmi Jelen, 12/44–50. p.
857. MÁNYOKI Endre: *A tarjánosi kanrózsza*. = Irodalmi Jelen, 11/38–39. p.
858. MÁRTON Evelin: *Csilla Bár*. = Helikon, december 10. 9. p.
859. MÁRTON Evelin: *Horgony*. = Helikon, december 10. 9. p.
860. MÁRTON Evelin: *Süßhaus*. = Helikon, december 10. 9–10. p.
861. MÁRTON László: *Zazár és Fokis*. = Élet és Irodalom, december 21. 35. p.
862. MIHÁLYI Czobor: *A halál erekléje*. = Sikoly, 4/67–69. p.
863. MIRINICS Gyula: *Eggyé válni*. = Sikoly, 4/49–51. p.
864. MOLNÁR Erzsébet: *A bejelentés*. = Élet és Irodalom, november 9. 12. p.
865. MOLNÁR Erzsébet: *Jelenések könyve*. = Élet és Irodalom, december 21. 22. p.
866. MOLNÁR Erzsébet: *Nyugalom*. = Élet és Irodalom, november 23. 10. p.
867. MOLNÁR Vilmos: *Himnusz egy fenyővel*. = Helikon, december 25. 1. p.
868. MÓRA Regina: *Egy szű Középső Világbeli élete*. = Sikoly, 4/103–104. p.
869. MÓRITZ Mátys: *Ember a vízben*. = Helikon, november 25. 10. p.
870. MÓRITZ Mátys: *Kolonc*. = Helikon, november 25. 9–10. p.

871. MRENA Julianna: *Világvége*. = Eső, 4/25–27. p.
872. NAGY Ildikó Noémi: *Urban nomad*. = Élet és Irodalom, december 14. 15. p.
873. NAGY Koppány Zsolt: *Előbb-utóbb mindannyian*. = Székelyföld, 12/8–13. p.
874. NAGY Koppány Zsolt: *A Megbotránkoztatható*. = Hévíz, 5–6/29–34. p.
875. NAGY Zsófia: *Hulla a házból*. = Élet és Irodalom, november 16. 16. p.
876. NAGY FARKAS DUDÁS Erika: *Élet a tiszta árnyékában*. = Sikoly, 4/24–27. p.
877. NÉMETH Áron Csaba: *Strandon*. = Élet és Irodalom, november 23. 16. p.
878. NÉMETH Bálint: *A bőség zavara*. = Liget, 11/hátsó borító.
879. ONAGY Zoltán: *Hajnali szövegromok a hidegfrontból*. = Tekintet, 6/51–63. p.
880. ORCSIK Roland: *Reszelék*. = Kalligram, 12/35–37. p.
881. PAPP András: *Vadpénz*. = Alföld, 12/6–13. p.
882. PAPP-ZAKOR Ilka: *Hús*. = Helikon, december 25. 9–10. p.
883. PERNECZKY Géza: *A civil pápa*. = Holmi, 11/1382–1388. p.
884. PETRIK Iván: *Mután megérkezett*. = Liget, 11/73–85. p.
885. PODMANICZKY Szilárd: *Délutánig a rejtelmy csak fokozódik*. = Forrás, 11/36–40. p.
886. PONGRÁCZ P. Mária: *Kódmalom*. = Irodalmi Jelen, 12/7–10. p.
887. POROGI András: *A csiga és a sztár*. = 2000, 12/48–51. p.
888. POROGI András: *A kékszakkal és a kisfiú*. = 2000, 12/44–48. p.
889. POROGI András: *Mese egy szerelemről*. = 2000, 12/51–54. p.
890. PÓSA Károly: *Szent Miska köröszteje*. = Sikoly, 4/19–23. p.
891. PRÁGAI Tamás: *Régi gyermek*. = Bárka, 6/32–36. p.
892. RADNICS Manda: *Malden*. = Napút, 9/35–37. p.
893. SÁLY Noémi: *Böske levele*. = Kortárs, 12/3. p.
894. SÁMU János Vilmos: *Hansiró szomjas*. = Sikoly, 4/89–90. p.
895. SÁNDOR Iván: *A kieli kikötőben – 1933*. = Élet és Irodalom, december 21. 42. p.
896. SÁNDOR Zoltán: *Otthon*. = Sikoly, 4/11–15. p.
897. SÁNDOR Zoltán: *Tartozás*. = Kortárs, 11/33–34. p.
898. SÁNTHA József: *Gömbvillám*. = Kalligram, 12/3–8. p.
899. SCHEIN Gábor: *A bolgár határőr*. = Élet és Irodalom, november 30. 15. p.
900. SCHEIN Gábor: *Háttértek*. = Kalligram, 11/13–21. p.
901. SEBESTYÉN Rita: *Folyó*. = Látó, 12/45–49. p.
902. SELYEM Zsuzsa: *Hová baza?* = Élet és Irodalom, december 14. 15. p.
903. SIGMOND István: *Egy ateista tanácsa: biggyetek Istenben 4*. Három Biblia. = Helikon, november 10. 7. p.
904. SIGMOND István: *Egy ateista tanácsa: biggyetek Istenben 5*. Koldusok. = Helikon, november 25. 7. p.
905. SIGMOND István: *Egy ateista tanácsa: biggyetek Istenben 6*. Angyalok. = Helikon, december 10. 7. p.
906. SIGMOND István: *Egy ateista tanácsa: biggyetek Istenben 7*. Hullaszállítók. = Helikon, december 25. 7. p.
907. SIGMOND István: *Ki fog csettinteni?* = Eső, 4/39–40. p.
908. SIGMOND István: *Molekulák 7*. Miért nincs színe a hangnak? = Ezredvég, 6/29–30. p.
909. SIGMOND István: *Szegfűszeg, csipicsoka és a többiek*. = Magyar Napló, 11/28–29. p.
910. SIMOR András: *A fenykép*. = Ezredvég, 6/38. p.
911. SINKOVITS Péter: *Tükörcsapda*. = Sikoly, 4/109–113. p.
912. SMORGUN Okszana: *Szel*. = PoLiSz, 10/40–42. p.
913. SOLYMOSI Bálint: *A borbélynál*. = Élet és Irodalom, december 21. 30. p.
914. SÓPOTNIK Zoltán: *A Képzlet kártya*. = Új Forrás, 10/77–79. p.
915. STUMMER Attila: *Beavatás*. = Palóc-föld, 6/24–30. p.
916. SZABÓ Ádám: *Megkísértés*. = Élet és Irodalom, december 7. 16. p.
917. SZABÓ Róbert Csaba: *Akkor gondolkozol?* = Látó, 12/22–25. p.
918. SZABÓ PALÓCZ Attila: *Alojz Mogreen a hegyerincen túl*. = Sikoly, 4/98–101. p.
919. SZAKONYI Károly: *A csúnya nő*. = Tekintet, 6/73–83. p.
920. SZÁNTÓ Judit, M.: *Bellának bvták*. = Ezredvég, 6/40–56. p.
921. SZAPPANOS Gábor: *Szindbád, a légba-jós*. = PoLiSz, 10/5–13. p.
922. SZARKA Klára: *Koczkák meg én*. = Ezredvég, 6/32–36. p.

923. SZÁVAI Attila: *Az előrelépés.* = Palócföld, 6/22–23. p.
924. SZÁVAI Attila: *Fától az erdő.* = Irodalmi Jelen, 12/42–43. p.
925. SZÁVAI Attila: *Nem kell sok neki.* = Irodalmi Jelen, 11/17–18. p.
926. SZEIFERT Natália: *Jó magának.* = Élet és Irodalom, december 21. 41. p.
927. SZENTGYÖRGYI Zsolt: *Mundus subterraneus [2].* = Liget, 12/49–56. p.
928. SZENTMÁRTONI János: *Lagzi.* = Magyar Napló, 12/10–12. p.
929. SZÓCS Henriette: *Nevem: fogoly.* = Székelyföld, 12/16–23. p.
930. SZÓKE Imre Máttyás: *Valahol Brassón innen.* Büfékocsi. Karola. Békülés. = Irodalmi Jelen, 12/31–38. p.
931. SZÜTS Zoltán: *Faszú.* = Sikoly, 4/29–32. p.
932. TASNÁDI-SÁHY Péter: *Ú-bót.* = Élet és Irodalom, november 16. 16. p.
933. TÓBIÁS Krisztián: *Levél.* = Sikoly, 4/37–40. p.
934. TOMÓ Margareta: *A gyűjtögető.* = Sikoly, 4/128–129. p.
935. TOMPA Andrea: *Csak a vízben nem.* = Élet és Irodalom, november 16. 14. p.
936. TOMPA Andrea: *Ezer urna.* = Élet és Irodalom, december 21. 41. p.
937. TOMPA Andrea: *A hegybez.* = Élet és Irodalom, december 14. 14. p.
938. VALKAY Zoltán: *„Kánizsai zöldek”.* = Sikoly, 4/80–83. p.
939. VÁMOS Miklós: *Álom, szerelem, bizalom.* = Élet és Irodalom, november 23. 15. p.
940. VÁRADI András: *Joseph Haydn fája.* = Élet és Irodalom, december 7. 16. p.
941. VÁRADI B. László: *A senki fia.* = Látó, 11/40–48. p.
942. VÁRADI NAGY Pál: *Az utolsó sátorozás.* = Látó, 12/17–20. p.
943. VASAGYI Mária: *Absam felett a Hold.* = Sikoly, 4/75–79. p.
944. VÉCSEI Rita Andrea: *75 nap 15 óra 23 perc 05 másodperc.* = Eső, 4/28–29. p.
945. VÉCSEI Rita Andrea: *A part alatt.* = Jelenkor, 11/1079–1083. p.
946. VÉCSEI Rita Andrea: *Szönyegminta jobb arcfélén.* = Jelenkor, 11/1083–1086. p.
947. VEREBES Ernő: *Senkim földje.* = Sikoly, 4/62–65. p.
948. VEREBES György: *Három korty.* = Eső, 4/36–38. p.
949. VICEI Károly: *A futódnak vége.* = Sikoly, 4/70–74. p.

950. VIDA Gábor: *Örmény levél.* = Látó, 12/75–80. p.
951. VIDA Kamilla: *Sárkánybőr.* = Vigilia, 11/823–825. p.
952. VUKOVIĆ Ildikó: *Kérges meztelenség.* = Sikoly, 4/119–120. p.
953. WEINER SENNYEY Tibor: *Tesla bagyutéka.* = Magyar Lettre Internationale, 4/51–54. p.
954. ZAKARIÁS Erzsébet: *Egy anya naplója.* = Látó, 11/28–31. p.
955. ZAKARIÁS Erzsébet: *Réges-régi történet.* = Látó, 11/32–36. p.
956. ZELEI Miklós: *Ady Endre a londoni metró.* = Tiszatáj, 12/37. p.

Hosszúpróza

957. BARCSA Dániel: *Brüniszkald.* (Beszély, 14. folytatás.) = PoLiSz, 10/63–67. p.
958. BENEDEK Szabolcs: *Mi lesz akkor a forradalommal?* (Részlet A vértanú című regényből.) = Eső, 4/10–14. p.
959. BENEDEK Szabolcs: *A vértanú.* (Regényrészlet.) = Látó, 12/35–43. p.
960. BICSKEI Gabriella: *A kertben.* (Részlet.) = Tiszatáj, 11/19–24. p.
961. BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Mizu MÁsra gondol.* [Részlet.] = Új Forrás, 10/52–61. p.
962. DARVASI László: *Fejezetek egy vándorkozmetikus életéből.* (Regényrészlet.) = Jelenkor, 11/1066–1071. p.
963. DÉS Mihály: *Utazás az éjszaka mélyére.* (Részlet egy készülő regényből.) = Magyar Lettre Internationale, 4/47–50. p.
964. DUBA Gyula: *Az álfilozófus vallomása II.* (Regényrészlet.) = Irodalmi Szemle, 11/20–25. p.
965. GRENDEL Lajos: *Az utolsó reggelen. 2.* (Regényrészlet.) = Alföld, 11/7–16. p.
966. GRENDEL Lajos: *Az utolsó reggeli.* (Regényrészlet.) = Bárka, 6/19–23. p.
967. GROZDITS Hahó: *Epiféciák kiskönyve.* 20–25. = Műút, 6/30–32. p.
968. HALÁSZ Margit: *Vidróczki-kódex.* (Regényrészlet.) = Jelenkor, 11/1072–1078. p.
969. HAVASRÉTI József: *Űr-érzékeny lelkek.* (Részletek.) = Jelenkor, 12/1181–1202. p.
970. HÁY János: *Mélygarázs.* (Regényrészlet.) = Mozgó Világ, 12/33–50. p.
971. HORVÁTH Péter: *Viola III.* (Regényrészlet.) = Tekintet, 6/86–108. p.
972. ILLYÉS Gyula: *Ítélet előtt. I.* = Holmi, 11/1321–1338. p.

973. ILLYÉS Gyula: *Ítélet előtt. II.* = Holmi, 12/1465–1488. p.
974. JOLLSVAI András: *Ma még csak szerda.* (Részletek egy regényből.) = Tekintet, 6/64–70. p.
975. KRULIK Zoltán: *Elsüllyedt város.* (Részletek.) = Új Forrás, 9/56–61. p.
976. LANCZKOR Gábor: *Folyamisten.* Mira. (Regényrészlet.) = Alföld, 12/18–31. p.
977. MAJOROS Sándor: *Nagykanális.* Regény, nyolcadik rész. = Irodalmi Jelen, 11/25–34. p.
978. NÉMETH VÁNYI Klári: *Részletek Helen Büttner Czöbel Minkához írt leveleiből.* (Regényrészlet.) = Palócföld, 6/31–38. p.
979. NYERGES András: *Terepszemle titokban.* (Részlet a Háztűznéző című készülő regényből.) = Kalligram, 12/9–17. p.
980. PARA-KOVÁCS Imre: *A tökéletes állat.* (Regényrészlet.) = Hévíz, 5–6/36–41. p.
981. SARUSI Mihály: *Szaglász a gáton.* (Részlet a Kopóirat című regényből.) = Hítel, 11/20–33. p.
982. SZÁSZI Zoltán: *Zimankó és a Város Szíve.* (Regényrészlet.) = Irodalmi Szemle, 11/41–45. p.
983. SZÉCSI Noémi: *Gondolatköves. 2. fejezet.* (Regényrészlet.) = Alföld, 12/37–45. p.
984. TÓFALVI Éva: *Légszomj.* (Regényrészlet.) = Bárka, 6/43–49. p.
985. TOMPA Andrea: *Kettő üzenet Kolozsvárról.* (Részlet a Fejtől s lábtól c. regényből.) = Látó, 11/6–17. p.
986. TÓTH Krisztina: *Akvárium.* (Részletek.) = Jelenkor, 12/1161–1167. p.
987. TURCZI István: *Nagy a világ, jut benne hely mindenkinek.* Részlet a Marokkóban a beteg párnája alá mindig tesznek tört című készülő regényből. = Kortárs, 11/4–12. p.
988. WODIANER-NEMESSURI Zoltán: *Kései virradat.* (Részlet egy készülő regényből.) = Hítel, 12/18–40. p.

Közönség előtt előadásra szánt mű

989. FÖLDES László [Hobo]: *Csattanuga Csucsú.* [I. felvonás.] = Új Forrás, 9/74–95. p.
990. FÖLDES László [Hobo]: *Csattanuga Csucsú.* [II. felvonás.] = Új Forrás, 10/36–45. p.
991. HÁY János: *Lajoska élete.* = Kortárs, 12/19–23. p.
992. KÓKAI Péter: *Faszállítók.* = Sikoly, 4/105–108. p.

993. MIHÁLYCSA Erika: *Órleszk.* Áltozatok emzeti seményre. = Látó, 11/3104–108. p.
994. SZÁZ Pál: *Daphnis.* (Drámarészlet.) = Kalligram, 12/44–57. p.
995. SZÓCS Géza: *Ludas Matyi, bevezető.* Operalibrettó. Részlet az első képből. = Irodalomismeret, 4/3. p.
996. TÖZSÉR Árpád: *Fogadó az Utolsó Szóhoz.* = Bárka, 6/6–18. p.
997. ZALÁN Tibor: *Számár a torony tetején.* Élő-zenes mesejáték bábokkal. = Életünk, 11/25–53. p.
998. ZELEI Miklós: *Situs inversus. Az Isten balján.* = Tiszatáj, 12/38–53. p.

Átmeneti műfajok

999. ACZÉL Géza: *(szino)lira.* aggastyán. aggasztó. aggasztó. [Prózaversek.] = Holmi, 11/1398–1399. p.
1000. ACZÉL Géza: *(szino)lira.* agyagáru. agyagipar. agyalágyult. [Prózaversek.] = Élet és Irodalom, november 9. 17. p.
1001. ACZÉL Géza: *(szino)lira.* ahány. ahelyett. áhit. [Prózaversek.] = 2000, 12/42–43. p.
1002. ACZÉL Géza: *(szino)lira.* áhítat. ajak. [Prózaversek.] = Liget, 12/60–61. p.
1003. ACZÉL Géza: *(szino)lira.* akadémia. akadémikus. [Prózaversek.] = Élet és Irodalom, december 21. 36. p.
1004. BENŐ Attila: *(levél)kötés.* [Képvers.] = Helikon, november 10. 5. p.
1005. BORSODI L. László: *A tegnapi város.* Beköltözés. Olvadás. A tegnapi város. Türelmes kertek. Így élek. Számvetés, reggel. [Prózaversek.] = Látó, 12/50–52. p.
1006. BOTÁR Emőke: *Aludj csak.* [Képvers.] = Székelyföld, 12/41. p.
1007. BOTÁR Emőke: *Lepke.* [Képvers.] = Székelyföld, 12/41. p.
1008. [FÖLDES László] Hobo: 6:3. [Dalszöveg.] = Új Forrás, 9/3. p.
1009. KELE FODOR Ákos: *Héjesés.* [Prózavers.] = Élet és Irodalom, november 16. 17. p.
1010. KELE FODOR Ákos: *Keringőlárva.* [Prózavers.] = Élet és Irodalom, november 16. 17. p.
1011. KELE FODOR Ákos: *Oxigénrojt.* [Prózavers.] = Élet és Irodalom, november 16. 17. p.
1012. LADIK Katalin: *Fa.* [Képvers.] = Sikoly, 4/első borító.

1013. MARNO János: *Még valami az ezüst-ről*. [Prózavers.] = Élet és Irodalom, november 16. 17. p.
1014. MARNO János: *Vallástörténet*. [Prózavers.] = Élet és Irodalom, november 16. 17. p.
1015. MARNO János: *Vasderes*. [Prózavers.] = Élet és Irodalom, november 16. 17. p.
1016. TÉREY János: *Early Winter*. [Strófákba tördelt próza.] = Élet és Irodalom, december 7. 14. p.
1017. TÉREY János: *Öcskös*. [Strófákba tördelt próza.] = Élet és Irodalom, november 9. 14. p.
1018. TÉREY János: *A szeretetlenség útját ki-köveezni*. [Strófákba tördelt próza.] = Élet és Irodalom, december 21. 40. p.

1019. TÓTH Imre: *Angstrad*. [Prózavers.] = Kalligram, 11/47. p.
1020. TÓTH Imre: *Héjak*. [Prózavers.] = Kalligram, 11/47. p.
1021. VÖRÖS István: *Az ellopott barát*. (Részlet a Fénylovasok című verses ifjúsági regényből.) = Irodalmi Szemle, 11/26–28. p.

Kevert műfajok

1022. TANDORI Dezső: *Idők Ady után*. [Versek, jegyzetek, rajzok.] = Tiszatáj, 12/4–22. p.
1023. TANDORI Dezső: *Világ-körvége*. [Vers rajzokkal.] = Eső, 4/9. p.

(Összeállította: MICSKEI-KÖRÖS KATA)

SZÁMUNK SZERZŐI

CSUKA BOTOND (1987) kritikus

DEBRECENI BOGLÁRKA (1981) író, kritikus

FALVAI MÁTYÁS (1984) író, kritikus

KÁNAI ANDRÁS (1973) író, az SFmag.hu főszerkesztője

KOLLÁRIK PÉTER (1973) műfordító

NAGY ÁGOSTON (1986) irodalomtörténész, a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója

NÉMETH ATTILA (1967) műfordító, a Galaktika irodalmi szerkesztője

PETHŐ ANITA (1980) kritikus, az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója

S. SÁRDI MARGIT (1947) irodalomtörténész, az ELTE Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének oktatója, a Magyar Scifitörténeti Társaság elnöke

SZŐLLŐSSY BALÁZS (1981) költő, kritikus

VANCSÓ ÉVA (1984) műfordító, újságíró

VARGA BETTI (1986) szerkesztő, kritikus

VINCZE FERENC (1979) író, irodalomtörténész, a Szépirodalmi Figyelő rovatvezetője

Magyarország **egyik legdinamikusabban fejlődő online könyvruházát**, a Bookert 2008-ban alapították. Fő tevékenysége az internetes kiskereskedelem, profilja a könyvértékesítés.

A magyarországi könyvpiacra a vásárlók részére a legmagasabb **állandó kedvezményt** nyújtó áruházak között szerepel. Az aktuális trendeket követő tematikus akcióival folyamatosan újabb és újabb olvasói rétegeket megszólítva állja a versenyt a könyvértékesítés intenzív piacán.

Látogatói kényelmesen, egy csésze finom kávé vagy tea mellett, nyugodt körülmények között tehetnek virtuális sétát a Booker könyvespolcai között, ahol közel százezer kötet várja, hogy megakadjon rajta a tekintetük. **A könyvruház minőségi kínálata a teljes hazai irodalmi és szakkönyves palettát lefedi.**

Emellett a könyvruház weboldalának hírek rovata **naponta frissülő cikkekkel**, érdekességekkel is szolgál a hazai és a nemzetközi könyvpiacról, könyves trendekről, szerzőkről, megjelenésekről, olvasással és kultúrával kapcsolatos eseményekről és kutatásokról.

A Booker.hu a huszonegyedik század rohanó világában helyt álló, érdeklődő, kultúra iránt fogékony ember online könyvruháza.

Publishing Hungary

MAGYARORSZÁG A NEMZETKÖZI KÖNYVVÁSÁROKON

A Balassi Intézet 2013-ban folytatja a Publishing Hungary programot,
2013. MÁRCIUS 14–17. között
a LIPCSEI NEMZETKÖZI KÖNYVVÁSÁRON
vesz részt Magyarország.

PROGRAMOK:

- a Képzőművészeti Múzeumban, a könyvvásár egyik legfrekvenciáltabb esti színhelyén Rubin Szilárd *Mulatság a farkasveremben* c. művét mutatja be Horváth Géza irodalomtörténész. Felolvas: Christian Brückner, színész; moderáció: Jörg Plath irodalomkritikus.
- „*Vasárnap ne lopj, ne verj meg senkit, mert hat nap mindenre elegendő.*” Ilja Richter *Rejtőt olvas*. Esti rendezvényünkön a fiatalok egyik legkedveltebb kulturális központjában, a NaTóban tartott irodalmi esten a szerzőt Márton László író mutatja be.
- Kulcsár Szabó Ernő (szerk.) *A magyar irodalom története*: A rangos De Gruyter kiadónál 2013 februárjában jelenik meg a német és a magyar szakma által egyaránt régóta várt 800 oldalas, hiánypótló irodalomtörténet. A kötet bemutatóján a szerkesztő, Kulcsár Szabó Ernő Horváth Gézával és Márton Lászlóval beszélget.
- *Az apokaliptikus tájak szépsége* címmel Szilágyi István regényeit mutatja be Kalász Orsolya költő, műfordító.
- Spiró György *Tavaszi Tárlat* c. regénye nemrég jelent meg német nyelven, az író, akinek hosszú évek óta nem jelent meg műve ezen a nyelven szintén Kalász Orsolya költő, műfordító mutatja be.
- Fiatal írók Magyarországról – Nagy Ildikó Noémi és Nagy Koppány Zsolt mutatkozik be.

www.balassi-intezet.hu • www.publishinghungary.hu

KOMMENTÁR: A MAGYARÁZAT

A 2013/I. SZÁM TARTALMÁBÓL:

Nové Béla: „Patria nostra” – ’56-os menekült kamaszok a Francia Idegenlégióban

Lukácsy György: A nyughatatlan. Krzysztof Zanussi lengyel filmrendező arcvonásai

Kommentár-díj: Falus Márton és Gyurácz Ferenc recenziói
a 2012-es díjazott Papp István *A magyar népi mozgalom története* című
könyvéről

Babucs Zoltán: *Halálra ítélt hadsereg?* (a 2. magyar hadsereg doni
katasztrófájáról)

Balázs Zoltán: *Töprengés a nemzeti liberalizmus létéről és esélyeiről*

Mike Károly: *Jóléti állam a pokolban.* Recenzió Götz Aly *Hitler néppállama*
című könyvéről

www.kommentar.info.hu

ISSN 1585-3829

Ára: 600 Ft

